

L'ANOSTRAMENT EVANGELIC

FA dos dies que tenim damunt la taula la Sinopsi Evangèlica, primer volum de la Fundació Bíblica Catalana, i no en podem alçar els ulls. La seva presentació tipogràfica, afortunada conjunció de l'opulència amb la simplicitat, on, per poc atentament que s'hi quaiti, es veuen insuperablement resoltos multitud de problemes difícils, és un estoig a penes avinent a l'egregi contingut que tanca.

Egregi per dos conceptes: perquè reproduïx la paraula de Déu tal com fou fixada en parla d'homes en els quatre llibres culminants de la Bíblia, i perquè l'anostra en una versió difícilment superable en fidelitat i en gràcia nativa, per molt que, segles a venir, progressi la nostra llengua.

Els Evangelis havien estat traduïts mantes vegades a la llengua catalana, però mai des de l'original grec. Coneixíem, per exemple, la versió medieval del Còdex anomenat del Palau, perquè fou trobat a l'arxiu de la casa pairal dels Requesens, i que és per alguns atribuïda a Fra Bonifaci Ferrer, germà de Sant Vicents; coneixíem les versions intentades pels protestants en temps d'alienació lingüística; la nobilíssima i malauradament interrompuda empresa de Mossèn Clascar, les profuses edicions populars, que tant de bé han fet i fan, de la saborosa versió de la Vulgata feta pel Foment de Pietat Catalana. No en coneixíem cap d'eixida directament del grec. Pot ben dir-se, doncs, que la traducció evangèlica de la Fundació Bíblica Catalana, sense llevar mèrit ni utilitat a cap de les anteriors, és un esdeveniment nou, i, al nostre parer, de tanta transcendència, que si hagués passat l'hivern i les flors haguessin esclatat en la terra nostra, no dubtem que de castell en castell anirien sonant les vint-i-una canonades.

No ens cal fer l'elogi del treball de confecció de la Sinopsi, fet per l'il·lustre P. Lagrange, sobre el qual s'ha basat la versió catalana. Ni som qui per a fer-lo, ni és aquest treball el que celebrem ara. No volem, però, ocultar el goig que ens dóna que aquest fruit altíssim de la ciència bíblica contemporània, que va guanyant-se l'admiració del món

savi, vagi segellat amb empremta catalana i hagi estat catalana la primera versió que se n'és feta.

Però el nostre goig d'azui, volem que sigui més íntim. Es el goig de l'anostrament feliç d'un joiell delicadíssim, més delicat que totes les obres mestres de les literatures anomenades clàssiques.

En els Evangelis, a més de la bellesa literària, hi ha la transcendència divina. Bellesa literària inigualable, perquè totes les seves altituds i totes les seves recòndites finors, tant la grandiositat de la visió dels dos móns que en brolla, com la delicada i prodigiosa perfecció microscòpica de la contextura vital, descansen en l'absència absoluta d'intellectualisme, en aquell estil popular, però popular de naixença, no d'imitació, que es fa entenedor de tothom, de cadascú segons la seva mesura intel·lectual. Simple amb els simples, pregon amb els pregons, transcendent amb els transcendents, tothom hi troba el seu pasturatge, i ningú, savi ni erudit ni artista, no ha arribat a tocar-ne el fons ni a veure'n les ribes. Bé deia Sant Gregori Magne que la Bíblia és un riu que un anyell pot passar a peu i un elefant pot nadar-hi balderament.

A aquesta miraculosa ductilitat literària que s'adapta amb igual naturalitat al dialecte del vulgar i a l'idioma culte del savi, afegiu-hi la transcendència divina, la responsabilitat dogmàtica, i comprendreu l'esfereïdora dificultat de traduir aital llibre. Aquest Llibre és una de les principals déus dogmàtiques i morals de la Religió definitiva de la humanitat: una infideliatt de matís, un emportament de lirisme, una dèria estilitzadora, podrien costar cars al poble que hi hagués de copsar l'ensenyament diví.

Sense ombra d'exageració, amb por, més aviat, de tallar curt, podem afirmar que els dos il·lustres traductors han fet aquest miracle amb tota la naturalitat d'homes posseïdors de la consciència literària i de la gràcia sacerdotal, a més de l'alt domini de la llengua materna que ja no els calia demostrar.

Jà en la Nota preliminar, que és una peça bellíssima, hom veu com els dos insignes clergues preveïeren tots els possibles perills d'una traducció dels Evangelis, i la confiança del lector esdevé completa quan hi llegeix aquesta felicíssima formulació de llur ideal de traductors: "La substància i realitat eterna de les Escriptures inspirades no afretura d'adaptacions contingents i fugisseres: som nosaltres que ens hem de blegar a llur dictat diví i cercar-ne la realíssima i insuperable expressió autèntica... Així la llengua de la versió es vivifica i s'amoroseix amb la llecor primigènia del verb inspirat, i, fent-se'n humil servent amb fereïdora dificultat de traduir aital llibre. Aquest Llibre és una de les l'oblació de si mateixa, ret culte i acatament a la supremacia de la parla

única divinal. Aital norma i llei de traducció bíblica no ens apar solament un recte criteri d'interpretació literària: és l'actitud reverencial que escau més bé als qui han de donar altra vestidura i forma humana a la Paraula de Déu".

No cal dir que la nostra llengua no hi ha perdut res, en aquesta oblatió d'ella mateixa dins el flam de la Paraula divina. El flam hi ha pres, i trobem un català inesperat, sobri i opulent, precís i càlid, eloqüent i humil. Diví i humà, en un mot, com l'Evangeli de què davalla. Tot sovint s'endevina com la paraula grega, la reticència misteriosa de l'original, el gir de la llengua bíblica, provoca en el català bellíssimes retrobances, capteniments gentilissims, matisos de reticència i d'ironia divina a què cap escriptor no ha arribat mai. El corrent de l'emoció, amb els seus alts i baixos, amb les seves tendreses maternals, amb els seus enfelloniments que tronen contra els hipòcrites, amb totes les ressonàncies que la paraula de Déu desvetlla en l'esperit, passen en aquesta versió afortunadíssima, sense ni augment ni minva. Nostre Senyor hi resta tal com era llavors, i el català d'aquest relat, tot i posseir la fixació, l'elegància, l'agilitat de l'estil hodiern, arriba a estones a semblar una nova llengua clàssica.

I tot això no és sinó guasadó de dos grans mèrits: el treball constant d'estudi i de depuració, i la humilitat de saber-se impersonalitzar literàriament per tal de donar una versió objectiva, que sembla talment que s'hagi fet ella mateixa.

Sortós qui pot aconseguir sols un moment el que en aquest altíssim treball tan llargament han aconseguit el Dr. Lluís Carreras i el Dr. Josep M.ª Llovera: apropiar-se la veu d'un poble i portar-la dignament. Per haver-ho merescut, tota lloança els sia donada.

EXERCICIS

JA es hora de donar als llegidors de LA PARAULA CRISTIANA una nota d'optimisme parlant de l'*Obra dels Exercicis Parroquials* en les diòcesis catalanes, obra que fa via per un camí de llum, beneïda per Déu i pels homes de bona voluntat.

Iniciada en la forma actual a Manresa l'octubre de 1922 pel Pare jesuïta Francesc de P. Vallet, tot sol, perquè ningú creia aleshores en la viabilitat dels seus projectes; conreuada després per col·laboradors germans seus en religió que hi han posat tota la suor i tot el seny; secundada per una part escollida del nostre clergat i ordres religioses, i beneïda pels digníssims Prelats de la nostra terra: avui l'*Obra dels Exercicis Parroquials* a Catalunya és una realitat que aconhorta fonament l'esperit en mig de tantes coses del món modern que contristen tota ànima recta i cristiana.

Perquè és un fet que en l'espai de quatre anys uns vuit mil cinc cents homes de tots els estaments socials, vinguts dels quatre vents de la terra, socialment i ideològicament parlant, durant cinc dies complerts s'han subjectat a una norma de vida claustral, d'ordre, de silenci, d'apartament de totes les coses, perden jornals o guanys de la professió llur i donant almoines pel sosteniment d'una obra verdaderament gran. I aquests homes han sortit com ubriacs de vi novell amb desig immens de comunicar als amics la llum trobada en els Sants Exercicis.

Encara més, enamorats tots ells de Jesucrist, rei sobirà de les ànimes, de les famílies i de tota la societat, i dalerosos de reivindicar arreu els drets imprescriptibles i regeneradors del seu reialme espiritual, organitzats en 64 Lligues, 79 Delegacions i 84 Subdelegacions de Perseverància totes federades, treballen al redós de la parròquia i a les ordres dels pàrrocos per la reconstitució de l'esperit de la família parroquial i la cristianització de tots els elements constitutius de la societat humana. De fet moltes parròquies han vist reviu la seva vida amb una gran freqüentació dels sants sagraments, amb un nou esplendor dels actes del culte i amb l'augment de les manifestacions públiques de religió: i

les Lligues de Perseverància lluiten arreu contra el mal parlar, la mala premsa, la pornografia i la immodèstia del vestit; treballen pel compliment del descans dominical i donen exemples d'una fraternitat i igualtat sincerament cristianes entre tots els estaments i condicions socials.

De la realitat d'aquests fets en podem donar fe per la part activa que hem tingut, encara que en lloc secundari, en les campanyes de l'Obra, i en podríem presentar els testimonis encomiàstics dels mateixos rectors i de tots els Reverendíssims Frelats de la Província Eclesiàstica de Tarragona, que tots plegats farien un volum ben interessant.

No caldrà, doncs, escriure un panegíric de l'Obra dels Exercicis Parroquials, perquè prou el fan segons el criteri evangèlic aquests fruits de vida innegables. Ni volem tampoc fer-ne una apologia, perquè no la necessita una Obra, que substancialment sols pot atacar-la una malevolença mal informada o una oposició sistemàtica a les idees i a l'esperit catòlic i cristià. Resta, doncs, donar-ne una informació, com més objectiva es pugui, dels dos aspectes que l'Obra dels Exercicis Parroquials presenta a un estudi separat i són els Exercicis i les Lligues de Perseverància.

ARTICLE 1.—ELS EXERCICIS

No és nou d'ara que els Exercicis Espirituals de Sant Ignasi de Loiola, practicats i tot en forma reduïda i en adaptacions de grau inferior, arribin fins al fons dels esperits, amb una total renovació de la vida cristiana. I això amb tant més d'intensitat com més coses prenen dels Exercicis autèntics de Sant Ignasi i més s'acosten en la realització al model de treball intensiu individual dels Exercicis típics ¹.

Història dels exercicis collectius

La pràctica dels Exercicis Espirituals a ple retret en cases especials i en tandes collectives que duren d'una setmana cap avall, era ja coneguda en el segle XVIII, abans de la extinció de la Companyia de Jesús. Però a les darreries del segle XIX i per tot el segle XX, impulsant-la els Sants Pares Lleó XIII, Pius X, Benet XV i Pius XI, ha pres un increment gairebé mundial, organitzat i progressiu, que fa pensar si són els Exercicis l'instrument escollit de Déu per la generació cap

¹ Els Exercicis típics de S. Ignasi comprenen un mes de treball individual amb quatre o cinc hores senceres de meditació diàries. Del contingut d'aquestes, partit en quatre setmanes, en donà un resum LA PARAULA CRISTIANA, febrer de 1927, en l'article *Els orígens dels Exercicis Espirituals de S. Ignasi*, pàgs. 131-133.

a l'esperit cristià del món modern. Perquè sense comptar amb l'Amèrica Llatina, on l'antiga tradició dels Exercicis tancats mai s'és interrompuda, França i Bèlgica en el segle passat foren les primeres de reprendre-la i en el segle XX han seguit llur exemple a Europa Espanya, Holanda, Itàlia, Àustria, Alemanya, Suïssa, Anglaterra, els nous estats de Polònia, Jugoslàvia, Txec-Eslovàquia i Hongria i fins els països del Nord, Suècia, Noruega i Dinamarca; a Amèrica els Estats Units i Canadà, i a les terres de missions, Madagascar, Congo, Rodèsia, Austràlia, Java, Filipines, la Índia i la Xina ².

L'Obra dels sants exercicis per obrers

A Catalunya, els primers assatjos es feren amb obrers els anys 1906 i 1907 a la casa d'Exercicis de Sarrià al costat del Col·legi dels PP. Jesuïtes. I de 1908 ençà, ha funcionat regularment l'Obra dels Sants Exercicis per Obrers. Se n'encarregava una secció especial de la Congregació de la Purificació de Nostra Senyora i Sant Francesc de Borja de Barcelona, auxiliada per una Junta de senyores que recollien els cabals necessaris per cobrir les despeses.

Els Exercicis duraven tres dies sencers, de dimecres al cap-vespre fins al matí del diumenge després de la comunió. Les característiques d'aquests Exercicis eren: retret complet, per obrers solament, estatge a la casa d'Exercicis franc, i a més alguna indemnització pels jornals perduts, si l'obrer la necessitava per mantenir la seva família.

L'allistament dels exercitants, obrers tots ells del Pla de Barcelona, del Penadès, de Terrassa i de la Plana de Vich, el feia una secció dels mateixos Congregants, i quatre delegacions presidides per seglars. establertes a Vich, Terrassa, Vilafranca i Vilanova i Geltrú, que enviaven a Sarrià tandes plenes anualment. De vegades alguns Reverends Rectors, tocant amb les mans els fruits dels Exercicis en alguns feligresos, pel seu compte organitzaven tandes especials ³.

L'Obra, beneïda en el seu naixement per tots els Reverendíssims Prelats de Catalunya, i protegida amb tot l'entusiasme per l'Il·lustríssim Dr. Laguarda, l'enyorat Bisbe de Barcelona, en el primer quinquenni prengué una gran volada. Calgué aviat (1910) eixamplar la casa d'Exercicis, i durant els anys 1910, 1911 i 1912, en unes vint tandes passaven

² Una recensió sintètica de tot aquest moviment pot hom llegir-la en la revista trimestral d'Exercicis *Manresa*, any 1925, núm. 1, pàgs. 55-81.

³ La Memòria de l'Obra, publicada en 1918, Barcelona, Altès, *Los Santos Ejercicios para Obreros*, 1908-1917, consigna els noms de 14 senyors Rectors, que portaren feligresos seus a la Casa de Sarrià, i els acompanyaren durant els Exercicis. Alguns ho feren més de dos o tres vegades (pàg. 29).

cada any per Sarrià al voltant de 600 obrers. En 1913, el total d'exercitants era 3,111, en 117 tandes, que a raó de 20 pessetes que cada un costava per terme mig a l'Obra dels Sants Exercicis, mostra com s'afanyava la Junta auxiliar de Senyores per recollir almoines. En 1915, el nombre de cambres va ésser altra volta reduït de 34 a 22. En compensació, de 1916 ençà es féu ús del Santuari de la Gleva (Sant Hipòlit de Voltregà) pels exercitants de la plana de Vich ⁴. A Sarrià, els altres sis anys, 1914-1919, les tandes foren 101 amb 2,344 exercitants. Més poques tandes cada any i de número més reduït. I encara es reduïren més de 1920 endavant. En 1923, quan es començà la nova casa d'Exercicis, havien passat per la casa vella uns 6,383 obrers, fruit de 17 anys de treballs i sacrificis dels Congregants i Senyores de Barcelona i de les delegacions dintre de la província ⁵.

Hem cregut un deure consagrar aquest record a l'Obra dels Sants Exercicis per Obrers, perquè representa un esforç extraordinari de zel i caritat, que la mà de Déu beneí abundantament amb fruits palpables de renovació cristiana, amb canvis de vida admirables i amb conversions extraordinàries ⁶. I encara aquesta primera organització d'Exercicis col·lectius a Catalunya, ha servit a la nova Obra dels Exercicis Parroquials ideada i promoguda pel P. Vallet, perquè 17 anys de pràctica han descobert les innovacions que calia fer, i perquè l'Obra dels Exercicis Parroquials ha trobat en els seus primers passos la cooperació estimable d'elements preparats per l'Obra dels Sants Exercicis per Obrers, tals com el propagandista Pere J. Llorc, convertit a Sarrià, i el Centre

⁴ En 1916 es donaven a la Gleva tres tandes i cinc en 1917, amb un total de 127 exercitants (Ib., pàg. 45). Després ha continuat donant-se tots els anys alguna tanda.

⁵ El moviment d'exercitants obrers a la Casa de Sarrià de 1906 a 1922, any per any, és com segueix:

Any	Tandes	Exercitants	Any	Tandes	Exercitants
1906	3	55	1915	156	3557
1907	25	44	1916	19	502
1908	13	269	1917	16	404
1909	19 *	402	1918	15	281
1910	20	620	1919	17	330
1911	20	604	1920	18	381
1912	20	596	1921	17	328
1913	20	521	1922	13	300
1914	16	446	1922	13	300
	156	3557	Totals:	284	6383

* Cinc d'aquestes tandes foren donades a la Sta. Cova de Manresa. (Memòria de 1908-1913, pàg. 13).

⁶ Exemples edificants de conversions i dates més plenes de l'Obra dels Sants Exercicis per Obrers els donen les tres Memòries publicades en 1914, 1918, 1922, dos amb el títol "Los Santos Ejercicios para Obreros", 1908-1913, 1908-1917, i una "Obra de los Santos Ejercicios para Obreros en Sarrià. - Su importancia y organización", Barcelona, 1922, que porta les estadístiques de 1918-1921.

de Perseverància de Sant Andreu de Palomar, i una nova casa ben muntada a Sarrià, amb un total de 72 cambres individuals, que fa servir d'ençà la primavera de 1924.

Com són els exercicis parroquials

Les tandes que dona l'Obra dels Exercicis Parroquials són de *cinc dies sencers*, més una part d'uns altres dos. Ordinàriament l'entrada és el dilluns cap al tard i la sortida el diumenge al matí. De tant en tant, dos o tres vegades cada any, es dona una tanda de vuit dies sencers a persones més escollides, aquelles que han d'ésser els directors de l'Obra.

El *treball fort* dels Exercicis se l'emporten quatre meditacions diàries, que duren cinc quarts d'hora cada una, amb una conferència de mitja hora i punts curts a la nit abans d'anar a dormir.

En els cinc quarts d'hora de cada meditació hi van compresos l'explicació dels punts pel P. Director, a la Capella, que omple ben bé uns tres quarts, una estona de consideració personal sobre la matèria exposada, a la cambra si són aquestes unipersonals, i l'examen de la meditació, amb l'apuntament dels propòsits. En els Exercicis típics de Sant Ignasi, la consideració personal, que és pròpiament fer l'exercici, ha de durar una hora sencera, sense comptar-hi els punts, ni l'examen. L'extrem oposat és reduir els Exercicis a sentir exposicions o sermons de les veritats, sense consideració personal. Els que dona l'Obra dels Exercicis Parroquials són un terme mig.

La *matèria de les meditacions* els tres primers dies es pren de la primera setmana dels Exercicis, i són les veritats eternes: fi de l'home, els pecats, l'infern i la mort, amb la meditació del Fill Pròdig, afegida. S'acaba amb les confessions dels exercitants, la tanda del dia tercer.

De la segona setmana es prenen les meditacions del Regne de Crist, de les Banderes i dels Binaris, amb dos misteris de la vida de Jesús. Això omple part del tercer i tot el quart dia.

De la tercera setmana, o meditació de la Passió, es prenen quatre misteris pel dia cinquè.

De la quarta, o resurrecció, hi ha encara una meditació el dia de sortida abans de la comunió general.

Les meditacions que es prenen de la segona setmana acaben de fer conèixer als exercitants el bon Jesús i els entusiasmen per treballar en l'extensió del seu reialme. El dia cinquè, de Passió, que és tot de recolliment i de penitència (molts exercitants dejunen aquest dia i alguns serveixen a taula) acaba de fer el pes.

Els *temes de les plàtiques* o conferències, són: Existència de Déu, el Fet de la Revelació i la Divinitat de Jesucrist, Divinitat de l'Església; Institució divina i la pràctica de la Confessió, Camins generals de perseverança: oració, missa, sagraments, etc.

És notador el *caire apologetic* que prenen les conferències, i encara en les meditacions mateixes de tant en tant s'hi fan digressions, com ara l'existència de l'ànima espiritual i immortal en la primera meditació del fi de l'home. L'estat dels esperits general a la nostra terra de prevenció contra del que és sobrenatural i diví, i les doctrines errònies i dificultats contra la fe escampades a tot arreu per la mala premsa, han fet necessari aquest treball apologetic fonamental.

Altrament, l'exercitant és voltat d'un *ambient pràctic de pietat* sòlidament cristiana, que l'ensinistri per la pràctica de després dels Exercicis: de seguit de llevar-se, a la Capella, fan tots els exercitants, en veu alta, l'ofertament de les obres del dia, i diuen les oracions del matí; senten Missa cada dia, instruits en la manera de prendre-hi part profitosament; tenen lliçó espiritual diària i fan sovint visites collectives a Jesús Sagramentat; beneixen la taula i donen gràcies; passen el rosari; fan examen de consciència al migdia i al vespre i abans de recollir-se a dormir, diuen les oracions de la nit a la Capella ⁷.

⁷ La partició d'hores per tots aquests actes, que omplen el dia, és com segueix:

MATÍ

- 3/4 de 6.—Llevar-se.
- 6 i 20.—(Capella) Ofertament de les obres del dia. - Oracions del matí. - Meditació.
- 2/4 de 8.—Missa.
- 8.—Desdejuni. - Visita al SSm. - Examen de la meditació del matí. - Temps lliure.
- 9 hores 5'.—(Capella) Lliçó espiritual.
- 1/4 de 10.—Temps lliure.
- 2/4 de 10.—(Capella) Meditació.
- 2/4 de 11.—Examen de la meditació (Escriure els propòsits).
- 3/4 de 11.—Descans passejant (jardí).
- 11.—(Capella) Instrucció. - Examen particular dels Exercicis.
- 12.—Dinar. - Visita al SSm. - Descans o Passeig (Jardí o Galeries).

TARDA

- 2/4 de 2.—Migdiada.
- 2/4 de 3.—Visita al SSm. - Temps lliure. - Cant.
- 3.—(Capella) Meditació.
- 4.—Examen de la meditació (Escriure els propòsits).
- 1/4 de 5.—Temps lliure.
- 3/4 de 5.—(Capella) Instrucció o Via-Crucis.
- 2/4 de 6.—Descans passejant (Jardí o Galeries).
- 6.—(Capella) Meditació.
- 7.—Examen de la meditació (Escriure els propòsits).
- 1/4 de 8.—Temps lliure.
- 2/4 de 8.—Sant Rosari. - Temps lliure.
- 8.—Sopar. - Visita al SSm. - Descans o passeig (Galeries).
- 9.—(Capella) Punts per l'endemà.
- 1/4 de 10.—Examen general i particular. - Oracions de la nit. - Retirar-se a descansar.

* * *

Encara més, els Exercicis són en *retret complet*, això és, del dilluns al vespre que entren, fins al diumenge després de la Comunió general, els exercitants no tenen cap tracte amb les persones que no fan Exercicis. Això sembla difícil, i ho és, i molts ho tindran per impossible, però és una realitat. Els fruits d'un tal retret són grans i sorprenents. Qui podrà dir la impressió que fa en els exercitants l'acte darrer de la nit, quan després de sopar es donen els punts de la meditació i dites les oracions de la nit a la Capella es retiren en silenci i es troben en la cambra completament sols lluny de la família?

I són també els Exercicis en *silenci complet*. Aquesta llei del silenci és molt forta, però crec que és més fàcil a la gent meridional un silenci absolut que no pas un silenci parcial, com ara el que tenen establert a l'estranger. Aquí ja ho saben que han de callar en temps d'Exercicis, i entren amb aquest determini i compromís, i els PP. Directors amb pocs compliments exigeixen que callin, i no es queixa ningú que li demanin allò que ha promès. I de fet, el silenci és observat al menjador amb perfecció i tots escolten la lectura; després dels punts, quan van a les cambres a considerar-los, també; en la resta del dia és molt el que s'aconsegueix, i a fer-lo més fàcil ajuden algunes variants de distribució escampades pels cinc dies. El primer, dimarts, s'impressiona una placa fotogràfica de tots els exercitants, de què tots en volen còpies i les conserven amb l'interès d'un document i l'amor d'un record estimulant; el dimecres, i sempre que ve bé amb la matèria que es considera, és fa el Via-Crucis amb les estacions cantades i s'acaba amb l'acte de besar tots els exercitants els peus del Sant Crist, que és estat ocasió de conversions notables; el dijous, després de les confessions, s'imposa als exercitants el botonet-insígnia, distintiu dels membres de les Lligues de Perseverància; el divendres es dona una conferència sobre l'Obra dels Exercicis Parroquials; el dissabte fan provisió de llibres piadosos i apologètics, els que han portat entre mans durant els Exercicis, que volen endur-se per després. I cada dia, feta la migdiada, assajen els exercitants cants religiosos, com la Missa d'*Angelis*, Crec en un Déu i altres cants d'En Romeu i En Millet, i l'Himne de Perseverància, música del P. Massana, S. J. Aquests cants, cantats per tots els exercitants, donen després un relleu molt gran a les reunions i festes de l'Obra dels Exercicis Parroquials.

Una nota típica és la commemoració *del convit* de la retornada *del Fill Pròdig*: al migdia del divendres, que ja s'han confessat, troben el

nuenjador endiumenjat i les taules guarnides de flors i amb tot l'aparell d'un dia de festa. Hi venen els Srs. Rectors dels pobles d'on han portat exercitants, hi acudeixen els senyors que formen la Junta i, de tant en tant, als postres, el P. Director, dispensat del silenci, concedeix una estona d'expansió efusiva. Qui pot deturar aleshores l'entusiasme dels exercitants? N'hi ha que s'alcen i diuen parlant a tots les seves impressions, donen les gràcies als PP. Directors, etc., i són molts els que venen a confessar públicament els seus mals passos. Es una estona de veritable germanor, i en tots produeix admirable efecte la comunicació de l'alegria mútua. Allí mateix lis és entregat un recordatori de la tanda, unes cobertes elegants de cartolina amb algun fotogravat piadós a fora i algunes màximes dels Exercicis a dins. A la tercera plana hi va la renovació de les promeses del Baptisme i la benedicció de la taula.

El text són les llistres dels exercitants de la tanda, distribuïts per bisbats i parròquies i amb el nom de l'ofici posat al costat.

* * *

Amb aquests recursos i sobretot obrant la gràcia de Déu internament en les ànimes, la guarda de la distribució, que és exigida de tots rigorosament, i el mateix retret complet i silenci perfecte, es fan comportables a persones que han viscut molt lluny de tota pietat, i no estan gens fetes a la reconcentració i la disciplina. De 1922 a 1926 s'han donat 153 tandes amb un total de 8,540 exercitants. L'assistència als Exercicis, cada dia ha anat en augment i les tandes cada dia també van resultant més plenes. La primera de Manresa va ésser de 20, i de 19 la primera de Cervera en els primers passos de l'Obra; després, les tandes han arribat a 100 i 150 exercitants, com ara a Berga, 131; a Balaguer, 110; a Solsona, 103, 139 i 165, i a l'Espluga de Francolí, 117, 128 i 158, el màxim assolit fins ara; però el terme mig de les tandes es manté entre 60, 70 o 80 exercitants.

Hom veurà fàcilment, que dos PP. Directors en tandes de 70 i 80, i tres i tot en tandes de 120 a 150, que a més del treball de les meditacions, plàtiques i confessions, acompanyen tot el dia els exercitants, i estan sempre a punt de rebre les consultes que aquests fan, tenen una feina molt pesada i que lis ocupa el dia sencer.

Posarem l'estadística del moviment d'exercitants, any per any, perquè és una prova eloqüent de l'expandiment progressiu que aquesta forma de donar Exercicis ha assolit a Catalunya.

Any	Tandes	Exercitants
1926	1	21
1923	30	1,272
1924	28	1,404
1925	37	2,620 (rep. 44)
1926	57	3,223 (rep. 170)
	153	8,540 (rep. 214)

La repetició col·lectiva dels Exercicis, una cosa que a l'estranger, com ara a Holanda, es fa periòdicament, tot just ha començat entre nosaltres. Només són 214 els que consta que els han repetit. Però les coses es porten per camí que la repetició organitzada aviat serà un fet, mentre per una altra banda noves campanyes aniran eixamplant el camp de conreu de l'Obra dels Exercicis Parroquials.

Per tancar aquest punt cal parlar de la festa final de la tanda, que es fa, per poc que es pugui, a l'església parroquial i és tot un aconteixement per la població. De la casa d'Exercicis, com en processó, hi van els exercitants que tot el poble mira. Hi vénen també tots els que han fet abans Exercicis fins i tot dels pobles veïns. Es diu la Missa de Comunió general amb plàtica preparatòria i cants. Els que surten d'Exercicis renoven solemnement les promeses del Sant Baptisme, acte d'una majestat senzilla i colpidora i reben la benedicció papal.

Després, en un lloc preparat, tots plegats, els exercitants nous amb els antics i llurs famílies, prenen l'*esmorzar* de verdadera *germanor*. L'entusiasme reprès fins aleshores, esclata en públiques confessions i retractacions, en protestes d'agraïment i promeses de fidelitat.

Per qui són els exercicis parroquials

Amb tota la intenció s'és tret del títol allò de "per Obrers". Mai en l'Obra dels Exercicis Parroquials s'ha permès cap distinció ni indicació entre Exercicis per obrers i Exercicis per no obrers. S'admeten si categories intel·lectuals i es fan tandes especials per persones de més cultura; però no s'admeten categories de riquesa, sempre ofensives i molestes.

Tampoc crec que a la nostra terra tingués èxit la separació de tandes per oficis i professions, que trobem a l'estranger. En les llistes dels

recordatoris de les tandes que es donen a tots els exercitants després del convit del Fill Pròdig, si llegim seguidament la columna dels oficis i professions posada al costat de la columna dels noms, trobarem barrejats: propietari, contratista, fabricant, industrial, advocat, enginyer, arquitecte i diputat provincial, etc., amb pagès, esparter, pintor, peó, boter, emblanquinador, carreter, mestre d'obres, mecànic i tots els oficis de l'estament obrer.

Serà interessant una estadística dels exercitants de 1926, feta per oficis i professions:

Classes Directores:

Amb títol acadèmic	251		
Estudiants	288		
Funcionaris	140		
Propietaris	455		
Fabricants	93		
Industrials	204		
Comerciants	290		
Directors	43	1664	51'6 %

Classes Populars:

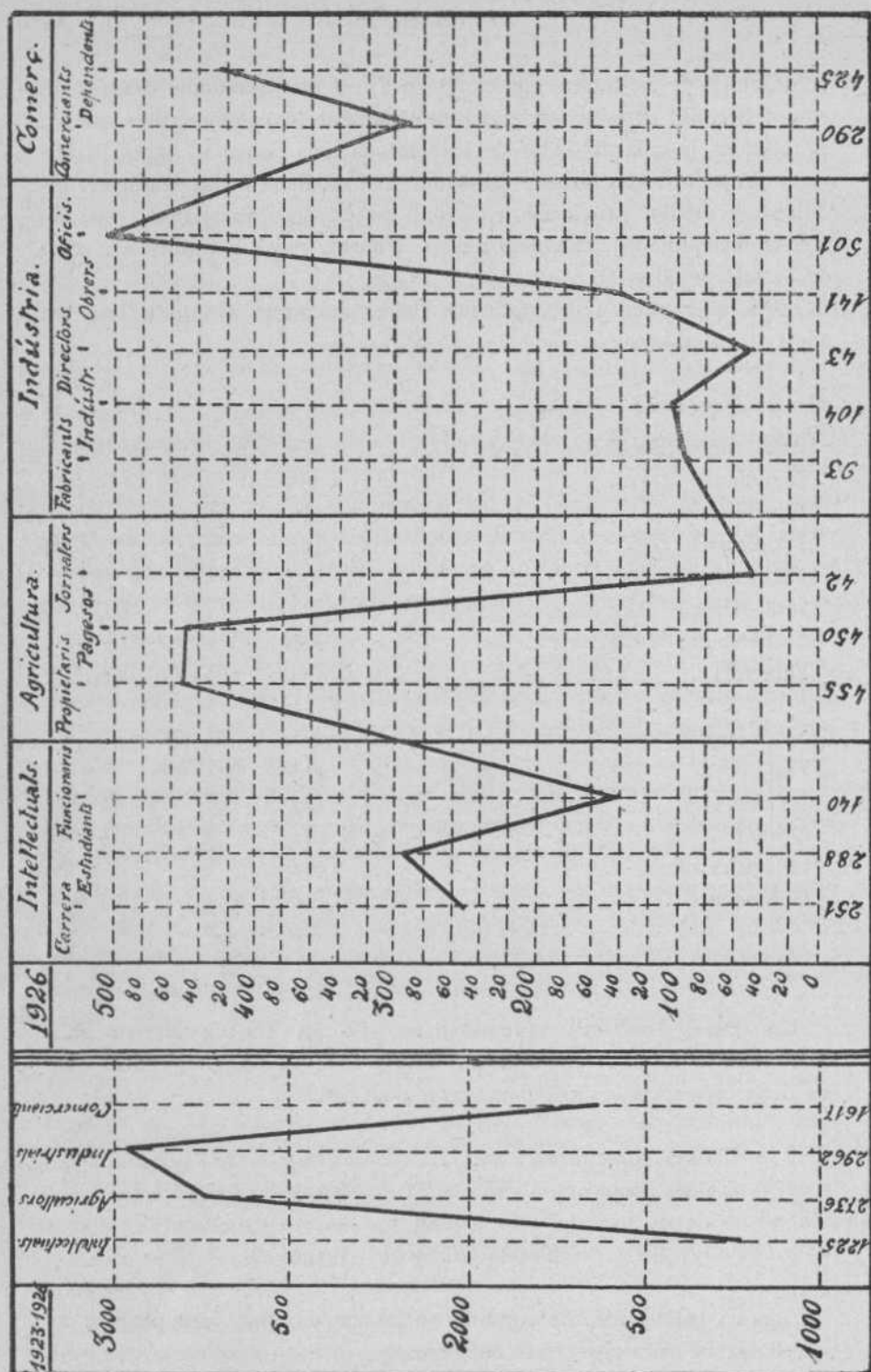
Pagesos	450		
Jornalers	42		
Obrers	141		
Diferents oficis	501		
Dependents	425	1559	48'4 %
		3223	

Les classes directores representen un 51'6 % i les populars un 48'4.

Prenent el total d'exercitants de 1922 a 1926, la proporció entre classes directores i classes populars varia molt poc.

Classes directores	4,163	48'75 %
Classes populars	4,377	51'25 %
Total	8,540	

Aquesta barreja de rics i pobres en les tandes, que viuen plegats, tenen el mateix tracte i escolten les mateixes veritats, és d'un efecte gran

Gràfic de la influència social dels exercitants de 1926

de fraternitat cristiana. Els PP. Directors, tenint davant gent de totes les posicions socials, parlen de les obligacions de rics i pobres, i no es pot fàcilment explicar l'efecte que fa als pobres sentir les lliçons que es donen als rics i veure que la veritat i la religió no aproven l'abús de la riquesa, que és de les calamitats més grans dels temps moderns. A més, és cosa ben edificant veure tractats igualment els grans propietaris i els seus masovers o el xòfer, que fan exercicis a la mateixa tanda. I espectacles hi han hagut de gran edificació, obrers que han anat a demanar perdó als patrons de l'odi que lis havien portat i potser dels perjudicis que lis havien fet.

Amb això, un hom comprendrà que la llei econòmica de l'Obra dels Exercicis Parroquials és tota un altra de l'Obra dels Exercicis per Obrers. Aquí, *cada exercitant paga totes les despeses*, i a ningú li és abonat un cèntim a raó de jornals perduts, viatges, etc.

Aquesta llei, observada amb tot el rigor, podria semblar que tancaria la porta a molts exercitants, però no ha estat així; encara més, aquesta llei ha estat el millorament i la salvació de l'Obra.

Obres de regeneració social a base de beneficència sola, ara per ara són mal rebudes de l'element obrer, que pot sospitar-hi un calmant disfressat de les seves aspiracions de millorament social.

Anunciant en els programes la pensió mínima i cobrant-la a tots indefectiblement, les despeses principals de l'Obra queden cobertes, i no cal molestar massa els amics i protectors. Sostinguda per almoines soles, a hores d'ara l'Obra ja fóra enfonsada per les quantitats extraordinàries que ha costat.

Té aquest sistema un altre avantatge encara: ha eliminat aquelles persones que s'oferien de bon grat a fer Exercicis cada any i potser cada mes; gent sense feina, que es prenia els Exercicis com unes vacances gratuïtes. Com que ara han de pagar i ningú els invita, no hi van i deixen el lloc a d'altres que en volen treure profit. En canvi, els mateixos exercitants treballen per portar-hi companys de qualitats i es basquejen per pagar-lis les despeses i el jornal i tot si cal. Però la casa d'Exercicis en cobra la pensió com d'un altre qualsevol.

On s'han fet els Exercicis

Les campanyes de l'Obra dels Exercicis Parroquials començaren a la casa d'Exercicis de la Santa Cova de Manresa. Però la part destinada als exercitants era petita per la idea que es tenia d'un treball a gran escala.

A Colòmbia, a França i a Espanya mateix en el regne de València de l'any 1910 ençà, per iniciativa del mateix P. Vallet, s'havien assajat amb un èxit extraordinari els *Exercicis ambulants*, en campanyes comarcals, donades pels pobles i ciutats, centres d'un gran radi de població, aprofitant grans establiments habilitats, o improvisant-ne de nous, si no n'hi havia. Pensà, doncs, el P. Vallet, implantar a Catalunya el règim d'Exercicis comarcals ambulants. Però la idea només, ja va semblar a molts un impossible descarrerat. I van ésser necessaris tot l'optimisme del P. Vallet, i tots els recursos i tota l'enèrgica activitat del caràcter ric que Nostre Senyor li ha donat, per convèncer primer les persones, i mobilitzar després tot l'embalum de llits, matalassos, roba, vaixel·la, cuines, taules, cadires, etc., i fins i tot estufes o ventiladors, per fer com més passador possible l'estatge de cinc dies en edificis que, devegades, no tenien més que les parets despullades i brutes.

Un cas dels més típics és el de Mas de Colom, prop de Tàrraga. Els PP. Cirtercencs francesos expulsats de França hi havien construït molt lleugerament un convent, que deixaren en bon estat, quan pogueren tornar a llur pàtria. Aquest convent, no tenint absolutament res, quan el cediren els Monjos pels Exercicis, en començant les tandes es trobava habilitat amb totes les coses necessàries i fins i tot convenients, com ara estufes, imatges i flors per les taules el dia del convit del Fill Pròdig.

L'Obra dels Exercicis Parroquials havia adquirit dues cuines i el corresponent servei, prous per fer el menjar de 125 persones; uns 80 llits de campanya molt manejables i nets, amb matalassos i coixins; una gran provisió de culleres, forquilles, vaixel·la, etc., pel servei de la taula. Però, amb això sol, no n'hi havia prou. Els mateixos exercitants es portaven la roba blanca d'ús personal, i fins estovalles, cadires, imatges, etc. A la primera tanda solen venir els homes més fervorosos; aquests deixaven després tant com havien portat, per les tandes vinents. A més, la Junta organitzadora invità les famílies, que podien fer-ho, perquè deixessin moltes de coses que encara faltaven. Totes foren numerades per poder-les tornar al cap de la campanya. I les mateixes famílies més distingides venien cada dia voluntàriament a arreglar-ho tot, a escombrar i endreçar la casa, a servir a taula i llegir als exercitants i fer tots els encàrrecs necessaris. Així Mas de Colom resultà prou confortable per les 8 tandes que s'hi donaren al començament de l'any 1924.

Més encara, escaient-se la Setmana Santa en una de les tandes, a una església completament solitària al costat mateix de la Casa d'Exercicis, foren celebrats tots els oficis litúrgics; i el monument va ésser

molt millor que tots els dels voltants, per la gran munió de canelobres de plata i altres objectes de valor, deixats espontàniament pels veïns.

Avui. Mas de Colom és una Casa d'Exercicis ben muntada, que funciona normalment, gràcies a l'activitat de la Lliga de Perseverància de Tàrraga, que l'ha llogada per 10 anys i amb almoines en forma d'accions sense interès ni reintegració, l'ha posada en condicions de servir regularment.

Quan la població centre d'Exercicis pot comptar amb un hospital, o col·legi o seminari, o s'aprofita un hotel o balneari, fora de la temporada de les aigües, com s'és fet amb els Balnearis de Vallfogona, l'Esplugu de Francolí, Santa Coloma de Farnés, Viladrau i l'Hotel Florida del Tibidabo, el treball d'acomodació quasi es pot donar per descomptat i s'estalvien sumes molt considerables de diners.

Ultimament l'Obra prefereix aquest segon procediment i tendeix a muntar cases estables d'Exercicis. Però no són de dordre ni la feinada gran ni les despeses grosses del procediment primer, el més general en les primeres campanyes; perquè féu possible d'estendre l'Obra aviat per molts indrets de Catalunya, i serví de donar-li popularitat per tot arreu. Ara ja es acredita i més fàcilment acudeixen els Exercitants als centres fixos d'Exercicis, encara que sigui lluny i fora de la comarca.

* * *

Les campanyes d'Exercicis per ordre cronològic, amb l'indicació del lloc on han estat donades, són com segueixen:

1923. Manresa, 11 tandes, a la Santa Cova; Cervera, 4 tandes, al Sant Hospital; Sant Andreu, 6 tandes, habilitant una fàbrica abandonada, i Berga, 8 tandes, en un convent que fou de PP. Franciscans.

1924. Tàrraga, 8 tandes, a Mas de Colom; Gironella, 5 tandes, en unes escoles dels Germans de la Doctrina Cristiana; Sans, 7 tandes, en la nova casa d'Exercicis de Sarrià; Puigreig, 4 tandes, a l'Hospital encara no inaugurat, i Vallfogona de Riucorp, 3 tandes, al gran Hotel-Balneari.

1925. Sarrià, 5 tandes, a la Casa de Sarrià; Balaguer, 6 tandes, a l'hostal del famós Santuari del Sant Crist; Terrassa, 2 tandes, i Gràcia, 6 tandes, a la Casa de Sarrià; Figols (les Mines), 6 tandes, en dos nous edificis per oficines encara no estrenats; Solsona, 6 tandes, el Seminari Conciliar; Banyoles, 8 tandes, a la Casa Missió, i Vilafranca

del Penedès, 4 tandes, al casal propietat de la Caixa de Pensions per la Velleja ⁹.

1926. La casa de Banyoles i la de Sarrià en campanya permanent, aquella pels exercitants de la província de Girona, i Sarrià pels exercitants de les parròquies del pla de Barcelona, com les del Coll-Blanch, Hostafranchs, Carme i Santa Madrona, i Badalona, i per tandes de mestres i extraordinàries. Lleida, 6 tandes a una casa improvisada al barri de La Bordeta; Tarragona, 4 tandes, al col·legi dels Germans de la Doctrina Cristiana, i al Seminari Pontifici; Sant Llorenç de Morunys, 2 tandes, a les habitacions del Santuari de Nostra Senyora de Lord; Espluga de Francolí, aprofitant el Balneari de Villa Engràcia i l'Hotel Francolí, i Santa Coloma de Farnés, a l'Hotel Termas-Orion, campanyes encara obertes ¹⁰.

1927. A més de les campanyes obertes de Santa Coloma i de l'Espluga, les permanents de Sarrià i Banyoles, i se'n prepara una altra a Viladrau, a l'Hotel Bofill. Al Tibidabo, a l'Hotel Florida, es tingué una tanda de distingits pel Carnaval, i a Lleida s'està construint una nova Casa d'Exercicis. Ha estat inaugurada ja la de Mas de Colom en campanya també permanent.

Els PP. Missioners del Cor de Maria a Vich i a la Selva del Camp de Tarragona i els PP. Pauls a Tremp, també han començat campanyes d'Exercicis pel patró d'aquestes, i s'han adherit a l'Obra dels Exercicis Parroquials.

L'Obra, prenent la forma de campanyes ambulants, ha fet que en quatre anys només, tots els bisbats de Catalunya sentissin la força renovadora dels Exercicis en proporcions ben estimables, si no hi comptem el bisbat de Tortosa a l'extrem meridional, on encara no han entrat les campanyes. Ho comprova l'estadística següent:

	Exercitants	Tandes
Arquebisbat de Tarragona	886	77
Bisbat de Barcelona	2609	93
" " Girona	932	107
" " Lleida	323	34
" " Solsona	2581	153
" " Tortosa	9	7

⁹ Aquest resum és tret de les estadístiques completes del número-suplement de *Perseverancia*. Maig de 1926.

¹⁰ Resum fet sobre l'article publicat en *Manresa*, gener 1925, "Desarrollo de la Obra de los Ejercicios Parroquiales en Cataluña en 1926", pel P. Josep Montfort, S. J., pàgs. 67-69.

	Exercitants	Tandes
Bisbat de Urgell	642	98
" " Vich	552	67
Altres bisbats	6	6
Total	8540	642

Administració econòmica de les campanyes

Les campanyes comarcals d'Exercicis que hem descrit, consumeixen una gran quantitat de diner. Una sola ha costat 35,000 i fins 50,000 pessetes.

Hem dit ja que cada exercitant s'ha de pagar la vida i a ningú absolutament es perdona aquest requisit; però, amb això, no n'hi ha prou; moltes despeses s'han de cobrir amb almoines, i es fa necessari cobrar i administrar la quota que paguen els exercitants.

Això té un perill molt gran o més d'un. És el primer, que l'Obra es carregui d'un dèficit que l'oprimeixi i ofegui, i a la fi mori com solen morir moltes obres catòliques. Els Directors en paguen els plats trencats i avorrits se'n retiren. L'altre perill és que l'Obra prengui un aspecte mercantil, i això treuria molta d'influència als PP. Directors, que als ulls del qui els escolte passarien com comerciants.

Ambdós perills s'han eliminat amb una organització que, al nostre entendre, és insuperable. No es dona un sol pas en l'organització dels Exercicis, sense una Junta solvent i responsable, presidida pel Rector, la qual cobra totes les quotes i paga totes les despeses. Al cap de cada tanda es liquiden els comptes, i ells veuen com poden anar endavant, esmenant les errades, si hi cal. És d'advertir que molts exercitants donen més que no és exigut, i que les persones de la Junta en tot cas han de pagar el dèficit. Com que després de cada tanda passen comptes, ells veuran si lis convé continuar o retirar-se. Les quotes, de consum i tit tan insignificant com un esmorzar, que val una pesseta, es paguen donant rebut amb la matriu corresponent, tal com es fa en els establiments comercials ben montats, amb tots els noms del qui paga i del qui rep el diner. Els PP. Directors no toquen un cèntim, ni oficialment cobren res, ni tan solament pels viatges. De vegades, les Juntes donen quelcom per les despeses, però sempre serà poc.

Es ministeri apostòlic el que exerceixen i hi ha tota la seguretat que

mai podrà portar el disgust més petit a la religió dels PP. Directors, per qüestions tan molestes com són les econòmiques.

Referent al menjar, com que els exercitants paguen prou pel manteniment, la part que sol ésser més difícil, que és el dinar, ja està resolta. Pagant, és de bon trobar un cuiner que s'escarregui de preparar el menjar dels exercitants. Si la Providència en fa sortir un que per amor a l'Obra gratuïtament s'hi consagri, aleshores surt més econòmic i es pot rebaixar alguna cosa la pensió; fora d'aquest cas, cal deixar un tant de ganància al que ho fa d'ofici, exigint-li, però, compromís de tractar bé, i de fet s'aconsegueix. Fins ara, no solament no he sentit mai cap queixa, sinó al contrari, tots se'n solen estranyar del bon tracte que pel preu se'ls fa, perquè el comparen amb el de les fondes i dispeses, on, pagant més, estan més mal servits.

Acabada la campanya d'Exercicis, es fa la liquidació total, de vegades amb superàvit, que conserva la Junta pel sosteniment de les Juntes de Perseverància, festes per renovar el fervor, etc. Però, més ordinàriament, hi ha dèficit, i el paguen, per parts proporcionals, les persones de la Junta, tal com es comprometeren de fer-ho, quan demanaren la campanya dels Exercicis.

Amb sumes tan grans com s'han gastat, no hi ha hagut encara cap disgust.

De viure l'Obra de sola caritat, ja fóra ensorrada per la fuga dels benefactors; de no tenir una administració rigorosa, fóra desacreditada pel dèficit.

Hem dit de sola caritat, perquè si les quotes arriben de vegades a pagar l'import dels manteniments, no cobreixen totes les despeses de les campanyes. Per això, també l'Obra dels Exercicis Parroquials cerca almoines i es serveix de les senyores per recaptar-ne. Per això té com a una secció les Reunions de Senyores Protectores. Cada Reunió consta d'10 o 12, que junta una iniciadora i les presideix, i porta l'invocació d'un Sant Protector. Cada any li dediquen una festa el dia propi. Actualment, les Reunions són 231 i les senyores associades 2,310. El comès de les Reunions és promoure l'allistament d'exercitants, ajudar a l'Obra amb oracions i almoines, i també organitzar tandes d'Exercicis a ple reclòs per elles mateixes en col·legis o convents de monges ¹¹.

¹¹ Exercicis a ple retret per dones obreres es donaren a Vich de 1911 ençà al convent de Germanes Filipones anomenat *Els Sants*. Les tandes eren 3 cada any. De 1911 a 1917 les obreres que hi feren els exercicis muntaven unes 838. (Los Santos Ejercicios para Obreros, Memòria de 1908-1917, pàgs. 34-40).

També a casa de les MM. Reparadores de S. Gervasi (Barcelona) de 1914-1917 feren exercicis 602 obreres (Ib. pàg. 40).

Com s'organitza una campanya ambulant

Es estat criteri constant, confirmat per l'experiència, que cal esperar l'hora oportuna per començar els Exercicis en els pobles. Seria una equivocació lamentable pensar que una campanya d'Exercicis es pot imposar a una comarca. Generalment, no s'ha de donar una missió, si no es cooperant-hi la clerecia parroquial; i menys encara una campanya d'Exercicis. Es necessari també que el poble tingui fam dels Exercicis, i els demani amb interès, i els rebi com un gran benefici. I, com s'aconsegueix una tal disposició en els temps actuals? Diré com s'ha fet fins avui.

Valent-se de la premsa, de conferències, de la revista mensual de l'Obra "Perseverància", es fa una propaganda intensa dels Exercicis a Catalunya. Començant pels diaris de més circulació de Barcelona (*Diario de Barcelona, La Vanguardia, La Veu de Catalunya, La Publicitat, El Correo Catalán*, representants de partits ben diferents) i acabant pels setmanaris més insignificants, tots publiquen els anuncis de les tandes d'Exercicis, fan la ressenya dels actes principals, i d'entre els periòdics importants n'hi ha hagut que han insertat i tot articles doctrinals sobre la renovació espiritual obrada pels Exercicis: en una paraula, han format una tal atmosfera d'Exercicis, que actualment es fa fàcil invitar qualsevol que els faci, o si res més no, que s'interessi per l'Obra.

Els Rectors, com és natural, veient com altres pobles s'han reformat pels Exercicis, tenen desitjos de conèixer-los i d'introduir-los en les seves Parròquies. Vénen ells al centre on es donen, i es fa que hi enviïn també alguns homes de la seva Parròquia, aquells que donin més seguretat que sabran després organitzar els Exercicis en el seu poble. Hi van efectivament alguns i s'entornen sobreixint d'entusiasme. Determinats a començar una campanya i formada una Junta solvent que presideix el Sr. Rector, inviten tot seguit el Pare organitzador perquè visiti la seva Parròquia i doni una conferència sobre els Exercicis. Ells fan propaganda, escampen impresos de tota mena en profusió admirable, i es valen de tots els recursos de cridar l'atenció, com anuncis pels cantons i fins pregons pels carrers i places; res es deixa que pugui assegurar l'èxit. S'hi presenta el Pare acompanyat d'uns quants homes d'aquells que acrediten l'eficàcia dels Exercicis, homes convertits de les males idees i de la mala vida, els quals públicament prediquen de Jesucrist sense respectes humans. I, on es dona la conferència o miting? En qualsevol banda. A la plaça, al cine, al teatre, a la sala de ball, en un magatzem, al cafè, en algun centre de qualsevol color polític, i si és possible es parla en centres de

diferents colors: republicans, monàrquics, etc. Per escrúpuls del lloc, mai es deixa de donar la conferència.

El resultat sol ésser que alguns es determinin a fer els Sants Exercicis: els uns perquè volen fer-los de debò, els altres per curiositat, i alguns potser amb mala intenció.

Així succeí a Cervera, on el president d'una societat anticlerical va entrar en els Exercicis amb el compromís formal de prendre nota de totes les coses ridícules, per donar després un míting d'Exercicis a la seva manera. Als pocs dies, va escriure de la casa d'Exercicis estant a la Junta, que tanmateix deixava el seu càrrec, i retirava la seva amistat de tots aquells que no canviessin de vida com ell havia canviat. Acabats els Exercicis, a la plaça pública parlà de la seva conversió. De casos semblant n'han passat en tots els pobles.

Si la població on s'ha fet la propaganda és cap de comarca i té casa a propòsit, amb facilitat s'hi estableix el centre dels Exercicis; si no, van a fer-los a un altra banda, entenent-se la Junta parroquial amb la junta central de la campanya. Així, de Verdú anaren uns 50 a la casa d'Exercicis de Tàrrega que dista 12 quilòmetres, i d'Anglesola, uns 50 a la mateixa casa, que dista 5 quilòmetres. Tot és començar i que la primera tanda marxi.

Un cop acabada, la festa final, que ja hem descrit, a l'església parroquial amb comunió general i renovació solemne de les promeses del Baptisme, i l'esmorzar de germanor amb els parlaments entusiastes dels exercitants, ja són una propaganda eloqüent per la segona tanda. Augmenta aquesta amb els exercitants que s'escampen per la població centre de la campanya i poble veïns, perquè els canvis de vida que fan i les coses que diuen i contenen dels Exercicis, desperten l'interès general.

Intencionadament es deixa un setmana o més entre tanda i tanda, perquè aquesta propaganda natural faci el seu efecte. De vegades, però, aprofitant aquesta espectació, s'intensifica la propaganda organitzant una caravana d'autos de turisme i de línia, i amb l'anticipació convenient s'anuncia el trajecte i també el preu del viatge, com és costum en tot; i ningú és admès que no porti el bitllet. Amb això són possibles excursions que representen grans despeses. Algunes vegades s'han format caravanes de molts cotxes, guarnits amb les banderes de les Lligues de Perseverància. En arribant als pobles i reunida la gent a la plaça, comencen, sense perdre temps, els parlaments de propaganda, i després, sense parar, cap a un altre poble. De vegades s'han fet 90 quilòmetres de camí en una tarda, donant-se conferències en quatre poblacions.

Resultat, nous allistaments per la tanda vinent, que fan les Juntes

parroquials i envien seguidament a la Junta central de la campanya. Pel mateix procediment es prepara la 3.ª, 4.ª, 5.ª, i de vegades 6.ª, 7.ª i 8.ª tanda, i la campanya s'allarga dos i tres i quatre i sis mesos, fins a deixar renovada pels Exercicis una bona massa d'homes, el llevat de la regeneració de tot el poble en la Lliga de Perseverància que per conservar el fruit s'estableix tot seguit, amb el Rector per president.

Qui això llegeix ja pot veure que l'element humà d'èxit formidable i innegable per assolir un contingent tan crescut com són 8,540 exercitants en 4 anys que han omplert 153 tandes en proporcions normals de 60 a 80 i sovint en nombre de 100 i 150, és estat la propaganda, però una propaganda com mai s'hagi fet potser per donar a conèixer una obra bona.

El seguit de volums interessantíssims que arxiven colleccionats els impressos escampats del començament de l'Obra, com són circulars, fulles de totes mides i colors, cartells per les parets, reclams en els diaris, donen l'impressió que els Exercicis han estat anunciats més que cap específic ni pel·lícula en igualtat de temps i espai. Així s'explica també que hagi anat als Exercicis, la mena de gent que hi ha anat, no solament persones que encara conservaven la fe amb una vida conforme o no amb les seves creences, sinó molts indiferents i enemics i tot militants de les doctrines catòliques. Quasi no hi ha tanda que no compti amb més d'una conversió d'aquests incrèduls d'acció. Els convertits fins ara passen de 200, i a més, 53 anarquistes, 27 maçons, 14 espiritistes i 8 protestants. Hi ha hagut 21 primeres comunions de persones grans, i 19 bateigs, 3 públics amb tota solemnitat i 16 administrats privadament. La propaganda que s'ha fet i es fa, verdaderament formidable, els ha portat a Exercicis i un cop a dins la mà omnipotent de Déu ha fet la resta. També la benedicció de Déu dins dels Exercicis, inspirant penaments de vida perfecta, és manifesta en el centenar i més de joves exercitants que han entrat en religió.

Per què es diuen exercicis parroquials

Tal com hem vist ara mateix, l'allistament d'homes per fer els Exercicis es fa per parròquies, així com la propaganda oral i escrita, i les Junes per promoure els Exercicis i la que respon dels mitjans econòmics. Fins i tot, en els recordatoris de cada tanda, els noms es posen per parròquies i bisbats.

Sense comptar amb el Rector, és temerari començar una campanya d'Exercicis, i sense tenir tot l'interès del Rector per l'Obra, la campa-

nya no pot anar endavant; i posat i tot que es realitzés, el fruit obtingut no tindria llarga durada.

Ara, fent la parròquia el puntal de l'Obra, els Rectors palpant com la vida parroquial es revifa, i pren ufana amb els feligresos regenerats pels Exercicis, i que els costums, les associacions piadoses i les funcions d'església, tot, en una paraula, a la parròquia millora visiblement, prenen l'Obra com seva, s'interessen per l'allistament, visiten els exercitants a la casa d'Exercicis i tornats a la parròquia treballen per conservar-los i augmentar-los en la nova vida de pietat.

Aleshores, les Lligues de Perseverància, que han de venir després per conservar el fruit, engranant en l'organització vital de l'Església, que és la parròquia i el bisbat, i amb el guiatge i protecció dels Rectors i dels Prelats, que són els seus superiors nats, tenen assegurada la seva vitalitat.

Per això aquesta llei de la *parroquialitat* de l'Obra dels Exercicis collectius, i més encara de les Lligues de Perseverància, que seran tractades en l'article següent, val a dir que avui és universal a Europa i la trobem establerta i practicada en les organitzacions d'Exercicis d'Holanda, Alemanya, Bèlgica i França ¹².

JOAN SERRAT, S. J.

¹² Els testimonis pot hom verure'ls en *Manresa*, 1925, n. 4, pàgs. 349-352, en el nostre article "Las Ligas de Perseverancia, complemento necesario de los Ejercicios parroquiales".

LA GEOGRAFIA DE CATALUNYA

La Geografia entre nosaltres

EN el Renaixement català és la Geografia la branca menys estudiada, la que ha tingut un nombre més limitat de cultors i d'estudiosos—gairebé nul, fins ara.

I, malgrat això, anem a trobar els inicis del Renaixement en estret contacte amb un camp veí de la Geografia: l'Excursionisme. En els Butlletins de les antecessores del Centre Excursionista de Catalunya—el de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i el de l'Associació d'Excursions Catalana—podem seguir pas a pas els magnífics esforços fets pels “pioners” d'aquesta obra de renaixença.

L'Arqueologia, l'Etnografia, el Folk-lore, la Història: heus ací algunes de les branques dels coneixements humans que han donat fruits saborosos; no parlem de la Literatura, la més abundosa i cultivada.

Però, de Geografia, de veritable Geografia, res. És característic, en aquest període de què tractem, el conreu de la literatura excursionista. Emperò, cal reconèixer francament que Catalunya estava per descobrir quan es posà de moda l'excursionisme, i que aquest és un auxiliar no gens menyspreable—si està fet amb cura, amor i instint d'observació—dels estudis geogràfics.

Es típica la moda dels llibres d'itineraris, gènere de publicacions en què es distingiren especialment Artur Osona i Cèsar August Torras, que nasqué amb el Centre Excursionista i que fins avui ha produït nombrosos exemplars, descrivint les regions catalanes i més especialment els voltants de Barcelona i els Pirineus.

Una estadística eloqüent

Ha canviat darrerament aquesta situació? Veïam.

No fa gaire temps va publicar en aquestes pàgines, Lluís Bertran i Pijoan ¹, un estudi sobre els llibres catalans publicats l'any passat.

¹ Els Llibres de l'Any 1926. - LA PARAULA CRISTIANA, febrer de 1927.

En la llista trobem llibres de literatura—novelles, contes, poesia, clàssics, contes per a infants—, viatges (pocs: d'aquesta branca, pròxima parenta de la geografia, observa l'autor: "La literatura de viatges... és poc explotada... Per què la nostra gent que viatja no es pren més la pena d'escriure'n llurs memòries?"), biografies, filologia, història, religió, art, assaigs, ciència ("un dels desnivells més notables dins la nostra bibliografia"): hi ha poc, però hi ha alguna cosa!, tot ho trobem representat en nombre major o menor.

No: tot no. Hi manca... la geografia!

Xifres eloqüents: entre els 200 llibres ressenyats no es troba un (enteneu bé: *ni un!*) que s'ocupi d'aquesta ciència!

Unicament al Butlletí del Centre Excursionista s'ha publicat algun treball, no molt freqüent, com la Geografia Humana de la Muntanya, traduïda i amb notes referents a Catalunya per Pau Vila, i la Topografia aplicada a l'Excursionisme, per Ferrer de Franganillo, entre altres, que es refereixen a qüestions geogràfiques; emperò, tot això esporàdicament i isolat, sense la coordinació i constància que exigeixen els estudis geogràfics per formar un conjunt aprofitable pels estudiosos.

Una era nova?

Tot ens fa creure que entrem, en aquest any de gràcia de 1927, en una nova època, que marcarà dintre de la ciència geogràfica i el seu conreu a Catalunya.

En aquests dies, hem vist aparèixer el primer llibre, extens i científic—i, al mateix temps, tal com és la geografia d'avui—interessant i atractiu. I se'ns n'anuncien d'altres, amb un pla metòdic i científic, formant la sèrie indispensable de monografies regionals, fetes a fons i amb cura—treball d'anàlisi preliminar—que després permetrà de bastir una geografia humana, física i biològica de Catalunya—la síntesi geogràfica, que tan sols es podrà dur a terme gràcies a aquell treball analític preliminar, feina feixuga i dura perquè falten molts elements importants...

Però deixem per un altre dia el tractar del que és la geografia moderna, de les dificultats que se'ns presenten ací per estudiar-la, del que té d'apassionant, de la seva utilitat pel coneixement de les possibilitats d'un país i del seu esdevenidor, així com per l'explicació de la seva evolució històrica actual i futura.

Un llibre de Pau Vila: "La Cerdanya"

En aquesta obra de Pau Vila apareix, per primera vegada, un llibre sobre geografia científica fet en català. Fins ara, el que s'havia fet no passava de senzills nomenclàtors—encara que voluminosos—bons, a tot tirar, com a repertoris bibliogràfics. Ens trobem, doncs, davant d'una cosa nova: el primer llibre de geografia moderna escrit en idioma català. Això farà època en la història dels estudis geogràfics a Catalunya.

Per molts—entre nosaltres ho puguem dir, discretament: per la gran, la immensa majoria, i fins entre molts elements cultes, intellectuals—aquest llibre serà una sorpresa.

El concepte habitual de la geografia, derivat dels desastrosos ensenyaments escolars, és el d'una ciència purament mnemotècnica, assustadorament monòtona, aplegament de dades estadístiques àrides perquè van sense el comentari i la interpretació que donen vida, amb una pila de noms de ciutats, caps, rius i muntanyes que s'ha d'aprendre de memòria: un desert més àrid i terrorífic que el propi Sahara!

I el lector incaut es troba davant d'un llibre que és tot el contrari. Hem dit ja que sobre el que és la geografia tal com s'entén actualment parlarem un altre dia. Avui, doncs, ens limitarem a dir que una obra del gènere de la de Pau Vila es llegeix amb gust i amb interès, fins i tot per les persones més allunyades de les qüestions geogràfiques.

Els fets naturals són estudiats i comentats en tot el que tingui alguna influència sobre l'ésser humà. Però val més que copiem les curtes ratlles en què l'autor enclou el seu programa, és a dir el de tota la sèrie de monografies geogràfiques regionals—*corografies*—que faran seguici a "La Cerdanya" i inclouran tota Catalunya:

"El concepte geogràfic que informarà la nostra col·lecció bé podem dir que serà la interpretació de la Geografia com una ciència natural. La Geologia, la Meteorologia, la Història, l'Estadística i les mateixes Ciències Naturals seran valuosos auxiliars que ens documentaran per posar en evidència l'evolució fisiogràfica del país i les manifestacions humanes, condicionades pel voler dels homes. En un mot: a la vella geografia estàtica sovint eixarreïda, que tots hem conegut, volem oposar una geografia dinàmica, que tingui l'interès de tot ço que viu i evoluciona".

La cosa és prou clara i no necessita comentaris. El llibre és tal com el programa que n'ha traçat l'autor.

Una visió de conjunt

Llancem un ràpid cop d'ull a "La Cerdanya".

Comença l'autor donant-nos una idea general del que és la regió estudiada. Aviat ens trobem amb la nítida diferenciació del país en dues regions clarament distingibles: l'una, la Plana, ocupa tot el centre de la Cerdanya, al llarg del Segre; l'altra, la Muntanya, rodeja la primera amb els seus alterosos cims, no deixant més que tres passatges principals: el Coll de la Perche, vers Perpinyà, la collada de Toses, que permet el passatge en direcció del Ter i de Barcelona; i el Segre, que s'obre pas, baixant vers la Plana d'Urgell.

La gènesi d'aquells terrenys ens és explicada en el capítol següent (en aquests dos primers capítols ha col·laborat eficaçment M. Marcel Chevalier).

Passem després a l'estudi climatològic, importantíssim en un país com aquest, que, des de fa alguns anys, exerceix un poderós atractiu sobre els turistes. El més curiós del clima d'aquest altiplà pireneic és el contrast entre les dues vessants: la septentrional—orientada al migjorn—rep un sol molt més persistent que la meridional; això té una influència notable, decisiva, sobre l'activitat humana i les seves manifestacions, punt interessantíssim, sobre el qual Pau Vila s'estén, estudiant-lo amb l'atenció que es mereix.

La Geografia Humana

La segona part té un interès poderós. L'autor ha recorregut pacientment el país, poble per poble, prenent dades i fent observacions notables de la influència tan decisiva del medi ambient sobre els habitants, i de l'esforç d'adaptació d'aquests.

En els tres capítols en què estudia el poblament i el desenrotllament que ha tingut ("El desenrotllament històric del poblament", "Emplaçament i caràcter geogràfic de les poblacions", "Les cases i llurs agrupaments") se'ns expliquen les raons que han presidit a la instal·lació, agrupació i adaptació de l'home: estem aquí en ple terreny de la Geografia Humana, tema apassionant i instructiu com pocs.

El tipus de la casa cerdana, quelcom diferent de la masia típica catalana, és examinat amb cura en els seus principals detalls: distribució dels locals, variació del tipus segons l'altitud, materials emprats, les teulades típiques—de pissarra en la Gran Cerdanya, de teula en la Petita—

l'ús de la fusta, la transformació del tipus, tot s'estudia. I és un tema important, car el domicili s'adapta a les necessitats, usos i costums de l'habitant, de manera que el seu estudi ens ajudarà a comprendre el gènere de vida d'aquest.

Les produccions i la indústria s'estudien detingudament, en llurs transformacions successives. Sobresurten d'aquest estudi la decadència de l'antiga indústria tèxtil típica i patriarcal per una part, i per altra el recentíssim i triomfal desenrotllament de la indústria turística, base importantíssima de l'esdevenidor cerdà.

El magne problema del despoblament, agreujat considerablement en l'últim mig segle, i les seves connexions amb la guerra, l'atracció de les grans ciutats i les facilitats de comunicació, tenen una importància social excepcional, i Pau Vila no les ha oblidat, estudiant amb tota atenció les causes, les conseqüències i el que sembla reservar el futur.

El llibre termina amb notes sobre els pobles cerdans i llurs produccions. La il·lustració és excellent i aclareix les explicacions del text.

Conclusió

Aquest llibre, presentat amb gust, té un defecte: és la manca d'un mapa.

Es veritat que quasi simultàniament, la mateixa editorial ha publicat una guia-itinerari (aquesta trobem que resulta excessivament cara) que conté un mapa a escala suficient per poder-lo utilitzar amb benefici. Però creiem que el mapa deuria anar junt amb el text, per la comprensió del qual és indispensable. Ens sembla equivocada aquesta separació.

El conjunt de l'obra és excellent. El programa de les que seguiran, portat amb l'activitat i rapidesa que es projecta, realment decisiu per l'estudi de la geografia a Catalunya.

L'autor, que dirigeix la secció geogràfica de l'Enciclopèdia Catalunya, de què forma part l'obra de què tractem, i l'editor, que, segons ens diu aquell en la Introducció, ha donat tota mena de facilitats per la publicació, mereixen d'ésser felicitats per llur esforç a favor dels estudis geogràfics a Catalunya, tot just inciat amb aquest primer llibre modern i científic, i que esperem de veure desenrotllats i completats tal com es projecta.

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

DE JUDIT A JOANA D'ARC

EL QUE HAN DE SABER LES NOIES

I) Demà, quan sortiu al carrer fixeuvos en la noia que passa corrent pel vostre costat. De bon matí trobareu, corrent, deixant darrera seu una rialla i una alenada de joventut, la noia que va cap al taller o la botiga. Més tard, una mica humil sota la mantellina, una mica maliciosa entre els llavis, trobareu la noia que va a missa. Al migdia sentireu el pas de la noia que rumbeja per la voravia asolellada, aturant-se als cristalls de les botigues, caminant amb la testa alçada, el pit enfora com la proa d'un vaixell de vela. A l'hora foscant veureu la noia recollida, però amb una lluïssor als llavis, que acompanya la mare a fer visites.

Sortosa la ciutat que entre les seves gràcies compta amb aquestes noies.

II) Endinseu, però, la vostra pensa més enllà del vestit gràcil i la pell rosada. Allí dintre batega una ànima. Què en sap de la virtut de la dona, què en coneix de la missió del seu sexe, què n'endevina de la seva tasca en mig de la vida humana?

Unes, sota el sostre benefactor d'una llar austera, posant el seu esperit en contacte amb els ideals col·lectius, una mica, potser, sota l'ombra d'un Institut mai prou alabat, saben que una noia és quelcom més que una flor graciosa que deixa rialles i captiva esguards.

Moltes en la buidor d'un pis on només es menja i es dorm, portant a sobre tots els prejudicis d'una ignorància materna tradicional, amb l'única cultura del cinema i la novel·la fàcil desconeixen totes aquelles coses que podrien encendre'ls una llar feliç i amorosa.

III) Ara farà dos anys, després d'una absència, Josep Carner parlava de les coses de casa nostra i volent que tot anés bé, em preguntava, desficiós: —I les nostres noies, què fan? Han comprès quina era la seva missió?—

Cert, què fan les nostres noies? Que no tot són els bonics i els jocs alats. La dona té una missió capitalíssima en el camí d'un poble i cal que, d'això, se n'adoni tothora. Cal que això sigui una veu clamant que arribi fins a totes. La dona és un ésser que té una gran missió a complir i que té la gràcia de fer-ho amb la companyia, amb l'impuls, amb l'atractiu de la seva bellesa.

Sortosa la ciutat quan les seves dones compleixen llur tasca.

FEMINISME

IV) Per iniciar tota campanya en front de les nostres noies, cal exposar primer de tot quin concepte hem de tenir del feminisme. De quina manera hem de definir-lo. De quina faisó hem d'orientar-lo.

Seria absurd i contraproductiu de creuar-se de braços i dir que no existeix el problema del feminisme. Seria absurd, perquè tancant els ulls topàriem follament amb les realitats més evidents. Seria contraproductiu, perquè existint, com existeix de fet el problema del feminisme, de no enfocar-lo pels camins de la veritat cauríem en esgarrioses desviacions.

No és una cosa de casa nostra solament, és una cosa de tot el món; la dona, a tot arreu, no troba pas satisfetes totes les coses que li són necessàries, topa a vegades amb el menyspreu i l'arreconament de les lleis i dels homes. Diríeu que en algunes ocasions sembla que els homes pretenguin que l'Evangeli només fou predicat davant d'un sexe. Estúpida idea! Que Jesús predicava als homes i a les dones juntament!

La primera cosa que cal fer per orientar el nostre feminisme és enderrocar d'una vegada, acabar per sempre la pretesa superioritat de l'home, l'estúpida classificació del sexe fort i el sexe dèbil. No, ni l'un ni l'altre no és el fort, ni l'un ni l'altre no és el dèbil. Són senzillament, cristianament, dos sexes diferents. Dos sexes que es complementen l'un a l'altre.

I, per tant, si l'home necessita de la dona, que no es cregui superior a ella.

V) Mentre aquest malentès perdurà, la dona no trobarà pas tots els seus drets respectats. Mentre aquest malentès no s'enderrocarà, tot feminisme serà fals. Perquè feminisme no vol dir pas ficar-se allí on no et demanen i fer la feina dels altres i ocupar càrrecs que no pertoqueu (i a posta no enumero les modes passatgeres imitadores dels vestits dels homes).

l'emísimisme ha de voler dir actuació de la dona com a esposa, com a mare, com a estimuladora de les idees nobles, com a encoratjadora de les empreses difícils, actuació reconeguda per l'home. Ell la necessita per totes les seves coses perquè d'ella rep l'empenta inicial per llançar-se al combat de cada dia, perquè ella vetlla per ell mentre és fora, perquè ella li fa el retorn dolç i alegre, perquè ella és el seu consol i el seu consell.

I si la dona actua d'aquesta manera, si fa sentir damunt de l'home no pas solament l'atractiu de la seva bellesa, sinó la influència constant del seu esperit despert, de la seva paraula abrindada, ell deixarà la pretesa superioritat, ell li respectarà tots els seus drets, ell li venerarà tots els seus actes.

I si algú volgués una definició ben exacta, ben inapel·lable del feminisme, jo li recomanaria que llegís atentament l'Epístola de Sant Pau en la missa de casament. Allí trobarà les millors paraules: —“Vosaltres, els marits, estimeu les mullers com a vosaltres mateixos”—.

VI) Però per seguir endavant, cal que aclareixi una cosa. Aquesta gran missió de la dona en front de l'home, que no cregui ningú que només l'ha d'exercir l'esposa en front de l'espòs. No; també la germana en front del germà, també la filla en presència del pare, també l'amiga davant l'amic.

Benaurat el dia que l'espòs complirà el seu deure per influència de l'esposa, que el germà no recularà davant d'un acte arriscat perquè en tornant a casa la germana el titllaria de covard; que el pare no romanirà a casa quan el deure de ciutadania el cridi fora, perquè en els ulls de la filla llegirà una súplica; que l'amic tornarà amb un trofeu victoriós, perquè l'amiga enaltirà la seva gesta.

Aquell dia, la dona haurà donat el màxim triomf al feminisme.

DUES VIDES EXEMPLARS

VII) I ara, per acabar jo i poder dir paraules profitoses, vull retreure l'exemple magnífic de dues dones que amb un feminisme extraordinari saberen complir, curulles de la gràcia de Déu, la tasca que els homes dels seus temps, ineptes, covards, engorronits, no saberen complir. Judit, la noble vidua de Betúlia; Santa Joana d'Arc, la humil donzella de França.

Cert que no totes, ni de molt, han de sortir de les seves cases i exercir damunt la seva ciutat, damunt el seu país la missió d'una Judit, la

tasca d'una Joana d'Arc. Déu crida les grans dones fora de la seva llar només en aquelles grans ocasions de la història. Però Déu vol que cada dona dintre la seva casa, sigui com una Judit, com una Joana d'Arc.

VIII) La gran història de la vídua bíblica, la gran gesta de la pagesa de Domremy, ben diferents en moltes coses, s'assemblen extraordinàriament en altres.

Judit és una vídua que viu apartada del món, fent vida d'oració, agençant-se amb vestidures senzilles. D'ençà que el seu espòs és mort, el poble no l'ha vista en cap festa. Però ella un dia sent, com tots els altres ciutadans de Betúlia, la remor de les legions enemigues que s'avancen amb Holofernes a la testa. El poble alça un clam al Senyor pregant que l'alliberi dels soldats de Nabucodonosor, insolents, impúdics, orgullosos, els quals s'han aturat a l'entorn de la ciutat i li posen setge.

El poble i els prohoms, irreverents, posen al Senyor una treva de cinc dies, passats els quals, si no els és enviada ajuda es rendiran a l'enemic.

Judit en la seva solitud s'indigna perquè el seu poble ha perdut la confiança, perquè amb aquella treva vol temptar Déu. I amb les seves serventes implora l'ajuda de l'Altíssim, li demana que salvi aquell poble tornant-li l'esperança, i el Senyor, oint la seva pregària i omplint-la de gràcia, li dona la missió de salvar el seu poble.

IX) Joana d'Arc és una simple filla de pagès hisendat, ella té cura dels pasturatges del seu pare i al temps que mena els ramats per les garrigues i les prades i s'encisa amb el cant de les aloses, la França, vençuda, expoliada, sense rei, sense homes valerosos, sent la urpada dolorosa dels cavallers negres del rei d'Anglaterra.

I Joana, oblidant les ovelles, sent unes veus que li vénen del Senyor i li manen de salvar la Pàtria. Joana d'Arc rep la missió d'ungir el rei, d'alliberar Orleans.

Fins ací les vides de Judit i Joana són força semblants. Dues dones humils que viuen la seva vida quieta i quan veuen llurs pàtries malmeses per la mà forastera, salten per damunt dels homes ineptes, covards, que no saben merèixer l'auxili diví, i es llancen a la lluita obeint la comanda de Déu.

X) I ara cada una segueix una vida diferent, però que mena a la mateixa fi. La donzella de Domremy topará amb les conveniències dels

homes mesquins, amb la inèrcia dels estaments inútils, amb el control entorpidor dels homes decrepits. Només el poble la seguirà coratjós i quan la seva fe, la seva decisió l'hauran feta triomfar de tots els obstacles, vestida de soldat, arrossegant darrera seu les multituds folles d'entusiasme, darà la gran batalla i vencerà l'enemic.

Judit no trobarà cap obstacle entre els homes del seu poble i abillada amb les millors vestidures, ornada amb preciosos joiells anirà a les tendes de l'enemic, fascinarà amb la seva bellesa els instints d'Holofernes i tornarà a Betúlia amb la seva testa sagnant fent llançar el seu poble contra els soldats assiris que fugen i moren sota la seva empenta.

Però si Judit és després exalçada pel seu poble i torna a la tranquil·litat de la seva llar, Joana, perseguida, calumniada, rep la corona del martiri entre les flames d'una foguera.

XI) Per bé que les vides de la gran dona bíblica i de la Santa medieval ve un moment que es separen i segueixen un camí divers, per bé que la fi d'una sigui del tot oposada a la de l'altra, no gens menys l'obra que fan fet, la lliçó que ens han donada és la mateixa. Judit i Santa Joana, obeint la paraula de Déu, han salvat la seva Pàtria, però sobretot, sobretot han donat aquesta tremenda lliçó de fer allò que havien de fer els homes i no ho feien.

Judit amb la seva obra diu a totes les dones que li vénen en seguit: —Tingueu més esperança que no els homes i no defalliu. Si els homes no compleixen la seva tasca, feu-los-la complir, inciteu-los a la lluita, doneu-los valentia—. Judit és la més enèrgica protesta d'aquell “el que no es crema per tu no es crema per ningú” envilidor dels homes.

Joana d'Arc dona a totes les noies aquest bell mestratge de revolta contra les inèrcies fatídiques, contra aquella covarda resignació de l'home que veu trepitjar les coses més sagrades i no les defensa. Joana ve a dir: —Desperteu els homes adormits, encomaneu entusiasme als mells, empenyeu els homes a la feina, feu que res no quedi parat quan hores supremes reclamen tots els esforços—. Santa Joana és la més clara desautorització d'aquell “anar tirant” enderrocador dels pobles.

LA GRAN FEMINITAT DE JUDIT I JOANA D'ARC

XII) Alguna ànima mesquineta, algun esgarria-cries podria objectar que l'exemple de Judit no serveix per les dones, assegurant que la seva gesta no té res de femení, sinó que la vídua de Betúlia es ficà en la feina que no li pertocava.

Ni que fos veritat, l'exemple no valdria. Cert, si els homes no fan el que deuen, les dones han de donar-los la gran lliçó de fer-ho elles. El món és ple d'heroïnes ignorades que per tal d'alimentar llurs fills han hagut de fer la feina que no volia fer l'home gallòfol i viciós.

Però és que no es tracta pas d'això. Judit féu la feina que havien de fer els homes del seu país; però ho féu de la manera més femenina imaginable.

Judit deixa les seves vestidures de vídua i es posa el vestit que més fa lluir la seva bellesa, s'agença els cabells, s'unta amb ungüents olorosos, s'engalana amb els millors joiells del seu tresor i traspassa les files enemigues obrint-les amb la clau de la seva bellesa. Arriba fins a la tenda d'Holofernes i allí captiva el seu cor ple d'instints lúbrics, amb la força del seu esguard.

Judit posa en la seva empresa tota la força d'una dona, la més genuïnament femenina. I Holofernes, foll per ella, li ofereix el seu tàlem, i ella amb la fe més gran, amb la més complerta confiança que Déu la salvarà, sabent tot el perill que risca, però convençuda de la seva missió, va a ell i abans que la mà impúdica pugui sollar-la, la testa d'Holofernes rodola per terra i Judit, casta, triomfant, amb la serenitat del que sap vèncer, torna amb ella a Betúlia i dona la victòria als seus ciutadans.

Qui gosarà dir que l'heroisme de Judit no és eminentment femení?

XIII) La mateixa objecció, i potser amb més aparent força, podria fer algú damunt de Joana d'Arc. Però de la mateixa manera pot desfer-se. Bastaria pensar en la seva decisió, en la seva fe, en la seva confiança absolutament femenina, exclusivament femenina.

No res menys hi ha dos fets que tenen una força aclaparadora. Quan Santa Joana, pacientment, ingènuament aguanta els interrogatoris impertinents i maliciosos del seu judici i sent que volen condemnar-la a una presó perpètua, el seu instint guerrer (que algú podria titllar d'excessivament mascle) s'acaba i crida que abandonarà les armes i les batalles, però que la deixin *tornar* a la seva llar i acabar la vida entre els seus pasturatges.

Heus ací, al costat de l'instint guerrer bategant tothora, l'instint de dona.

I encara hi ha un altre fet bon tros paradoxal. El de la seva vestidura. Aquella Santa volia, contra el parer de molts de la seva època (i d'alguns de la nostra, encara!) anar vestida d'home. I ho volia per tal

que els soldats veiessin en ella el capità que havien de seguir i no la dona propícia a l'amor.

Voleu un instint més femení que aquest?

DE JUDIT A JOANA D'ARC

XIV) De Judit a Joana d'Arc queda escrit el gran llibre per les dones. El llibre ple de saboroses lliçons, el llibre curull de bells exemples.

La confiança en Déu, de Judit, que no la deixa témer per la seva castedat. La fe en les paraules de Déu que a Santa Joana la fa vèncer tots els obstacles. La dolça malícia de l'una, la forta ingenuïtat de l'altra.

Però per damunt de tot, en elles dues, la formidable llançada contra l'estúpida etiqueta del sexe dèbil.

Pocs homes hi ha hagut que hagin tingut més valentia, més decisió, més fortalesa que Judit i Joana.

XV) De Judit a Joana d'Arc queda escrit el gran llibre per les dones. Sortosos de nosaltres si el llegien totes.

No demano, ni cal demanar-ho, que alguna de les nostres dames, que alguna de les nostres noies deixi la seva casa i surti al carrer a fer una gesta heroica.

El que cal és que totes, enteneu-ho bé, totes, dintre la seva casa siguin com una Judit o com una Joana d'Arc. Per imitar la gesta de l'una, per seguir l'exemple de l'altra, no cal tallar la testa de cap Holofernes, ni remoure els reis i els nobles de cap nació.

N'hi ha prou tallant les pereses i remiovent les inèrcies que aturen el camí que Déu ha assenyalat als pobles.

JERONI MORAGAS

NOTES AL CINQUANTENARI DE “L'ATLANTIDA”

La pre-Atlàntida

S'ESCAU aquests dies el primer cinquantenari de “L'Atlàntida”, el magne poema que consagra el geni de Verdaguer. Tal dia com el primer diumenge d'aquest maig fa mitja centúria que en la diada de la celebració dels Jocs Florals de Barcelona, això era l'any 1877, hom veia premiar-se la composició verdagueriana, que, avui més que mai, torna a interessar per l'actualitat que la commemoració li dona.

Fou “L'Atlàntida”, única, creada per ella mateixa, diríem, sense antecedents o precedents; o bé abans de “L'Atlàntida” havia assajat el Verdaguer alguna cosa semblant? Per a això és curiós el relat que el Canonge Collell fa en el seu llibre “Del meu fadrinatge”, que ens plau de copiar, i no perquè posi concretament aquesta qüestió, sinó perquè es tracta d'una apreciació personal de l'il·lustre ardiaca de Vich, encara que un xic incidentalment expressada, força interessant. Primerament copièm aqueix relat, que ens situarà millor. Es tracta de l'any 1868. Diu el Canonge Collell:

“*La Festa dels Jocs Florals.*—Jo la esperava ab dalé, perquè era la primera vegada que hi assistiria. Aquell any fou president En Víctor Balaguer, y volgué ferla més solemnnial convidant-hi als felibres de Provença y als castellans poetes de més renom. Dels primers vingueren, acompanyant al gran Mistral, lo princep Guillem Bonaparte Wyse, un lord anglés casat ab la Gaya Ciència. També vingué l'aixerit provençal Roumieux y'l sabi romanista Paul Meyer. Dels castellans honoraren la poètica festa En Joseph Zorrilla, Núñez de Arce y'l Ventura Ruiz Aguilera qui'ns portá als catalans com ofrenà una composició que començava: Cataluña tiene un hijo—tiene un hijo menestral. Els joves de la colla del café Suiç publicavam un setmanari *La Barretina*, y per celebrar aquella gran festassa editarem un número extraordinari a dues tintes, ab sa afec-

uosa dedicatòria y versos a desdir. Els vigatans que hi col·laborarem forem tres: En Serra y Campdelacreu, en Genís y l'exseminarista. Determinarem ferne una tirada en paper satinat per passar a oferirne un exemplar als il·lustres hostes. Interessantíssima pensada. Començarem per en Mistral que posava a ca'n Marin al passeig de Gràcia; pujarem al segon pis hont donava en Balaguer hospitalitat al Príncep Bonaparte; y quan arribarem a casa l'Angelón hont estava allotjat en Ventura Ruiz Aguilera, el Company Careta y Vidal digué ab to resolt: "ahont anem ara, a Provença o a Castella?" a Castella, respongueren.—Donchs jo, no hi pujo: y's quedá a la entrada, entregantli en Serra y Campdelacreu el puro que li penjava dels llabis. La visita més trempada y quasi diré desvergonyida, fou al gran poeta Zorrilla que posava a casa del fabricant Puig y Llagostera. Hi arribarem a l'hora del dinar a la francesa, y al anunciar-nos ens feu entrar al menjador. A les tres paraules de salutació ja erem camarades ab l'autor del *Tenorio* y dels *Cantos del Trovador*, y acabá la visita dientnos que no volia que li diguessem *Don José*, sino *Pepe* a secas. L'estada den Zorrilla a Catalunya fou aleshores bastant perllongada, y en totes les sessions que's donaren en obsequi dels forasters, éll era'l rossinyol de la recitació de versos. Per cert que un dia a davant seu, l'Eduart Vidal y Valenciano, ne feu una imitació-paròdia tan ben feta, que en Zorrilla s'hi vegé un poch ridiculísat."

El que Mossèn Cinto havia enviat als Jocs Florals de l'any 1868

I continua el canonge Collell d'aquesta manera, i és ací on fa la seva comparació. Diu:

"En Verdguer aquell any desitjava, com se compren, ésser premiat. Hi enviá una especie d'esbòç de *La Atlántida*, un cant en alexandrins titolat *L'Espanya naixent*. Un dematí me tragué del llit per llegir-mel y remétrel tot seguit a la Secretaria dels Jochs. ¿Que te'n sembla? —me preguntá—Que no t'ho premiarán, li responguí jo, donantli varies rahons intrínseques y extrínseques, entre les quals li senyalava com a principal la de que en Balaguer y altres del Consistori atrafegats ab la vinguda dels personatges forasters, no tindrían calma per enterarse de aquell cartipás atapahit de versos. Aixís fou: després de la festa un dels Mantenedors me confessá que, al començar a llegir-ho, ho trobaven tan dur y entreuassat que ho tiráren al cove. Al conèixer el veredict, desde Barcelona li vaig escriure una carta per consolarlo, y dientli que no's donés per ressentit del fallo del Consistori y que sens falta baixés per concorre a la festa, y que jo l'esperaria a la estació que'n de-

yam de Granollers, y ara se'n diu de França, en lo primer tren que per pëndrel a Granollers, era precis sortir de Vich ab la diligencia de ca'r Fonoll, a la una de la nit."

En Verdaguer, disposat a donar unes quantes garrotades a En Víctor Balaguer.

Pel seu evident interès, no ens sabem estar de continuar a la còpia de l'escrit del mateix Collell, el qual així escriu:

"Al moment que jo anava a entrar a la estació, vaig trobar a n'en Cinto que's rentava la cara en l'abeurador que hi havia prop de l'Aduana. Bon día va, bon día ve, y ahont vols anar? li diguí—A donar unes quantes garrotades a n'en Balaguer.—Ell duya son bastó y cubria son cap ab la barretina. D'aixó de les bastonades ja'n parlarém després, ara entrem a pendre xocolate aquí al Rech, prop del jardí del General.—Els barcelonins deyan *jardí del General* d'un troç de terra ab quatre mates y alguns macisos de flors. Segur de que li passaria prompte el mal humor, lo vaig acompanyar de dret a casa l'Aguiló. L'endemà forem tots dos los mes puntuals en arribar a la gran Sala del Concell de Cent, y'm semblá que essent ell un poeta llorejat havia de pujar *al presbiteri*, o sia al estrado ab el Cos d'Adjunts. Aixís ho feu, prenent seti al costat den Picó y Campamar. Després me deya aquest que en Cinto li havia contat escenes de baralles ab pagesos y carreters, y li havia dit que en sabia de mesurar bastonades."

*Mistral pronostica el triomf de Verdaguer:
el "Tu Marcellus eris".*

No cal que ens moguem encara del mateix Collell, el qual així segueix explicant, diu:

"No hagué de penedirse l'estudiant de Vich de haver assistit a la festa. Aleshores fou quan en Mistral pronunciá lo *Tu Marcellus eris*, y Deu sab la gran influencia que havia d'exercir en l'ànima del jove poeta aquella escena del Ateneu Barcelonés, quan, prenent per la ma l'immortal cantor de *Mireya* al futur cantor de l'*Atlántida*, posantlo al mitx de la roda dels insignes lletrats que havian assistit a la vetllada, li signá'l front y li dirigí paraules de afectuós encoratjament y elogi que sonaren al cor de tothom com una predicció de bonaventura.

"Quan al sortir de aquella memorable reunió, prop de mitja nit, a la claror de la lluna, nos n'anarem tots dos a voltar per los silenciosos

carrers del entorn de la Seu de Barcelona, pera revenirse de la commoció profunda que aquell inesperat triomf causat li havia, vegí espurnejar en los ulls dolços del car amich tendríssimes llàgrimes. Era la vegada que la gloria tant per ell somniada, fregava mes de prop ab ses daurades ales aquell front seré tan gallardament coronat ab la barretina rorada”.

En Mistral, a qui fou presentat en Cinto per en Balaguer, se cregué que aquell minyó era un pagés autèntich de la Plana de Vich, no un estudiant de Seminari, que també sabia fer de pagés quan convenia. Aleshores fou de moda escriure unes semblances personals, que'n deyan *cabezas y calabazas*. En Verdaguer se feu la seva ab eixos quatre versets:

Poeta y fangador só
y en tot faig feyna tan neta
que fango com un poeta
y escric com un fangadó.”

El triomf de Verdaguer

I Mistral no es va equivocar. Al cap de nou anys, la seva profetització o pronòstiga rebia total compliment. Dia per dia, al cap de nou anys, aquell mateix pageset de la Plana de Vich, esdevingut mossèn, rebia la consagració definitiva amb “L’Atlàntida”, a la qual el Jurat dels Set Mantenedors dels Jocs del 1877 adjudicava el premi de la Diputació de Barcelona.

*El que aleshores en digueren:
primera crítica de “L’Atlàntida”*

I què digueren els senyors del Jurat de “L’Atlàntida”? Era aquell any el president un general, En Ros d’Olano. Era el secretari En Joaquim Riera i Bertran. Aquest ens dirà el concepte que meresqué a aquells set conspicus la gran obra verdagueriana. No és sense interès la reproducció del que podem anomenar la primera crítica de “L’Atlàntida”. Llegiu, doncs, aquesta part de la “Memòria” dels Jocs d’aquell any, que anà a càrrec d’En Riera. Diu:

“...no podia presumir segurament la Corporació ofertora que son premi donaria ocasió a què fos presentada al certamen obra de tanta magnitud com lo poema “L’Atlàntida”.

Davant de composicions en què flameja talent genial d’un cap a l’al-

tre i en què hi ha passatges que embriaguen de sublimitat, lo Consistori sols pot formular opinió amb natural timidesa. Assegurarà, emperò, que la concepció del poema és grandiosa, i la introducció magistral, com ho són, cada una per son aire, les dues balades que hi figuren; que en los deu cants es remou una teogonia estudiada i presentada amb gran coneixement, així com en la Conclusió se senten bategar bells i gloriosos designis de pàtria i de grandesa.

Sota altres punts de vista, és encara el poema "L'Atlàntida" obra considerable.—Ho és per la sòlida erudició que revela i per lo riquíssim teixit de primitives tradicions peninsulars que fa traslluir; ho és com exemplar de sàvia versificació, i ho és finalment, com incomparable tresor filològic.

Donat, emperò, l'estil clàssic del poema, l'heroi no s'hi veu prou dominant, observant-se, además, en alguns paratges, certa confusió tal vegada corregible i essent de doldre que l'excés, la verdadera prodigalitat de descripcions, les més ardides, fassa que aquestes algun cop es perjudiquen les unes a les altres.

Mes lo cert és que l'obra farà tanta honra a nostra literatura provincial com ne fa a una agrupació de cases, per gran i hermosa que sia, la magnífica catedral que corona el puig i enfonsa en los núvols sa valenta agulla."

Com fou rebuda del públic "L'Atlàntida"

No ens moguem del document de l'època, el qual ens trasllada d'una manera directa, viva i en poques paraules, la impressió que l'obra del novell clergue causà al públic. L'Acte de la festa dels Jocs diu:

"Lo premi de l'Excel·lentíssima Diputació provincial de Barcelona (Col·lecció completa dels més celebrats poemes antics i moderns) fou atorgat a don Jacint Verdaguer, pvre., com autor del poema "L'Atlàntida". D'aquesta obra en donà a conèixer tres diversos passatges lo ciutadà senyor Blanch (En Josep Blanch i Piera), havent de repetir, a instàncies reiterades del concurs, lo fragment anomenat "Lo somni d'Isabel".

El que foren els Jocs Florals del 1877

Un esdeveniment com "L'Atlàntida" és capaç, de sobres, de donar un relleu extraordinari a qualsevol època literària, quant més a una festa assenyalada dins d'una època. Per això bé pot dir-se que la

festa dels Jocs Florals d'aquell any, 1877, marca verament una fita transcendental. Però, és que, sense el fet de "L'Atlàntida", hi ha el que aquell mateix any obtenia el gran triomf l'altre geni vuitcentista: Angel Guimerà, el qual es va endur tots tres premis majors, amb les composicions: *l'Any mil*, *lo darrer plant d'En Clarís* i *Romiatge*. Encara sobresortia aquell any una composició de l'Anicet de Pagès i de Puig, de la mort del qual enguany compleix el 25è. aniversari.

Imaginem-nos la tensió d'aquells Jocs, que s'encetaven amb uns versos així:

*"Era en lo temps en què les neus primeres
les grogues faldes dels turons baixaven,
i en amples colles voleiant lleugeres
les aus sens pàtria sobre el mar passaven."*

la primera estrofa de *l'Any mil*, d'En Guimerà. I que després d'escoltar un seguit de poesies de volada, es trobaven amb les estrofes del poema de Mossèn Cinto, amb la vibració d'un començ com aquest:

*"Vora la mar de Lusitania un dia
los gegantins turons d'Andalusia
veren lluitar dos enemics vaixells;
flameja en l'un bandera genovesa,
i en l'altre ronca assadegat de presa,
lo lleó de Venecia amb sos cadells."*

amb els quals versos s'introdueix "L'Atlàntida". Difícilment trobaríem uns altres Jocs no que superessin, però ni que igualessin els de l'any 1877.

La primera commemoració de "L'Atlàntida"

Aquesta fou en complir-se els vint-i-cinc anys de la seva aparició en els Jocs. Era l'any 1902, i per part dels mateixos Jocs, dels quals era mantenedor president aquell any En Francesc Matheu i secretari En Víctor Brosa Sangerman. Vegeu què en deia la "Memòria" del secretari:

"I ara, trobant-nos ja abocats al solemne moment d'obrir los plecs que contenen los noms dels autors premiats, permeteu-me que breument me deturi per complir lo que més amunt he promès, augmentant

així la solemnitat de l'acte. Abans de pregonar los títols de les composicions premiades i els noms de llurs autors, lo Consistori dels Jocs Florals se complau a recordar-vos que avui fa vint-i-cinc anys, que en aital diada de festa per a les lletres catalanes, fou cridat entre entusiastes aplaudiments lo nom de Jacint Verdaguer, per a entregar-li la recompensa guanyada amb son celebrat poema "La Atlàntida", que havia de fer-li universal renom.

Com ressò d'aquella veu escampada des de llavors, encara es parla de dit poema celebrant-lo com l'obra cabdal del nostre renaixement literari. No és pas que no es conegués ja avantatjosament lo nom de Mossèn Jacinto Verdaguer: prou se l'havia admirat, i en aquest mateix lloc, ja algun temps abans, per ses poesies "La nit de Sang", "Manso" i "Sant Francesc s'hi moria"; prou se l'aplaudí després aquí mateix per "La barretina" i l'"Oda a Barcelona", i encara ha estat admirat també, i pel món enter, per aquestes i altres obres, filles de sa privilegiada ploma; però sobre tot "L'Atlàntida" ha estat considerada per tothom com la fita monumental entre les altres que assenyalen lo curs de sa tasca literària..."

L. B.

DEMOSTRACIO DE L'EXISTENCIA DE DÉU ⁽¹⁾

La prova per les causes eficients

AQUESTA prova és una ampliació de la del moviment, car podem molt bé establir aquesta proporció:

$$\frac{\text{causa}}{\text{efecte}} = \frac{\text{movent}}{\text{mogut}}$$

Aquesta prova es troba erròniament exposada en molts manuals de filosofia escolàstica. Gairebé sempre es valen, per a explicar-la, del clàssic exemple de les generacions successives. Però no ens cansarem mai de repetir que cap dels cinc arguments no descansa en la idea del començament del món; de consegüent, aquesta és una idea paràsita que ha d'ésser llençada fora de la teologia natural.

Per a cercar Déu, no cal escorcollar la vida dels temps que han precedit el món, sinó que podem i devem buscar-lo en el dia d'avui tot ple de la seva riquesa i de les manifestacions de la seva vida.

La clau de la demostració en la prova per les causes eficients la dóna aquesta proposició: és impossible de procedir fins a l'infinit en les causes que depenen l'una de l'altra en llur exercici, causes que els escolàstics anomenen *per se*.

En l'exemple de les generacions successives, el problema s'enfoca malament.

La sèrie de plantes, animals i homes que en el món actual procedeixen pel camí de l'engendrament, diuen molts autors d'aquests manuals, no podem admetre que sia de tanta llargària que arribi a l'infinit, perquè en aquest cas tots els membres de la sèrie foren engendrats, la qual cosa repugna. Cal, doncs, admetre que hi hagué un membre d'aquesta sèrie que va rebre l'existència, no per via de l'engendrament, sinó per

¹ Vegeu el número de febrer de LA PARAULA CRISTIANA.

l'acció immediata d'una causa primera que tenia la plenitud de l'existència...

Quí us ho ha dit, preguntem nosaltres, que el nombre de les generacions dels éssers vivents no pot arribar a l'infinit?... Ja sé que em direu que el món ha començat a existir, que ha tingut un principi de duració, i per consegüent el nombre dels membres de cada sèrie no pot ésser infinit. I quins arguments teniu per a demostrar el començament del món?... Que no ho sabeu que la creació del món en el temps és una veritat de fe, com el misteri de la Santíssima Trinitat, i que la raó humana no pot aportar cap argument que tingui una valor demostrativa?...

Aristòtil, que era un partidari fervorós de l'eternitat del món i del moviment, treia d'això una raó poderosa per admetre un ésser etern i infinit capaç de produir aquest moviment perenne. Si el món és etern, deia ell, és eternament insuficient i incomplet; eternament té necessitat d'un ésser suficient que el torni real.

Prescindim, doncs, de la idea del passat i concretem-nos en el present. Si analitzeu el fet de la permanència de qualsevol ésser, veureu que és efecte d'una multitud de causes i de condicions exteriors, com el calor, la pressió atmosfèrica i moltíssimes altres que ens són desconegudes. I si considereu separatament cadascuna d'elles és el resultat d'una sèrie de causes ordenades que depenen actualment l'una de l'altra en llur exercici. I aquesta sèrie us permetrà de remuntar, no en el passat, sinó en el dia d'avui fins a la font primera de tota activitat, sense la qual ni l'home, ni cap de les causes que condicionen la seva permanència, no podria subsistir.

Llavors si que té aplicació aquell principi, que és la clau de tot l'argument: "No és possible d'arribar a l'infinit en les causes que depenen l'una de l'altra en llur exercici", que els escolàstics anomenen *causas per se ordinatas*.

I aquella font, aquella causa primera que dona l'existència a les fulles dels arbres, que mou el vent i els altres gegants que volen per l'espai, és Déu.

La prova per la contingència dels éssers

El malaguanyat P. Geny S. I. va publicar a la *Revue de Philosophie* unes interessants objeccions contra les cinc proves de Sant Tomàs i es fixava particularment en la tercera, que anomenem de la contingència dels éssers.

Les proposicions que més impugnava són aquestes dues: *primera*, "Quod possibile est non esse, quandoque non est", que, traduït un xic lliu-

rement, equival a dir: ço que és corruptible, necessàriament es corromp; i segona, "Si omnia sunt possibilia non esse, aliquando nihil fuit in rebus", o sia, que si tot és corruptible, hom deu pensar que hi hagué un moment en el qual no existia res.

Per què, preguntava ell, ço que és corruptible, necessàriament ha de corrompre's? La lògica no permet pas deduir una corrupció real d'una corrupció possible, a menys que en doni una raó suficient. Es cert; però la raó heus-la ací, va contestar el P. Sertillanges O. P. Es que en un món sotmès tot enter al moviment, la mort del corruptible està inscrita en la fórmula evolutiva d'aquest món... Un ésser subjecte al temps i al moviment, ho està també a totes les influències del moviment i a totes les accions mesurades pel temps. El primer acte de submissió i d'acatament al temps fou que aquell ésser nasqués en el temps, i l'última serà de morir en el temps; el primer efecte del moviment universal fou l'empènyer-lo vers l'existència, l'últim serà arrabassar-la-hi, llevar-li aquesta mateixa existència...

Respecte de la segona, deia el P. Geny: hom no veu pas clarament com un ésser, àdhuc corruptible, s'esvaeixi en el no-res, i molt menys encara que aquest anihilament sia de tot l'univers. No deien els escolàstics que la corrupció d'un ésser és causa de l'engendrament d'un altre?...

Cal no oblidar, direm nosaltres, que un ésser corruptible, en el sentit físic de la paraula, no té més consistència que la que té una onada de l'oceà; és una onada de l'oceà còsmic en moviment continuat. I podria formar-se un mar únicament amb onades que passen, sense que hi hagués l'aigua que resta ferma sota d'elles? I podria formar-se un univers únicament amb els éssers corruptibles que avui neixen i demà moren, si no hi hagués un *substratum*, la matèria susceptible de totes les transformacions i de rebre totes les formes?...

Suprimiu de l'oceà l'aigua que sosté les onades i traieu de l'univers la matèria inengendrable i indestructible, què us quedarà? No res... La matèria sense el complement de la forma no té existència, i la forma sense la matèria tampoc no existeix.

Podem, doncs, ben dir que si totes les coses fossin corruptibles, si tots els éssers fossin possibles, no hi hauria hagut res en el món. Per consegüent, hem d'admetre l'existència d'un ésser necessari, que no ha manllevat mai a ningú l'existència que posseeix en tota la plenitud, que està per damunt de les influències del temps i del moviment. Aquest ésser s'anomena Déu.

La quarta prova

Es la dels diferents graus de perfecció que hom troba en els éssers. Una cosa és tant més bona, vertadera i noble, quant més participa de la bonesa, de la veritat i de la noblesa essencials.

Per què l'home és més perfecte que el vegetal?—Perquè participa més i s'assembla més a la font de la vida i de la perfecció. Ara bé: aquella cosa que és com el cim d'una perfecció determinada, és causa de totes les altres coses que participen d'aquella perfecció. Si no existís el foc, deien els antics, no hi hauria res que fos calent. I si no hi hagués una veritat subsistent, els homes ignorarien què cosa és vertadera. Si no existís un Esser que tingués la plenitud de la perfecció i no hagués manllevat a ningú l'existència, ni nosaltres ni res no haguera existit en el món.

Cal, doncs, admetre l'existència d'un Esser, causa de l'existència, de la bonesa, de la veritat i de totes les perfeccions que hom veu escampades arreu. I aquest Esser té un nom que tothom sap. Aquest nom és Déu.

La prova per la finalitat de tots els éssers

Qui ha dit a l'abella que en les flors es troben els materials per a fabricar la mel tan rica i saborosa? Qui ha ensenyat a l'aranya de teixir unes teles tan fines i tan ben deixades? I l'ovella, per quin motiu fuig, quan veu per primera volta el llop?? L'instint, direu, és el seu seny... I aquest instint, d'on ve?...

No hi ha més. Hem d'admetre una intel·ligència suprema, un ésser que ho coneix tot, un mestre que posseeix tota la doctrina.

I tots els altres éssers, els minerals, els vegetals, l'home inclús, han anat a l'escola d'aquest mestre i han après les ensenyances que els calia per a viure en aquest món. I aquest mestre s'anomena Déu.

Epíleg

Vet ací l'itinerari més dret i més segur per arribar al coneixement de l'existència de Déu.

La pobra i feble raó humana, sense el telescopi de la fe, pot convencer-se que Déu existeix.

I el cor n'està tot agraït, del treball de l'enteniment, perquè li dona a estimar un Déu tan gran i tan immens que omple els cels i la terra, tan ric i tan poderós que amb una sola paraula va fer sortir de la buidor els blocs de la matèria i els llançà a rodar per l'infinit i va aixecar les muntanyes i féu córrer les aigües de la mar i féu nèixer les clarícies del dia i les va amortallar amb les ombres de la nit i va ritmar el cant dels ocells i va sembrar de flors la vall i la muntanya. Es aquell Déu la veu del qual fa colltòrcer els cedres del Líban, que toca les muntanyes i les fa fumejar. Es aquell Déu que totes les criatures lloen contínuament i lloaran per tots els segles dels segles. Amén.

FRA ALBERT COLLELL, O. P.

CRONIQUE DE L'ETRANGER

D'OCCITANIA

L'ANYADA LITERARIA EN LLENGUA D'OC 1926

I. POESIA

DIRE en començant que la producció literària en llengua d'Oc és molt inferior a la producció literària en català. Com de fet, si hom compara amb l'interessantíssim article de Bertran i Pijoan en LA PARAULA CRISTIANA de febrer, hom veu que al curs de l'any 1926 han estat publicats vora 200 llibres en llengua catalana. A Occitània, al curs del mateix any han vist la llum 50 volums a penes, i això en tots els dialectes que, dels Alps als Pireneus, componen la llengua d'Oc.

Diré també que, tanmateix, la producció literària occitana de 1926, comparada a la de 1876, ha augmentat en la mateixa proporció que la producció catalana. En Bertran i Pijoan diu en el seu article que els llibres catalans apareguts en 1876 en tot el conjunt llur muntaven a un total de 31. Cita això que escrivia llavors Marian Aguiló: "Lluny és encara l'ideal que es desitja; però els de la meua edat hem de confessar que, sia com vulga, l'esplet, la realitat ha sobrepujat de molt l'esperança afalagadora". I En Bertran i Pijoan afegeix amb raó: "Doncs, què diria ara?" La mateixa remarca encoratjadora pot fer-se per la producció literària occitana. L'*Armanà Provençau* de 1877, òrgan quasi oficial d'aleshores, menciona com a llibres apareguts 12 obres, englobant en aquesta xifra totes les obres dels diversos dialectes de la llengua d'Oc moderna. Hom comprèn bé les paraules amb què M. Camille Julian saludava amb entusiasme el desplegament del moviment felibrenc en el seu Discurs de recepció a l'Acadèmia Francesa: "Es a l'endemà de la batalla quan es veu si la victòria és completa. Ara bé, de mica en mica, el felibrige ha guanyat tot el Migdia. Ha penetrat les valls més agrestes dels Alps i dels Pireneus i ha enfilat als planells del Llemosí i als puigs de Auvèrnia. Pertot hom ha cantat el seu himne de *La Coupo Santo*, i en el moment que us parlo, bons llibres surten ça i lla en terra de llengua d'Oc. Els felibres de la primera matinada mai no haurien esperat una tal glòria per a la pujada de llur dia. Per la reeixida de l'obra, jo constato que ella era bona".

L'obra, en efecte, ha reeixit i Mistral es meravellaria si veia l'extensió actual del Felibrige i del renovellament occità. I això, malgrat de les dificultats de tota mena, ben superiors a aquelles de què han hagut

també de triomfar els nostres germans de Catalunya. A Catalunya, en efecte, la llengua catalana era d'ús encara molt estès i la llengua castellana no s'havia imposat en el mateix grau que la francesa al Migdia de França. La Renaixença literària ha estat per això més fàcil a Catalunya, on el català s'havia conservat en la vida pública. Quan, en la segona meitat del segle XIX, el poble esdevingué més instruït, més lletiat, trobà tot seguit revistes i periòdics en català. Damunt les portaledes dels magatzems, llegia rètols en llengua catalana. Les obres escrites en català trobaren tot seguit un públic. A Occitània al contrari, la llengua francesa ha dominat i regnat com a sobirana. Res d'inscripcions occitanes, res de rètols en llengua del país. Els llibres i les escasses publicacions occitanes no han sortit d'un cercle tancat. Darrera l'exemple de les classes benestants, el poble no ha llegit sinó llibres i periòdics en francès. Parlava, sens dubte, i parla encara la seva llengua, sobretot en els camps. Però, quina llengua! O millor dit, quina pols de dialectes! Sovint no és més que un "patois" informe, que hom dubta d'anomenar llengua.

Els felibres compregueren que calia millorar, restaurar la llengua, tornar-li, al més possible, aquella noble parença que tenia al temps en què era estada la llengua dels sobirans i de les corts. Després de Mistral, ells es consagraren a la tasca. Però llavors es presentà una dificultat: el poble sols penant pot comprendre els seus poetes, avesat com és a llegir el francès i a llegir-ho tot com en francès. Aquesta dificultat no serà resolta sinó el dia que la llengua d'Oc no serà ja bandejada de les escoles, sinó ensenyada, el dia que el públic llenguadocià s'adonará que, per saber la llengua d'Oc cal tanmateix consagrar-li algunes estones d'estudi i alguns esforços de l'esperit. I aquest dia encara no és arribat. Prou hem pogut adonar-nos-en amb la no acceptació de les legítimes demandes dels Occitans pel ministre de Monzie en 1925.

Heus aquí les dificultats contra les quals han de lluitar els felibres, heus aquí el fort corrent que han de remuntar, i que remunten amb èxit.

* * *

La poesia és encara la branca més desenrotllada de la literatura d'Oc. En el curs de l'any 1926 gairebé tots els gèneres poètics han estat abordats pels escriptors occitans.

Primerament, hi ha els reculls de peces diverses, odes, sonets, estrofes, en les quals els poetes canten la natura, la família, i on insereixen peces de circumstància. No faig sinó esmentar els reculls de Pagès: *Toustous*, de Debrons: *Bailèro-lèu* i de Bénazet: *Menudos Trobos*, que ens vénen del Ruergue amb una grafia molt defectuosa; els de Marcellin: *De Marsiho au Ventour* (barreja de poesies franceses i provençals) i de d'Elly: *La Cansoun di Mirage* escrits en el dialecte rodanenc de Mistral; el del català J. S. Pons: *Canta-Perdiu*, escrit en aquella llengua pura i saborosa que els nostres germans de Catalunya pogueren apreciar i aplaudir en les inoblidables festes de Font Romeu on fou representada una bella comèdia del poeta rossellonès, *Amor de Pardal*.

El poeta ruerguès Joan Ladoux, millor gramàtic encara que poeta, ha aplegat en un llibret molt interessant titulat *Pasejadas dins Beziers*¹ els records evocats per ell en aquesta ciutat:

*La ciutat de Beziers, la vila ensolelhada,
comà una bèla rèina ondrada jol cèl clar...*

qui sofrí tant llavors de la croada albigesa, i la part de la qual ha estat tan important en la renaixença literària occitana del segle XIX. L'autor ha adoptat francament la grafia de l'*Escola Occitana* i cal saber-li grt del seu coratge, car els felibres del Ruergue i del Massís Central són obstinats en llur grafia vulgar, llur escriptura de campanar.

El mateix esforç envers la unificació de l'ortografia ha estat temptat per M. Arthur Cambos, Mestre en Gai Saber, com M. J. Ladoux, M. Cambos és nat a la Gascunya i es professor de la Universitat a Bergerac, en el Perigord. Com Ladoux, és lluny del seu país natal. Sent enyorança i escriu en la llengua ancestral les seves impressions sentides i pregones. El seu recull *Floc de Gasconha*² (Pomell de Gascunya) és un magnífic volum luxosament imprès per la Societat d'Edicions Occitanes de Castelnoudari, amb algunes ilustracions fora de text en el gènere modern i peces en música. L'autor, agrupant les seves poesies sota els títols de "Flors de primavera, d'estiu, de tardor i d'hivern", variant les formes i els ritmes, canta el seu país landès, els seus pins, els seus blats, els seus vins, la seva llengua, els seus records d'infància i de joventut, els seus amors, la seva fe, i exalta la terra pairal amb la seva gràcia corprenedora.

*Minjada pò sorellh, per la ploja o la nèu,
La Lana de Gasconha es ma mai, que l'adori!*

"Rosegada pel sol, per la pluja o la neu, la Landa de Gascunya és la meua mare, jo l'adori!". Cal remarcar l'esforç meritori d'aquest poeta que ha provat, adoptant també la grafia neo-romana, que àdhuc els dialectes més particulars, com el gascó, ja tractat de "lenguatge estranh" pels gramàtics tolosans del XIV segle, es troben més prop del que sembla a primer antuvi de la llengua literària clàssica que ben aviat podrà ésser la de tota l'Occitània. Aquest esforç d'unificació no fa sinó acréixer les reals qualitats poètiques d'aquesta obra; on, al costat d'algunes febleses, es troben flors esclatants i perfumades. Un perfum més penetrant, potser més agre, però més subtil, es desprèn dels *Rebats sus l'Autura*³ (Reflexos sobre el pujol) escrits per un altre Mestre en Gai Saber, més jove, Albert Pestour, el qual viu, retirat com en una solitud, en el seu país natal del Llemosí, la pàtria dels primers i dels més grans Trobadors. Aquests "reflexos" són sobretot melancòlics, i a aqueixa dolçor llemosina que el poeta vol cantar "escampada sobre la faç de les estacions"

¹ Béziers, Imprimerie générale, 5 fr.

² Castelnau-dary, Société d'Éditions Occitanes, Rue de la Baffe, 20 fr.

³ Paris, Bureaux du Lemouzi, 33, Boulevard Lefebvre, XV. 10 fr.

es particularment commovedora quan es tracta de vesprades tardorenyes: "Tu m'has robat el cor, Tardor, emperadriu dels somnis i dels miratges, i, com en el bosc gem la coloma, jo em planyo del teu traspàs".

*M'as raubat l'ama, o Darrieira,
Emperieira
Dous raibes mais daus rebats,
E, couma aus talhadis rouma
La palouma
Safroune sus coun manpas.*

La llengua, que recorda la del Reverend Joseph Roux és molt pura. La grafia s'apropa molt de la de l'*Escola Occitana*, sense, però, acceptar-ne tots els principis. Jo desitjo que el jove Albert Pestour que és un lletrat i s'anuncia poeta delicat i inspirat, s'ajunti, per al major bé de la llengua mateixa, a les doctrines dels grans restauradors de la llengua occitana.

* * *

El poema d'alenada més potent, de desplegaments més seguits, ha temptat aquest any alguns joves escriptors. Sols per fer-ne memòria esmento la reedició del *Sant Aloï de Broussinet*, poema tragi-còmic de l'abat Spariat, felibre majoral de Provença, predicador de nom, i el poema en set episodis d'A. Ginoux *Susano*.

Em detindré més en dues obres plenes d'entusiasme i de frescor de dos poetes biterresos, Mlle. Jeanne Barthés i M. Gaston Vinas. Aquest darrer, llibreter editor, propagandista, ha fundat a Beziers una nova col·lecció dita "du Gay Sçavoir" on ja han sortit un cert nombre d'obres, entre altres el seu poema sobre *Nostra Dama del Grau*. Aquest primer poema havia estat assenyalat, però el que M. Vinas ha publicat en 1926, *L'Egassier* ⁴, marca un progrés positiu. Aquest poema, altrament coronat per l'Acadèmia dels Jocs Florals de Tolosa i prologat pel savi professor i majoral Anglade, ens conta la vida de l'*Egassier* (guardià d'egües) el qual veu amb ull melancònic i trist el maquinisme implantar-se i estendre's en el país, i mor tot evocant els seus primers amors travessats per la maularança. "I mentre s'extingia l'avi, del camp muntava vers ell, un cant immens, corprenedor".

*E mentre que l'aujòl passaba
Del campèstre daus el montaba
Un immense cant agradiu.*

El poema de G. Vinas és un cant molt bell a l'honor de la raça i de la pàtria occitanes, com ho és també el de Mlle. Jeanne Barthés, una jove llenguadociana dels encontorns de Beziers qui escriu sota el pseudònim evocador de *clardeluno*. *Escriveto* ⁵ (tal és el títol del seu poema) la

⁴ Béziers, Editions Au Gai Sçavoir, 28 Avenue de La République, 10 fr.

⁵ Béziers, Editions Au Gai Sçavoir, 28 Avenue de la République, 12 fr.

fiour de tout país, és l'heroïna d'una yella llegenda meridional. El rei del seu país s'ha enamorat d'ella i vol casar-s'hi, però heus aquí que ella és sorpresa i emmenada per moros. Ella conserva en la rude captivitat, amb la seva fe cristiana, el seu cor pur i introntollablement afeccionat al jove rei, el qual, després de molts perills, acaba per descobrir-lo, se li fa coneixedor, la deslliura i la torna a emmenar al seu país. "La terra bruna fuig de pressa. I heus ací la mar, que la lluna fa dolçament pipellejar":

*Lèu-lèu fougis la terro bruno:
E vaquí la mar, que la luna
Fa dousoment beluguejar.*

Malgrat de les vacil·lacions en la factura del vers, malgrat d'una grafia encara massa defectuosa, és llegut d'esperar molt d'aquest jove talent femení. Clardeluno s'inscriurà en bon lloc en el seguici de poetesses occitanes.

Caldria mencionar també en aquest lloc, uns poemes breus de Pèire Azéma a la glòria de la Terra d'Oc, i uns altres del majoral Emile Barthe, de Beziers, consagrats al record de la Croada: *Las Paloumbos de Sant Nazari* i a les velles còpies blanques que desapareixen: *Las Aujòlos* (Les Avies).

* * *

La poesia religiosa també s'és feta escoltar amb el recull de les poesies del majoral Simin Palay del Bearn, titulat *Pregariès e Gracies*. Es, com s'ha escrit, una mena d'oració del capvespre, un àngelus camperol que el poeta mormola humilment agenollat davant la creu, al tombant de la llarga ruta que ha seguit. En els seus accents hi ha una sinceritat, una convicció, una fe, que commouen i arrosseguen.

No em perdonaria pas de no esmentar igualment els poemes franciscans *Ponèmo Francescan* ⁶ del cap mateix del Felibrige, el *Capoulié* Marius Jouveau. Aquestes tretze petites peces, escrites a la glòria del gran Sant Francesc d'Assís amb ocasió del seu setè centenari, constitueixen una magnífica garlanda de perles fines en la més pura llengua de Provença.

* * *

Vull cloure aquesta ràpida revista dels poètes occitans, assenyalant dos reculls de cançons occitanes concebuts en la tradició mistraliana. L'un, obra del Canonge Dambielle, predicador i animador de gran talent, conté vuit cançons gascones d'una encisadora simplicitat, com escau a cançons populars. *Nos Chansons Gasconnes* que no han passat encara del primer fascicle, prometen de constituir una obra important.

El recull de Prosper Estieu *Lo Flahut Occitan* ⁷ és més considerable i constitueix tal vegada la millor obra poètica apareguda en 1926 sota el cel d'Occitània. L'autor és indiscutiblement un dels grans mestres actuals

⁶ Avignon, Roumanille, 5 fr.

⁷ Toulouse, E. H. Guitard, 7, Rue Ozenne, 15 fr.

de la literatura. Filadèlfia de Gerde, la gran Bigurdana, l'ha anomenat "el més gran poeta *santestelenc* que segueix immediatament després de Mistral". Havia escrit fins ara reculls de sonets, tals com *Lou Terradou* i *Flors d'Occitània*, d'una factura impecable qui l'havien fet qualificar de "Heredia del Felibrige". Els inflamats sirventesos de *La Canson Occitana* on cantava les dolors de la Pàtria meridional, una epopeia grandiosa *Lo Romancero Occitan*, on exalçava la glòria del pros *Guilhem del Cort Nas*. Aquesta vegada ha volgut atansar-se al poble i instruir-lo amb cançons simples de factura i ensems carregades de sentit pregon. Damunt aires camperols, ha cantat la vida dels humils, del pagès, del veremador, les joies ingènues de la infantesa i els desencisos de la vellesa, les bel·leses de la natura i els sentiments eterns de l'ànima. Poesia saborosa i fresca. Llengua pintoresca, melodies rústiques, traducció molt original en vers blanc francès, fan d'aquest recull de 43 cançons una veritable obra mestra. Ah, si el poble occità sabia escoltar, si volia seguir el seu gran poeta!

*Auzisètz los Trobadors
de l'Occitània!
Aquí vòstres salvadors!
Auzisètz los Trobadors
De l'Occitània.*

Aquestes cançons, interpretades sobre escenes teatrals i en mig de festes a ple aire, transmeses per concerts de T. S. F., han tingut un veritable èxit, i algunes són ja populars.

Per avui, m'atur ací, reservant per a la pròxima crònica les obres teatrals i les obres en prosa, així com un resum de les manifestacions occitanes de tot gènere.

Abat JOZEP SALVAT

N. Després d'haver intentat de mostrar als meus germans de Catalunya com és rica i vària la producció poètica occitana, jo els prego que vulguin que llurs obres, més nombroses encara i més belles, siguin també més conegudes a Occitània. Per això, faran bé de trametre-les a meua adreça: Abbé Joseph Salvat, Professeur au Petit Séminaire de Castelnaudry (Aude).

L'OBRA SOCIAL D'UN GRAN CATOLIC

PER primer cop un gran catòlic, Albert de Mun, aconsegueix l'honor d'una tesi davant una de les nostres facultats de l'Estat. M. Henri Fontanille, en efecte, acaba de conquerir el seu títol de doctor en Dret per un treball molt remarcable sobre l'obra social d'Albert de Mun. El fet mereix d'ésser subratllat, car ell fa entrar en certa manera la personalitat d'Albert de Mun en la història. Els examinadors del nou doctor prengueren una altra decisió que té també la seva valor, i que també és d'assenyalar: el tribunal decidí d'afavorir la difusió d'aquesta tesi per França i per l'estranger.

Per a nosaltres, catòlics, el treball de M. Fontanille és una preciosa aportació a la història del catolicisme francès del segle XIX en general, i en particular, a la història del catolicisme durant la segona part d'aquest segle tempestuós. Mereix, doncs, un estudi llarg, el qual no mancarà d'interès; car mostrarà la vitalitat permanent de la fe a França, la seva adaptació a les necessitats dels temps moderns, en fi, la seva resurrecció en les intelligències i les ànimes que l'havien abandonada sota les mil influències del jansenisme, dels filòsofs del segle XVIII i de la Revolució. I la figura d'Albert de Mun, gran apòstol del catolicisme social en França, apareix en la seva veritable llum, esclatant i pura, radiosa i divinadora.

Tal com se'ns presenta actualment, la qüestió social és la conseqüència lògica i fatal de la doble evolució econòmica i política que es produí a principis del segle XIX; de les solucions que s'hi apliquin, depèn la sort de la nostra societat i, per tant, la de la nostra civilització. La fi del segle XVIII marca, en efecte, l'aparició d'una Edat nova, que caracteritzen dues revolucions: l'una, política, proclama que tots els homes neixen lliures i iguals en drets, hom la fa sorgir de la presa de la Bastilla, símbol de l'abolició de l'antic règim;; l'altra, econòmica, té per causa, d'una banda, la invenció de la màquina de vapor i dels telers mecànics, i, de l'altra, l'elaboració i l'aplicació d'una doctrina novella, el liberalisme, que acabarà amb els vells costums corporatius usats fins a aquella època.

Al començament del nou règim industrial, l'activitat es desenrotllà provocant una riquesa per als de dalt i per als de baix un relatiu benestar; és el triomf de la ciència transformant la matèria i servint les necessitats i plaers de l'home. Però aviat apareixen fets novells, desconeguts fins aleshores: l'industrialisme i el pauperisme.

El primer consisteix en un ràpid i enorme desenrotllament de la producció, que transforma les ciutats en veritables centres d'atracció industrial per a la massa dels obrers. Aquesta s'empeny en estances estretes i malsanes, pena i sofreix en tallers en els quals el treball és capolador i depriment, i, a la fi, cau sota el pes espantós de la corrupció, de l'embrutiment o de la malaltia.

El segon resulta de les crisis de la producció i d'una competència sense control ni fre; indica no una pobresa accidental de l'estament obrer, sinó una maldurança que tendeix a esdevenir crònica. I això en una època en la qual l'emancipació política tendia a fer de l'obrer un igual a l'amo. L'estat de manca econòmica imposat a la massa popular, fatalment devia provocar un conflicte. Com ha dit justament M. Nitti en la seva obra sobre *El Socialisme catòlic*, les tendències cap a la igualtat econòmica són la conseqüència de la igualtat civil i política.

En aquesta lluita de les idees i en presència de les misèries físiques i morals de les masses populars, els catòlics no podien deixar d'intervenir. Llur fe els manava d'actuar. En nom de l'ideal cristià en el qual s'inspiren, ideal fet de justícia, d'amor i de caritat, devien anar a cercar-les, i per tal de posar terme a llurs sofriments, intentar d'atreure-les a la fe d'una part, i, d'altra part, treballar en la reconstitució d'un ordre social que s'inspirés en les màximes evangèliques.

Des del començament del segle XIX, les preocupacions socials i religioses són les que han impulsat el major nombre de catòlics a l'estudi de l'economia política.

L'elaboració de la doctrina social catòlica fou feta en l'escola de l'*Avenir*, que, per primer cop, després de la Revolució, revela en els catòlics del nostre país preocupacions d'ordre social. Si malgrat la generositat de les seves idees i l'oportunitat del moviment que ella provocà, aquesta escola no féu obra útil, fou perquè hi havia en les seves doctrines errors i incertituds que expliquen la influència de l'època revolucionària, de la qual és tan pròxima, i el temperament massa idealista dels seus deixebles.

Calia que l'etapa fos passada per tal que aquestes errors i aquestes incertituds es dissipessin progressivament. Ozanam perseguí l'obra empresa amb un esperit més positiu. De cop apellà a la ciència per demostrar la virtut social del Cristianisme, i de més, fou l'iniciador de l'acció social en fundar les primeres obres. Ozanam, però, encara és un fill de l'*Avenir*, en el sentit que la seva admiració per la revolució no li permet descobrir les causes profundes del mal social. Corresponia a l'escola de Le Play denunciar l'obra nefasta acomplida per l'esperit revolucionari i mostrar que els principis de 1789, reflexos d'aquest esperit revolucionari, eren la font veritable dels mals que sofria la societat. Aquesta escola cercà el remei amb un esperit més científic, i Le Play, gràcies al seu mètode, dona al catolicisme social un caràcter doctrinal que encara no havia adquirit.

Si Le Play és un home de ciència i un economista, no és pas un constructor, i hem d'anar a l'estranger per a trobar solucions pràctiques aportades als problemes socials que es plantegen aviat als països indus-

trials. Ketteler i Vogelsang que foren, respectivament, en Alemanya i Austria, els iniciadors del moviment catòlic social, es caracteritzen per haver estat, sobretot, realitzadors; a llur escola aprendrà Mun a esdevenir un home d'acció. L'educació doctrinal d'aquest fou preparada per predecessors immediats, entre els quals, en primer terme, La Tour du Pin, que esdevingué el seu col·laborador més íntim. Convé també de remarcar en aquest ordre d'idees la influència exercida en de Mun per la Unió de Friburg i per l'obra d'Emil Keller sobre el *Syllabus*.

Així tenim quasi tota la filiació intel·lectual, des del punt de mira social, d'Albert de Mun.

Mes la revelació de la qüestió social, per a Albert de Mun, data de la guerra de 1870 i de la Commune que havia de seguir-la. Hom ha de rellegir aquesta pàgina magnífica de *Ma vocation sociale*.

Albert de Mun, al cap del seu regiment, participa en les operacions del setge de París, on la Commune regna com a mestressa sobirana: "Un dia de maig, durant el setge, el general Ladmirault havia anat a les avançades de Courbevoie. Jo l'acompanyava. Com fos que ens creuéssim amb uns soldats que portaven un home ensagnat, es deturà i s'informà. "General, és un insurrecte", digueren els soldats. Aleshores, aquell cadàver vivent, aixecant-se sobre la civera, aixecà cap a nosaltres el seu braç nu, i, fixa la mirada, amb veu apagada, digué: "Els insurrectes sou vosaltres!".

Aquesta frase ressonava encara en la memòria d'Albert de Mun quan, alguns anys més tard, empès per les circumstàncies, anava al cercle d'obrers de Montparnasse que Augustin Cochin havia fundat durant l'Imperi, amb Maurice Maignen. Una conversa amb aquest decidí la seva vocació social. Deixem-li la paraula per a evocar aquesta escena: "Quasi sense preàmbuls, la conversa se n'anà cap al cercle del boulevard Montparnasse. Aviat Maurice Maignen parlava sol; jo l'escoltava trasbalsat. Com posar aquí el que deia? Després de trenta set anys, si les paraules han fugit de la memòria, resta al fons del meu cor, d'aquesta ardent improvisació, una impressió encara calenta que l'evocació d'aquests records és prou per a reviscolar. Gosaria a dir com el deixeble d'Emmaús al seu company quan el diví Mestre desaparegué dels seus ulls: "El nostre cor flamejava quan ell ens parlava". És la impressió exacta que jo retrobo sota la cendra dels anys.

"Maignen ja no parlava del seu cercle, parlava del poble i parlava dels rics! No demanava almoïna, ensenyava l'amor i ordenava el desvetllament. Estàvem drets vora la finestra: entre les arcades, la ruïna prodigiosa del castell de les Tuilleries dreçava tràgicament la seva cúpula esquerpada i les seves muralles calcinades. L'home de Déu les mostrava: "Sí—deia—això és horrible; aquesta antiga estança dels reis cremada, aquest palau destruït, en el qual tantes de festes cegaren els ulls. Però, qui n'és responsable? No n'és pas el poble, el veritable poble, el que treballa, el que sofreix! Els criminals que han cremat París no eren d'aquest poble... Però aquest, qui de vosaltres el coneix?... Ah, els responsables, els veritables responsables, sou vosaltres, són els rics! els grans, els feliços de la vida que s'han deportat dintre aquests

murs esfonsats, que passen al costat del poble sense veure'l, sense conèixer que no saben res de la seva ànima, de les seves necessitats, dels seus sofriments... Jo, jo visc amb ell, i us ho dic de part seva, ell no us odia, us ignora, com vosaltres l'ignoreu: aneu a ell, amb el cor obert i la mà estesa, i veureu com vos comprendrà."

"L'home de Déu s'havia transfigurat; el seu esguard brillava d'un foc sobrenatural, la seva veu vibrava d'un accent dominador. De sobte es calmà, els seus ulls s'entelaren, endolcits; passà sobre la llarga barba una mà tremolosa, i, quan la'n separà, el somris havia reaparegut sobre els seus llavis. S'excusa de la seva animació, i, en veure'm conquerit, es retirà després d'haver-me solament pregat de visitar-lo, tot venint a presidir la pròxima assemblea dels membres del cercle. Jo ho prometé.

"Així es decidí el meu esdevenidor."

* * *

A l'origen de la vocació social d'Albert de Mun, hom constata, doncs, que no són els abusos del règim industrial ni els sofriments de les masses populars, qui el determinen, sinó únicament les malarances de França, a les quals ell es dedicarà per tal de descobrir no solament llurs raons tècniques, sinó causes morals i filosòfiques.

El drama de la Commune li revelava l'existència d'una societat minada per un mal profund, d'ordre essencialment moral. On era la font d'aquest mal? Quin seria el remei? Tals eren les preguntes que, de bon començament, es féu el seu esperit, preocupat per l'esdevenidor nacional.

La seva primera "Crida als homes de bona voluntat" per a la fundació de cercles d'obriers a París, revela aquest estat d'esperit. "La qüestió obrera a l'hora actual, no és un problema a discutir? Ella apareix als nostres ulls com una amenaça, com un perill permanent. Cal resoldre-la... La Revolució està a punt d'aconseguir el seu fi... A les doctrines subversives, als ensenyaments funestos s'han d'oposar les santes lliçons de l'Evangeli; al materialisme, les nocions del sacrifici; a l'esperit cosmopolita, la idea de pàtria; a la negació atea, l'afirmació catòlica. Importa de destruir aquests prejudicis que divideixen i engendren, de l'una banda, el menyspreu i la indiferència, i, de l'altra, l'odi i l'enveja. Els homes de les classes privilegiades tenen deures a complir envers els obrers, llurs germans..."

D'aquesta "Crida als homes de bona voluntat" havia de sortir tota l'obra social d'Albert de Mun. Un dels seus deixebles, Jean Lèrolle, ha dit justament: "L'experiència havia de precisar els termes, però no havia de modificar l'esperit".

Per a Albert de Mun, entre la qüestió religiosa i la qüestió social hi ha una intimitat incontestable. La religió "de la qual deriven les regles de la moral, domina totes les relacions dels homes entre ells, tant en l'ordre econòmic com en l'ordre polític: però la qüestió religiosa no és tota la qüestió social, i aquesta té la font en el vici de l'organització econòmica." La qüestió social, doncs, no és solament una qüestió moral, sinó també uena qüestió econòmica, car es tracta en el fons d'una injustícia que resideix essencialment en la diferència com el capital i el treball són tractats i remunerats.

El món econòmic revela un estat de guerra perpetu entre els capitalistes i els treballadors. De més, la classe obrera és troba en un estat de misèria que tendeix a esdevenir crònic. Cal reconèixer que "els que treuen els seus ingressos dels capitals s'han enriquit en una proporció molt més forta que els que viuen del producte de llur treball". En fi la influència del capital és preponderant; el treball es troba davant d'ell en una situació d'inferioritat manifesta.

Si els capitalistes "veuen l'existència de llur família assegurada sense que llurs dones i fills hagin de recórrer al treball, la llar garantida, llur vellesa assegurada", per als obrers no existeix res semblant. Per a ells "la vida no està assegurada, tota la família s'ha de donar al treball diari, la llar és destruïda, l'endemà incert, la vellesa votada a la inseguretat."

Encara hi ha més. Per als primers "la propietat és l'estat normal, hi tenen l'accés fàcil, la fruïció protegida per una legislació vigilant"; per als segons, "la propietat individual és una rara excepció, la propietat col·lectiva és un somni irrealitzable, el sou perpetu és la llei comuna."

La qüestió social és una qüestió de subsistència, és per això que exclama de Mun; "sento parlar no solament del pa de cada dia, sinó de la possibilitat, per a l'obrer, de viure sense esgotar les forces en un treball que les gasta i anul·la prematurament, la possibilitat de guanyar la seva vida i la dels seus sense estar privat de totes les satisfaccions legítimes, sense estar obligat a renunciar per això a tot el que és per a l'home el sosteniment, la força, l'alegria, al repòs necessari, a la llar decent i honrada, a la vida de família, a l'educació dels fills, a la seguretat del demà." Aquests drets, als quals cap ésser humà no sabria renunciar, per què seran prohibits als obrers?

Així, doncs, qüestió religiosa per son aspecte moral, i ensem qüestió econòmica, la qüestió social "es dreça per sobre les teories, els càlculs i els raonaments millor establerts, i... esclata en la seva brutalitat, tot desvetllant en les ànimes les invencibles veus de la justícia i de la humanitat".

Les causes d'aquest mal social, Albert de Mun les veu en el que ell anomenava el geni de la revolució. Aquesta creà "una societat en la qual els individus no poden pertànyer més que a la classe dels rics o a la dels pobres. Aquesta societat està votada necessàriament a l'antagonisme, i aviat a l'odi." Una altra causa d'aquest mal, per Albert de Mun, està en el liberalisme. "El liberalisme econòmic assimila el treball a una mercaderia que, semblant a la que es troba en el mercat, es ven i es compra." Cobden erigí aquesta llei en sistema: "Quan dos obrers van a l'amo, els salaris baixen. Quan dos amos cerquen els obrers, els salaris pugen." Tot comentant la fórmula, de Mun afegirà: "Hom no s'ha fixat en les misèries que hi ha acumulades en la primera d'aquestes perspectives: els salaris baixen; i de crisis industrials en la segona, és a dir, de noves misèries: els salaris pugen." Evidentment, certs economistes confiats, com Leroy Beaulieu, declaren que aquests resultats són la conseqüència forçada, desgraciada, i amb tot benefactora, del joc de les forces econòmiques. El progrés, per ells, ha de sortir

de l'excés del mal, i la llibertat, automàticament, substituirà al període caòtic actual una era de prosperitat, en la qual l'harmonia serà restablerta normalment entre els diferents factors de la producció. De Mun s'alça contra aquest optimisme confiat. "Es fer una resposta inacceptable per als qui sofreixen, als que moren en la pena, per als quals aquesta transició es prolonga des de tant de temps que ha esdevingut l'estat permanent. La llibertat només és digna d'aquest nom quan és una realitat, quan protegeix tots els drets, quan dóna satisfacció a totes les necessitats legítimes. I no és aquesta la llibertat donada al poble en 1791. El que li fou donat, Louis Blanc ho ha resumit en un mot: "Quan les armes són desiguals, la llibertat no és més que la hipocresia de l'opressió".

Els remeis que preconitzarà Albert de Mun per a resoldre la qüestió social, seran, com aquesta, d'ordre moral i d'ordre econòmic.

Puix la revolució és una doctrina que "pretén fundar la societat sobre la voluntat de l'home, en lloc de fundar-la sobre la voluntat de Déu, i que posa la sobirania de la raó humana al lloc de la llei divina". cal que la contra-revolució restableixi els sols principis capaços de servir de fonament a la reconstitució d'una societat cristiana. "Sense dubte, el Catolicisme no proclama que l'home tingui tots els drets, però la doctrina del Crist reconeix els drets de cadascú, dels petits com dels grans, i en dóna la garantia en la llei divina, que obliga tothom. No fa del benestar l'objecte exclusiu de l'activitat dels homes, però els emmena pel doble esforç de la caritat i de la justícia, cap al millorament de llur destinació; no abusa de la necessitat de creure i esperar que hi ha en l'ànima popular, per tal d'exaltar les seves passions i d'enganyar-la amb irrealitzables promeses, sinó que l'ajuda a treballar cada dia coratjosament per tal de millorar la sort."

Puix l'antagonisme de classes—pensa encara Albert de Mun—ha nascut de l'oblit dels deures socials, pertany als escollits dedicar-se als humils i preocupar-se de la sort de les masses populars.

Els escollits tenen l'obligació de donar-se. "Donar-se, és a dir, oferir a la causa que hom preté de servir, no solament la intelligença i l'esperit, sinó, i abans que tot, el cor. Donar-se, és a dir, estimar prou les idees que hom vol fer triomfar per sacrificar-les qualque cosa de propi. Donar-se, és a dir, estimar prou aquells que hom aspira a guanyar, per anar a ells sense esperar-los, per abandonar, per tal de millor commoure'ls, una mica de les conveniències, de les alegries, del repòs, dels mateixos drets, si calia... Cal anar al poble amb sinceritat i confiança. Cal escoltar el seu plany i abaixar-se prou per a sentir a través de les amenaces i els crits de còlera. La reforma no es farà sense esforços ni lliutes. Hi haurà d'haver coratge. No les mireu passar amb resignació de vençuts, les transformacions del segle. Creieu-me. Pugeu ardidament dalt el comboi i procureu de dirigir la màquina."

Una altra idea d'Albert de Mun. Puix la ruptura dels lligams que uneixen els homes provocà l'estat d'inorganització en el qual es troba el món del treball, hom ha de treure els obrers de llur isolament, agrupar els elements de la producció i associar els interessos. Com a base de l'organització professional, Albert de Mun reclama la formació de sindi-

cats mixtos. De cop havia pensat a ressuscitar les velles corporacions que un temps havien protegit tan eficaçment el treball, que després havien degenerat en castes tan tancades, que havien perdut llur veritable interès i s'havien desviat de llur objecte. De més, per experiència, havia d'abandonar després la idea dels sindicats mixtos, per a refermar-se en la dels sindicats paral·lels. Paral·lels, però no separats. Sindicat patronal de l'una banda, sindicat obrer de l'altra, i com una mena d'agent d'unió, un consell mixt compost de delegats de l'un i de l'altre, el qual podia esdevenir així l'òrgan representatiu dels interessos comuns de la professió.

El sindicat, serà lliure o obligatori? Albert de Mun es pronuncià pel sindicat lliure, i és en aquest sentit que ell intervé en l'elaboració de la llei de 1884; i en aquest sentit, per l'esforç dels seus successors, s'havia d'orientar la llei complementària de 1920. Quin paper ha de representar aquest sindicat? El sindicat, segons de Mun, havia d'ésser essencialment un òrgan de representació i de defensa dels interessos professionals. "Els obrers. tenen la facultat de tenir una representació professional legal, oficial, reconeguda per tothom? No. El comerç, la indústria, la borsa, tenen aquest dret; i el treball no el té. Heus aquí drets certs, innegables que pertanyen als treballadors. I ells no els tenen. Tenen drets polítics; i no tenen drets econòmics, i és el fons de la qüestió social. La majoria d'aquests drets, i d'altres, encara, els té el capital; els costums, les institucions els hi donen o bé ell se'ls pren per son propi poder. El treball no els té. Heus aquí la injustícia amb la qual s'ha d'acabar si hom vol la pau social, puix la pau no es fonamenta en la injustícia."

Una darrera idea, en fi, condueix Albert de Mun i completa així el conjunt de les seves doctrines socials: puix la iniciativa privada es mostra impotent per a reprimir els excessos del liberalisme, l'Estat, en nom de la justícia i de la pau social, de la qual és guardià, ha d'intervenir per a fer cessar els abusos que són una font de mals per a la classe obrera. I heus aquí Albert de Mun proposant una legislació social i esforçant-se en el curs de la seva llarga carrera parlamentària, a fer-la triomfar davant les cambres franceses.

Aquí Albert de Mun reproduï la noció cristiana del poder tal com l'ensenya la filosofia tomista. L'Estat no solament té el dret, sinó el deure d'intervenir en les qüestions obreres, car el seu fi és fer regnar l'ordre i la justícia social." El poder públic, dirà M. de Mun, té una missió de protecció social a omplir envers els que li són sotmesos i intervenint en la mesura de les seves atribucions per a promoure el bé i impedir el mal. Tots admeten que la llibertat dels contractes ha d'ésser subordinada a les regles que, fort d'aquesta missió, el Govern imposa als individus, en vistes a un interès superior als interessos particulars. El famós discurs que A. de Mun pronuncià a Saint Etienne, precisa el seu pensament sobre aquest particular. "La legislació protegirà la llar i la vida de la família, per la restricció del treball dels fills i de les dones, la prohibició del treball de nit, la limitació de la jornada de treball, el descans dominical obligatori; al camp, fent inembargables la casa i la terra del

pagès, les eines i el bestiar de primera necessitat. Ella facilitarà la vida de l'obrer i del pagès per la disminució de les càrregues fiscals i llur reforma, particularment dels impostos que graven les subsistències. Ella afavorirà la participació en els beneficis, la constitució de societats cooperatives de producció; al camp, l'associació i la mitgeria. En fi, ella protegirà la fortuna nacional, l'estalvi popular i la moral pública per les lleis sobre l'agiotatge, sobre el joc i les operacions de borsa, sobre el funcionament de les societats, sobre l'exclusió dels estrangers en la direcció i explotació dels grans serveis públics; sobre la interdicció per als funcionaris, els representants de la nació i els agents del poder, de participar en les especulacions financeres."

* * *

I si aleshores, en conclusió, d'una ràpida mirada comprenem tota la vida d'Albert de Mun, no la veiem sempre fidel, en les seves intervencions, en les iniciatives parlamentàries, en la realització que ell preconitza aquestes idees, de les quals, tot recorrent les seves obres, seguint M. Fontanille, hem trobat l'eloqüent i forta expressió?

La seva vida pública no és una permanent reivindicació dels drets de l'Església, de la llibertat religiosa? El Catolicisme solament pot donar remei als mals socials que sofreix la societat present. Tot atac contra ell porta a excavar els fonaments de tota temptativa de pau social, justa i durable.

Hem de recordar les seves intervencions en la discussió de les diverses lleis relacionades amb el sindicalisme? Cal rememorar les seves iniciatives en les qüestions referents a la limitació de la jornada de treball: durada màxima del treball diari, treball nocturn de dones i infants, repòs setmanal i setmana anglesa, vaga legal de les dones prenyades i de les convalescents d'infantament? Quina no fou també la seva part en les lleis protectores dels obrers: edat d'admissió dels infants a les fàbriques, accidents dels quals són víctimes els obrers en llur treball, retirs obrers i agrícoles, mínim de jornal, legislació internacional del treball?

Hem de donar també una mirada sobre les obres socials nascudes de la seva iniciativa directa o que foren inspirades per ell, que nasqueren de les idees socials que la magnificència de la seva eloqüència i l'ardor del seu cor ensenyaren a tota la joventut de França: els cercles catòlics d'obriers, els cercles d'estudis, l'Associació catòlica de la Joventut francesa, els secretariats socials, la Confederació Francesa dels treballadors cristians, les setmanes socials, l'Acció Popular?

Aleshores hauríem d'escriure tota la història dels catòlics de França durant els cinquanta anys darrers, i necessitariem tot un volum. Desglossar les idees socials d'Albert de Mun, indicar només sumàriament la seva influència i irradiació, com hem fet, marca ja suficientment el gran lloc que ocupa en la història del catolicisme francès i, per tant, en la història de l'Església.

Amb l'eminent bisbe d'Arras, Mgr. Julien, resumirem la seva significació i el seu lloc dient: Albert de Mun "ha creat un estat d'esperit

més aviat que un cos de doctrina; un corrent d'idees, més que un sistema coherent i original. Però hom veu que aquest corrent ha esdevingut potent, i que aquest estat d'esperit encara dura. Albert de Mun és més pròxim a nosaltres que no ho fou al seus contemporanis. Napoleon deia: només hi ha dues potències al món: el sabre i l'esperit. A la llarga, el sabre sempre és batut per l'esperit. Albert de Mun cregué que la força moral reïx allí on fracassa la força material; i la seva recompensa serà sobreviure en les lleis i en les obres socials, les quals encara que no sempre derivin de les seves iniciatives, són, amb tot, les filles del seu pensament i del seu cor."

VÍCTOR BUCAILLE

Conseller municipal de París

LES BELLES LLETRES

POEMES DE L. BERTRAN I PIJOAN

DAVALL DE FLORS

Mare de Déu davall de flors, senyora
que un dia a Tremp posàveu el seient
de vostra reialesa, com penyora
d'amor a les nissagues de Ponent.
Qui gosaria a dir la gentilesa
que us dona haver nascut davall de flors
Mare de Déu de la reial promesa;
qui gosaria, que no en fos commòs?

Si tantes odes va dictà a les muses
el naixement de Venus en la mar,
eixint, albada, entre rosors difuses,
d'una petxina, que mogué l'atzar;
quina oda us cantàriem, que fos digna,
Mare de Déu del graciós esguard?
Amb gran devoció el poble es persigna
en veure tal naixença, singular.

Bella naixença al cor de la hivernada,
sota del tàlem d'un roser florit;
sota un roser florit, éreu trobada,
que de les vostres mans havia eixit.
Per ço, quan baixa del Muntsec, i ronca,
el vent que afolla els arbres i la gent;
però ja arriba als termes de la Conca,
tot s'envelluta, com el pensament
Mare de Déu, que feu florir el vent.

I si l'oreig d'aqueixa Conca arriba
als altres termes, amb igual encís,
l'hivern ja és mort, la primavera és viva
que renovella tot el meu país.

Amada primavera de mos dies,
ànima endins, la meva joventut
posà l'amor. De totes les follies,
que el cor ens adaleren, m'ha llegut

de treure la recança i la memòria.
L'Amor m'assenyalava amb el segell
que sempre ha de guardar la meva glòria.

Pugui deixà a mos fills l'auri anell
del paternal record, sense l'esmena
d'una hora mala que m'hagués vençut.
Anima endins, el sol, per la carena
més alta, puja amb raigs de plenitud;
mentre l'amor sospira al meu llaüt.

Passaren les inútils caminades
fetes darrera un goig, ai las de mi!,
que, massa estona, m'atragué debades;
fins que em vaig seure a l'herba del camí,
i al meu entorn lliscaven bé les hores
clares i dolces d'oratjol marí!
Feia'm beat la calma dels defores,
amb la remor de l'aigua, al vell molí,
i aquella feixa, on el pagès governa
el seu mester, amb la frescal saó.
Ja se'm va fondre l'aire de caserna
que era de viure en tanta munió,
espessa de carrers on la gentada
omple de tuf i boira el pensament,
Deixí la mansió sota teulada
—vil mansió, que s'hi podria el vent!;—
i ara em veureu obert com el paisatge,
on cada cosa servei el punt millor
—l'aigua i la terra i el joliu ombratge;—
i cada casa té el seu senderó.

L'ordre i la pau han segellat ma vida,
i als meus sentits deixo ben lliure vol;
tal sóc segur que he de trobar la mida,
sempre que els voldré seure a mon redol.
Ja puc tenir la porta esbatanada,
i puc anar-me'n a cavall, tot sol,
i veure com apunta a la collada,
la primavera, amb el seu gai estol.

Així, en la pau i l'ordre de ma tenda,
va moure's tot el cel al meu favor,
que em concedí de veure-us, en ma senda
plena, com sou, de gràcia i decor,
Mare de Déu de la florida amor.

I així conjuraré les meravelles
del món per a fer gala en vostres murs,

en tant un cor de joves i donzelles
 a dins del temple us canten himnes purs.
 Diré que vingui la rosada aurora,
 i l'alta lluminària del sol,
 i l'eco de la música sonora
 de l'aura que tramunta el corriol,
 i el blau del cel diví de la bonança.
 Vinguin els pobles, amb senyals i furs,
 i el drap voleiador dalt de la llança;
 els dies gloriosos i els obscurs,
 en el girar perenne del seu curs.

I amb la fulgent i secular corrua
 de les estacions faré el meu cant,
 i mentre per damunt la testa nua
 els flòrids hemisferis van rodant,
 esclatarà la meua veu encesa;
 diré amb tot esperit i accent commòs:
 —“Deu-nos la fe en la divinal promesa,
 Santa Mare de Déu davall de flors”.—

RECORDANÇA INÚTIL

Damunt la llosa d'un sepulcre, estesa
 la vesta jo trobi de l'amistat;
 ni una senyal de sang ni d'escomesa
 trobava's en aquella soledat:
 la vesta solament. No sé on parava
 el cos d'aspecte altívol i massís
 que en altre temps de mi s'acompanyava
 quan sèiem junts al caire del pedrís,
 o bé davant la taula, acollidora
 sota una llum que tempta a dir secret.
 Més de deu cops la punta de l'aurora
 ja deixondia el pla del llogarret,
 al fons del fons era perdut tot astre
 (només l'estel brillava del matí),
 i no se'ns veia al blanc de l'ull ni rastre
 de son. Era un fervor com a diví
 que ens animava a molta de conversa,
 de tants motius d'avui i de records:
 de com la nostra vida ara s'esmerça,
 de com ahí ens menaven passos torts,

de com veiérem la prima amiga
 que la primera amor, ai! ens va dur;
 del nou amor que vell amor deslliga:
 d'aquell amor que ens lliga a mi i a tu.
 I ara m'apar d'oir vora ma orella
 alguna veu que em crida: Doncs què has fet
 de l'amistat, que us va junyí en parella,
 talment que als dos una mateixa llet
 hagués alimentat ambdues vides?—
 I es feia com una ombra dins mon cor;
 se me n'anava l'esment, a embranzides.
 Jo no capia l'estranya dissort
 que els meus camins de sobte barrejava.
 ¿Amb quina feta impia hauré malmès
 el gran tresor de Déu?—jo em preguntava.
 I dins de mi no responia res.
 Com una gota d'aigua en sa caiguda
 no deixa rastre del seu pas, així
 tota aquella amistat es féu perduda.
 Mai més pogué saber-se'n el destí.

HARMONIA

Pel mig d'un carreró fet de murtreres
 —hora del dia, entre dos foscants—,
 l'avi i el nét, seguint les llums darreres,
 caminen poc a poc juntes les mans.

Al cel a penes hi ha un bocí de lluna,
 quart de la lluna via de creixent;
 la seva lluïssor fa la llacuna
 de la marina un poc fosforescent.

Llavors l'infant, que corregué la tarda,
 al cèrcol i a les botxes lla per ci,
 se sent tot d'una l'ànima covarda,
 se li esborrona el cos de tremolí.

I l'avi, que amatent li guia els passos,
 i sa temó endevina, pren el nin,
 l'empara dins la corba dels seus braços
 i així li parla, que el jorn va finint,

li diu:—Per què tens pó en ma companyia;
 si aquí no hi ha ni llop ni lleopard,

ni el lladregot que assetja la masia,
 ni aquell tauró golafre de la mar?
 Ara mateix saltaves dins les motes
 com si prou terra no hi hagués per tu;
 per què no saltes més i no avalotes
 si el camp t'és lliure i no et renyà ningú?
 La nit davalla als camps, ja t'arrauleixes
 i poses els teus ulls extraviats,
 com si aquests camps, que tu tan bé coneixes
 fossin omplerts d'estranyes feredats.

Tens por davant la nit solà i bonica!
 No veus com neixen tants de gresolets
 a dalt del cel, encesos mica a mica
 per compte d'invisibles angelets?

Tens por davant la nit, que és meravella,
 llibre de meravelles a l'esguard.
 Oh, música de tot en la nit, bella
 que no se'n sentiria l'home fart.

Jo et vull encendre aqueixes fantasies,
 puix hora és la millor d'ésse' entenent;
 i ara que és minso el nombre dels teus dies
 millor s'adrecen senys i pensament.

Jo ja conec el curs de molta anyada,
 que ha dilatat les meves visions
 i m'ha fet ser la veu acompassada.
 Del meu camí no fugen els moixons,
 ni l'aranyó s'amaga dins l'esquerda,
 perquè no els inquieto el pas ni el vol;
 com fas tu perseguint la mosca verda
 que lluu i remoreja al bo del sol.

Perxò et puc fer de guia en tes temences,
 puix la vellesa torna serenor.
 I així com ara, en ésser nit, no penses
 més que a fantasmes i senyals de por,
 jo et dic que aqueixes solituds immenses,
 les glòries enarren del Senyor.

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar.

SINOPSI EVANGÈLICA. *Fundació bíblica catalana*. Text grec de M.-J. Lagrange, O. P., versió catalana i notes de Ll. Carreras i J. M. Llovera, pvres. Barcelona, Editorial Alpha, 1927.

L'intent en publicar aquesta obra és difondre en nostre país l'esperit evangèlic. Està bé que altres obres que en diem de cultura siguin per entretenir la gent. Aquesta obra és d'altra mena. En el seu esperit—l'esperit de l'Evangeli—les altres coses es dignifiquen i s'ordenen. I sense aqueix esperit la cultura del nostre país no seria més que un joc de pedanteria o, més amablement, d'entreteniments nocius. L'espectacle que Balmes imaginà en el seu *Crític*, té un fons de veritat; ja recordeu que imaginà un aplec de savis i d'artistes en un gran palau envionat de jardins; havien de conviure-hi, i no pogueren: massa aviat el casal havia pres l'aspecte d'un manicomí. Chesterton, en la seva obra *Ortodoxia*, intenta contradir algunes errors directives de molts intel·lectuals moderns: i fa valer meravellósament només el bon sentit i el bon humor, i ja mostra l'extravagància i la tristor de la cultura independent de Roma—o dels Evangelis—i esclavitzada a la vanitat o a la feblesa d'alguns intel·lectuals.

La sinopsi evangèlica és molt útil; ja no diem pels qui estudien aspectes diferents de l'Escriptura, sinó per tothom qui vulgui veure més clarament a través dels evangelis la vida i la doctrina de Jesús.

D'alguns temps ençà els qui tenen la missió divina de guiar l'esperit del nostre país, ens diuen que tots hem d'acudir a les Escriptures i especialment als Evangelis. Quan el doctor Serra i Esturi els traduí al català, el Bisbe Torres i Bages deia en una nota introductòria: "La Paraula substancial de Déu no és com la paraula humana; té una sublim subtilitat i per això és entesa de tots els homes; no té exclusivismes, s'estén per tota la criatura racional, il·lumina totes les intel·ligències i toca tots els cors, perquè Déu parla amb gran intimitat, i a cadascú parla segons la manera com ell és. Tenint un sentit, que és el que interpreta la Santa Mare Església, posseeix tal amplitud, que és la mar de les criatures racionals dins la qual, com en la mar, hi viu tot un món. A cada poble Déu li parla la seva llengua, a cada home li parla l'idioma de la seva ànima; cada cosa, diu Sant Pau, té la seva llengua, i Déu, per son Verb etern, les parla totes i a cadascú li enraona amb la que li és més pròpia".

Dir que voldríem veure les arts i les ciències i els costums imbuïts d'aquesta paraula és com si diguéssim que els voldríem imbuïts de veritat, i que ho voldríem tot en harmonia, que tot tingués sentit. Veïem cada dia que, sense l'Evangeli, l'aire de dignitat esdevé un orgull neci, que l'ordre esdevé una rigidesa opressora, la llibertat una indeterminació voluble i que l'amor a la humanitat és l'oblit

de l'amor deguda als homes amb qui hem de conviure. I aquelles paraules gentils: dignitat, llibertat, cultura amor, mutilades i buidades, les veiem lluir com a redemptores cada dia en teories i més teories. Aleshores divaguen a la perduda, sense llum pròpia; algun reflex sí que el duïen, enlluernador, però el perden de seguida, i aleshores són llançades i substituïdes per altres més prometedores i qui, a l'últim, també cauen en la buidor. La plenitud de sentit, l'equilibri nostre, l'harmonia, la vida, ho trobem a l'Evangeli. I tota altra cosa ho té només en allò que s'avé amb la paraula divina.

Per això aquesta obra (com les que han de seguir, en aquesta Fundació Bíblica) a més de la seva valor de ciència i d'estil, té la valor més enlairada de contribuir a donar sentit i vida a totes les coses del nostre país: a la seva cultura, a les seves arts, dins de cada casa, en cada un dels seus homes. Es un llibre que voldríem que entrés a la memòria secular del país.—J. M. CAPDEVILA.

LLIBRES RAROS I CURIOSOS. - REGLES DE AMOR I PARLAMENT DE UN HOM I UNA FEMBRA. OBRA ATRIBUIDA AL CANCELLER MOSSEN DOMINGO MASCÓ. SEGLE XIV. - Amb un estudi crític d'Eduard Julià. - Castelló, Sociedad Castellonense de Cultura, 1920 [a 1926]. XXIV - 242 pàgines.

Ja fa alguns anys un petit nucli de valencianistes de Castelló emprengué l'obra patriòtica i cultural de divulgar la història i la vella literatura de les terres valencianes. La seva revista *Ayer y hoy* no fou res més que una prova. Després vingué la fundació de la Societat Castellonina de Cultura, la qual publica d'ençà de 1920 un *Boletín* bilingüe amb treballs d'història, literatura, art, folk-lore, etc. Aquests són altres tants aspectes de l'actuació de la Societat la qual, com a grup, representa a hores d'ara l'avantguarda dins la renaixença catalana del regne de València, no precisament pels mitjans de què pot disposar ni perquè dugui un nom consagrat per una llarga tradició. Fins gosem a dir que en totes les terres catalanes pocs grups comarcals trobarem amb més mèrits, ni poques revistes foranes tenen un interès tan seguit, com l'esmentat butlletí. Ultra aquesta publicació ha començat d'editar una biblioteca d'investigació històrica i d'obres del bon temps de la llengua. A les nostres mans és arribat no fa gaires dies el llibre que ens ocupa; començat a imprimir l'any 1920, com fulletó del *Boletín* no ha estat enllestit fins el 1926.

Després d'una minuciosa descripció del volum on se'ns han conservat les *Regles d'Amor*, manuscrit quatrecentista de la Biblioteca Reial de Madrid, es dona el text d'aquesta obra fins ara inèdita. La transcripció és gairebé diplomàtica, en detriment de la difusió que haurien de tenir obres d'aquesta mena entre el nostre públic poc acostumat a la lectura de textos antics. Per aquesta raó ens hauríem estimat més modernitzar el text, si no seguint un sistema semblant al de "Els Nostres Clàssics", almenys fent ús de la puntuació moderna, apòstrofs, convenient separació de paraules, etc.

Segueixen unes observacions crítiques d'Eduard Julià sobre l'obra i el seu possible autor. Les *Regles* no són sinó una mena de codi de l'amor cortès, que el Sr. Julià analitza amplament. Quant a Domingo Mascó a qui han estat atribuïdes, hom hi troba força notícies: fou una figura rellevant de la seva època a València, vicecanceller, assessor de governador i de batlle general, jurisconsult de fama, autor

d'alguns treballs propis de la seva professió, etc. A les dades ací aplegades hom podria afegir encara algunes altres tals com la que ens proporciona una lletra de 1386 amb la qual Joan I li demana un Titus Livi per a treure'n còpia. Certament les *Regles d'Amor* no són, però, obra seva. Amadeu Pagès ja féu notar que es tractava d'una traducció fragmentària del *De Arte honeste amandi* d'André le Chapelain (segle XII) obra que tingué molta fortuna en l'Edat mitja. En tot cas es podria dir que En Mascó en fou el traductor, però tampoc això té fonament. En unes "addenda" a les observacions crítiques el Sr. Julià es fa ressò de la troballa d'En Pagès.

La publicació del text va acompanyada d'un glossari de mots antics, redactat per Ricard Carreras i molt complet. Es curiós de constatar que una gran partida de paraules que s'hi donen com difícils, ací en la Catalunya estricta són perfectament conegudes, si no en el llenguatge parlat, en el literari. Adhuc en certes comarques valencianes moltes deuen ésser vivents.

Al final la Societat editora confessa lleialment alguns defectes de la present edició, deguts a precipitació i altres causes majors; també de nostra banda n'hem indicat algun, però tot això no és res al costat de la vàlua de l'edició i del que ella representa. Precisament ens hem deixat dur pel mateix interès que sentim vers la bella tasca que aconsegueix la jove Societat Castellonina de Cultura. Arribi a ella l'expressió del nostre agraïment i de la nostra fraternal simpatia.—R. D'ALÓS-MONER.

LA FLORA DE LAS PITIUSAS Y SUS AFINIDADES CON LA DE LA PENÍNSULA IBÉRICA, pel Dr. D. Pío Font y Quer ("Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona", 3.ª època, vol. XX, núm. 4). Barcelona, 1927.

Rosend Llates parlava un dia de la *Real Academia de Buenas Letras* "que avui encara dura". Les raons que poden suggerir aquesta opinió trobant-la excèntrica o extemporània, són més poderoses si es fa referència a la *Real Academia de Ciencias y Artes*; però, prescindim del vestuari, i veurem que és un fogar de cultura, que compta amb alguns homes d'autoritat científica ferma, com l'autor del treball que hem enunciat, el recercador infatigable, l'àrbitre indiscutible en qüestions botàniques. Em tinc d'expressar així, perquè quan es parla d'homes de ciència, ho constaten fets deplorables, cal una presentació. Malgrat això, em complac tractant de treballs d'aquesta mena, convençut que el greuge que el nostre poble infereix als científics mostrant-se'ls indiferent s'esvairà si ens ho proposem.

Font i Quer havia començat l'estudi de la flora de les Pitiuses, té publicats mitja dotzena de treballs que hi fan referència. No creu, però, que les exploracions fetes siguin suficients per a considerar acabat el seu estudi florístic; pot resoldre, en canvi, una qüestió de geografia botànica: les relacions de la flora pitiusica amb la peninsular. Les Balears (les Pitiuses exemptes) tenen moltes espècies d'afinitats corses i sardes, i estan mancades d'espècies d'afinitats ibèriques; si descomptem la *Hippocrepis balearica* Jacq. no posseeixen cap planta genuïnament valentina, ni emparentada amb el llevant peninsular. Font i Quer prova el parentiu fitogràfic de les Pitiuses amb la nostra península, "la diferencia-

ció de la flora pitiúsica, dins l'arxipèlag balear, es fa a base d'una nombrosa aportació d'elements florístics ibèrics"; són seixanta una les espècies que ho testimonien. Estudia la dispersió de vint d'elles, de les sis darreres per a palesar les concomitàncies ebusitano-valentines. D'aquestes és la *Saxifraga Cossoniana* Boiss. Reut., que el porta a fer un estudi brillant d'algunes *Saxifragae* mediterrànies compreses dintre dos tipus específics, el de la *Russi*, en el qual inclou la *Cossoniana* com una raça: *Sax. Russi* Presl. proles *Cossoniana* (Boiss. et Reut.) F. Q.; i el de la *bitermata*, a la qual subordina la *Boissieri*: *Sax. bitermata* Boiss. var. *Boissieri* (Engler) F. Q.

Al final, l'autor revisa la majoria dels endemismes eivissencs, quasi tots espècies seves. Com a conseqüència d'estudis recents, eleva a la categoria de sub-espècie la *Genista Grosii* F. Q., que havia descrit com a varietat. I al contrari, s'inclina a creure que l'*Asperula Pani* F. Q. és massa afí a l'*A. deficiens* Viv. per a constituir una espècie independent.

Per què les Pitiuses són el límit occidental de certes espècies—ve a dir Font i Quer—i límit oriental d'altres? Els geòlegs i meteoròlegs poden dir-hi la seva, que el botànic ja ha complert la seva comesa, mostrant les interessantíssimes afinitats de la flora de les Pitiuses amb la peninsular, com Chodat havia demostrat les de Mallorca amb la tirrènica. Si avui es volgués completar la monografia de Costa sobre la flora de les Balears i els seus exploradors, Font i Quer hi sobresortiria.—MIQUEL DE GARGANTA.

HISTÒRIA D'ESCORNALBOU, per *Eduard Toda i Güell*. Tarragona, Reial Societat Arqueològica, 1926. - 303 pp.

Tots els nostres lectors saben certament com l'antic convent d'Escornalbou, destruït l'any 1835, ha tornat aquests últims anys a nova vida com a casal, restaurat amb encert i munificència per D. Eduard Toda. Tal vegada per ésser més exactes—o almenys per afalagar la seva amor filial—hauríem de dir que en fou la veritable restauradora la seva mare, dona forta i coratjosa que inicià la feina àrdua de convertir un munt de runes en una esplèndida mansió senyorial, lloc de repòs, *hostal* de les lletres i dels bons afectes. Cert és que els treballs de restauració no han tingut terme fins ara fa poc.

El Sr. Toda no solament ha percaçat i recollit els antics carreus de pedra, sinó que també en la seva gran biblioteca ha salvat pacientment altres materials més fràgils, però més nobles, com són llibres i papers solts, documents relatius al lloc, engrunes, no més, relativament a allò que s'haurà perdut. Amb l'estudi d'aquesta documentació i de la que es troba dispersa pel país, ha bastit aquest altre edifici de la història, modest si es vol, per l'escassetat dels materials, però ben interessant. No altra cosa podríem esperar de l'autor que té una antiga fulla de serveis plena de mèrits en l'estol dels escriptors i historiadors de la moderna renaixença de Catalunya.

Tot el procés històric del lloc d'Escornalbou passa pels ulls del lector, la prehistòria i tot. No es cregui, però, que el capítol d'Escornalbou en l'edat prehistòrica sigui un simple farciment, com és cosa corrent en tantes històries locals: es basa, en canvi, en excavacions que ell ha promogut en aquell indret ple de coves i d'avenes, les quals sota la direcció de Mn. Serra i Vilaró, han donat resultats ex-

cellents per a l'estudi. Així mateix, de l'època romana s'han trobat restes a Escornalbou. També els àrabs sojornaren en aquell país.

L'Escornalbou cristià comença la seva història l'any 1162 quan el comte-rei Alfons I fa donació del lloc, guanyat als moros, a Joan de Sant Boy, canonge, elegit Prior per l'Arquebisbe de Tarragona, amb la condició que fos restaurat i poblat i que s'hi edificués una església dedicada a Sant Miquel, sota la dependència de la Seu de Tarragona.

La primera comunitat religiosa fou de canonges de Sant Agustí, regla a la qual pertanyia el capítol Tarragoní. L'obra de construcció del monestir va ésser llarga: l'església no es veié acabada fins l'any 1240. És la mateixa que ara de poc cloïa la sèrie de restauracions d'Escornalbou. El monestir agustiní tingué una vida en general migrada, la decadència començà aviat, la comunitat anà minvant paulatinament fins l'any 1574, en què restava viu un sol canonge. La desaparició del Priorat d'Escornalbou era, doncs, inevitable i sobrevingué pocs anys abans que la Santa Seu declarés suprimides les canòniques agustinianes de la nostra terra.

Comença tot seguit una nova etapa, la del convent de franciscans Recolets, als quals fou lliurada aquella casa en 1580. Un segle hi va romandre la nova comunitat, època de poca esplendor material, però de forta religiositat dels seus frares. Si en temps dels canonges de Sant Agustí s'hi hostatjà el Beat Salvador d'Horta, franciscà, ara enaltiren aquell convent altres homes insignes en santedat de vida: trobant-se de viatge hi sojornà el Beat Nicolau Factor, valencià; fills de la casa foren el venerable fra Pere Perelló, de Cabassés i el Beat Bonaventura Gran, nat a Riudoms.

Altra etapa és la del Seminari de Missions a càrrec dels franciscans de l'Observança, d'ençà del 1686 en què substituïren els Recolets. La vida dels Missioners franciscans és ben coneguda i les dades que ens dona el senyor Toda, curroses. Bé que el Col·legi-Seminari d'Escornalbou fou fundat amb l'objecte exclusiu de fer Missions a l'Amèrica, pocs foren els seus religiosos que anaren al Nou Món. L'ur vida d'apostolat, de missió, tingué com camp propi les terres de l'antiga Corona d'Aragó. Cada any solien sortir d'Escornalbou formant tres o quatre ternes a donar missions pels nostres pobles, vivint de caritats, les quals eren així mateix els principals ingressos del Seminari. D'aquest període esplendorós d'Escornalbou en què la comunitat arriba a ésser constituïda, entre pares, germans llecs i criats, d'una quarentena de persones, podem anar seguint amb el llibre del qual tractem, no sols els fets concernents a la vida d'apostolat, sinó també les successives transformacions i eixamplaments del vell casal, sabem els béns mobles que posseïa, com era la Biblioteca.

L'autor, distingit bibliòfil—com sap tothom—dedica una bona part de l'obra als llibres d'Escornalbou. La Biblioteca conventual iniciada en temps dels Recolets arriba a assolir bastanta importància sota els franciscans Missioners. El Sr. Toda la descriu amb totes les seves principals característiques quant al local, i fa la història dels seus fons, gairebé exclusivament de caràcter religiós. Els llibres impresos, de diverses procedències (donacions de particulars, compres, deixes testamentàries, etc.), sols en una meitat s'han salvat en la Biblioteca Provincial de Tarragona—i uns pocs en l'actual castell d'Escornalbou. Dels principals ens dona notícia el Sr. Toda, com també en dona de les obres manuscrites, les unes perdudes (com un Martiriologi del segle XIII del primitiu

monestir) i d'altres, poques, salvades en part per ell mateix. Set mss. litúrgics, són custodiats al Museu Diocesà de Tarragona.

Dos capítols dels més interessants i curiosos del llibre i que s'adiuen també a la vocació bibliogràfica de l'autor, són els dedicats a "Autors de la casa" i a "Llibrets de devoció". En el primer fa la bibliografia d'aquelles obres, estampades dels frares Missioners d'Escornalbou que tant de predicament tingueren en el seu temps, obres especialment místiques i de predicació que s'escamparen arreu i que figuren encara en totes les biblioteques velles catalanes. La més coneguda és la *Font Mystica y Sagrada del Paradis de la Iglesia*, del P. Francesc Baucells, de la qual descriu fins a 10 edicions (7 de catalanes i 4 de castellanques) totes del segle XVIII. Els "Llibrets de devoció" que inventaria formen una veritable literatura místico-popular, contenint regles de vida per a la salut de les ànimes. Per exemple, la *Mina riquíssima dels tresors de la Divina Gràcia*, pel P. Isidre Febrer, i l'*Espiritual Recreo de la Anima* on comencem a trobar aquelles *letrillas* destinades a ésser cantades, tan esteses un temps a Catalunya, i que inicien, podem dir, el cant popular en les nostres esglésies.

Segueix un capítol dedicat als "Primers perills del Convent" durant la guerra de la independència, primera època constitucional i temps posteriors de torbacions, preludi de la tempesta que es congriava i que havia d'esclatar terrible l'any 1835. A continuació ve el relat de "la destrucció" i vicissituds ulteriors, fins a la compra dels edificis i terres de l'antic Seminari pel que fou l'últim propietari, anteriorment a la restauració moderna.

Acaba dedicant un capítol a Riudecanyes a causa de les seves relacions amb Escornalbou, i un altre a la bibliografia de les obres més importants d'autors forasters a la casa, que s'han ocupat d'ella i dels seus moradors.

Amb les notes precedents sols hem pretès donar les línies general de l'obra. El lector hi trobarà, ultra l'interès històric dels documents, la suggestió de la forma emprada per l'autor qui ama d'intercalar la relació de fets anecdòtics, detalls pintorescos, descrits en estil casolà ben lluny, però, de la vulgaritat. Així és com ha construït una obra científica i alhora agradable de llegir, excellent model dintre del seu gènere.—R. D'ALÓS-MONER.

L'IDEALISMO DI GIORGIO BERKELEY ED IL SUO SIGNIFICATO STORICO, per *Francesco Olgiati*, Professor d'Història de la Filosofia a la Universitat Catòlica del Sagrat Cor de Milà. - Societa editrice "Vita e Pensiero". Milano, 1926.

Com tants altres filòsofs, del Renaixement ençà, Berkeley és i ha estat objecte de contradictòries interpretacions.

"Davant la caòtica multiplicitat de judicis" des dels que solament separen la vida pràctica de l'especulació racional, fins als que veuen en aquesta un teixit d'incoherències, el P. Olgiati ens ofereix un nou "repensament" de l'idealisme berkeleyà. Repensament que fa servir de confirmació—i aquest és tal volta el caire més interessant de la monografia—de sa concepció de la filosofia moderna resumida en aquestes paraules: La diferència entre l'especulació moderna i el pensament filosòfic antic, no és en la destrucció de l'objecte en nom del subjecte, ni de la transcendència en nom de la immanència com creuen els idealistes; i molt

menys en la negació de la metafísica en nom de la naturalesa i de la ciència, com pretenen els positivistes". Pel professor de Milà, la diferència és *metodològica*. "Mentre l'antiguitat seguia en l'examen de la realitat el *procés abstractiu*, la filosofia moderna segueix un altre mètode—divers, però no oposat, i que més aviat completa el primer—això és, el *mètode de la concretesa* (*concretezza*) (pàg. 19-20).

No pretenent discutir en aquesta senzilla recensió el punt de vista del P. Olgiati, exposarem algunes de les lluminoses idees escampades en els 7 capítols en què es divideix el present estudi.

Berkeley, arriba en el moment de la sorgència esclatant de les ciències de la naturalesa (ss. XVII-XVIII), del creixent desenrotllament de l'economia anglesa i de la davallada de la religió i de la moral. La filosofia de l'abstracció era menyspreada.

El futur bisbe de Cloque, estudiant encara, intueix que el nou ídol—la ciència—pateix del defecte que pretenia evitar; que el corrent d'irreligió i llibertinatge menava a la ruïna certa de la seva pàtria; i es proposà immediatament la revolució intel·lectual, moral i religiosa. D'ara endavant, un sol impuls s'emmenarà el filòsof, el moralista, el religiós.

L'actuació de Berkeley pot dividir-se en dos aspectes (pàgs. 47 i segs): *negatiu* l'un, antimecanicista, contrari a la irreligió i a la immoralitat, i *positiu* l'altre, l'establiment de l'idealisme finalista; en frase de l'Olgiati, superar el mecanicisme, "mitjançant la *concretesa filosòfica* del seu finalisme". Concretesa filosòfica que difereix, naturalment, del mètode de les ciències, com es veurà més endavant.

En la refutació del mecanicisme, inclou—Berkeley—l'Escolàstica. Prova evident, segons Olgiati, de no entendre el ver concepte d'abstracció aristotèlic, popular en l'Escola des de Sant Tomàs d'Aquino. Les idees abstractes (que, per altra banda, confon amb les imatges), són absurdes. Ho palesa la introspecció. Per tant, el llenguatge, un niu d'errors. (Cap. II). Quina coneixença serà, doncs, veritable? La *noció*. El concepte de noció, obscuríssim en l'original del filòsof anglès, no s'aclareix pas en el comentador. Podem definir-la—extensivament—el coneixement que tenim del nostre esperit per intuïció directa; de l'esperit dels altres per raciocini analògic, i de la relació entre idees o imatges.

Malgrat l'obscuritat, és la noció l'expedient que serveix al P. Olgiati per a desbancar els historiadors que s'entossudeixen a veure contradiccions internes en la concepció berkeleyana. (Vegi'n-se les pàgs. 90 a 97.)

Els punts científics principals, mancats de valor científic, car es redueixen a idees abstractes, són: els conceptes de nombre, moviment, temps, espai, extensió. Per tant, s'esfondra la distinció entre qualitats primàries i secundàries, tan popular després de Descartes, com i també la divisibilitat infinita de l'extensió i el càlcul infinitesimal.

No obstant, admet Berkeley la utilitat pràctica dels conceptes científics i de les lleis de la naturalesa.

Després d'aquesta exposició, que ocupa tres capítols, creu el P. Olgiati arribada l'hora d'exposar la "preocupació fonamental de Berkeley": la negació de l'existència de la matèria, de la substància material. Aquesta és la clau de volta de tot el sistema idealista berkeleyà en el sentir de tots els historiadors. El professor milanès, de nou fa aplicació de la idea inspiradora de tot aquest treball. Ve a dir: Es cert que amb tota claredat Berkeley afirma que la matèria no és res, que *esse est percipi*; el sen immaterialisme, però, no és una anella més de la

cadena que s'inicià amb Descartes o millor amb el Renaixement i acabarà més tard en els corrents idealistes contemporanis. L'ànima de Berkeley es caracteritza per la reacció contra la ciència en nom d'una concretesa més profunda o filosòfico-finalista. El seu error fou incloure la *matèria*, tal com l'entén l'escolàstica, en la victoriosa refutació de la *matèria* dels científics contemporanis. Així s'explica la coherència entre la part negativa i la positiva en la posició del Bisbe protestant de Cloque. Si la interpretació fins avui corrent fos la vertadera, hi hauria la contradicció que assenyalen Croce i els idealistes entre la destrucció d'una banda, de la *substància material*, i per altra, l'afirmació de les *substàncies* espirituals. Per què salvar aquestes? La concretesa finalista és, doncs, la clau de l'enigma. Lliga harmònicament, l'espiritualisme, amb el voluntarisme i teisme, malgrat algunes afirmacions discutibles sobre l'essència de l'ànima (p. 175), que vol que sigui pura voluntat i l'analogia provativa de la multiplicitat d'esperits (181).

Berkeley no fou solament un filòsof, fou també un apòstol fervorós de la idea religiosa i de l'elevació moral (p. 190). Ara, que no procedeix com els mecanicistes que utilitzen el món com escala per arribar a Déu (cap. VI); com si Déu restés separat de les coses! Altra vegada la concretesa filosòfica ens fa capir la seva significació del teisme de Berkeley com també de la seva moral (cap. VII). Malgrat de no haver deixat escrit un sistema de filosofia moral, d'alguns passatges claríssims es dedueix que tota ella radica en el finalisme (p. 208 i seg.).

Heus aquí, a grans gambades, l'orientació del docte professor milanès en l'estudi del tan discutit filòsof idealista.

Mil qüestions incidentals, lluminoses, suggestives es reserven al pacient lector que, full per full, seguirà la monografia.—R. ROQUER.

VALOR SOCIAL DE CRIST. VI dels OPUSCLES DOGMATICS del Dr. *Alfons M.ª Ribó*, prev. Canonge de Barcelona. - Foment de Pietat Catalana.

Es, al nostre parer, el millor dels sis. Potser en altres hi ha més altitud de doctrina, més domini de la ciència sagrada, però aquest guanya en claredat, en estil, en oportunitat i fins potser en ordre. Té quatre capítols: I. L'obra del Crist no és directament social. II. No és asocial. III. Té un gran valor social. IV. L'obra del Crist en la societat moderna. Amb un seny remarcable assenyala el punt just en la transcendència social de l'Evangeli deixant definitivament refutats el socialisme i l'individualisme ultrancers, i fa veure com sols de la perfecció moral de l'individu que predica el Cristianisme pot eixir la societat típica. Totes les idees, tots els llocs comuns que es repeteixen de memòria en articles i discursos són aquí posats en ordre científic, il·luminats per una doctrina general i alliberats, per tant, de la condició de tòpics rutinaris. La lectura d'aquest fullet seria utilíssim a la present societat desesmada, ara que sembla que vol reemprendre les oblidades rutes.

Amb aquest opuscle clou el docte canonge la primera sèrie que esperem que no restarà sola.—C.

ANUARIO ECLESIAÍSTICO 1927, de la casa Eugeni Subirana, Barcelona.

Com el dels anys anteriors, una obra completíssima, que representa un treball formidable de catalogació, de dades, de ressenyaments, d'utilitat manifesta per a tots els eclesiàstics. El llibre, per a major ordre i claredat és dividit en diferents capítols, cadascú d'ells assenyalat amb una fitxa que surt enfora del marge del llibre, així que ràpidament el lector s'hi pot orientar per trobar allò que desitja. Llibre que avantatjosament sofreix la comparança amb d'altres de similars que es publiquen a l'estranger, porta, encara, una sèrie de gravats que completen la documentació.—L.

REVISTES

Les reproduccions i reduccions d'altri fetes en aquesta secció, tenen només caràcter documental; la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

DE LA FELICITAT DE LES FAMÍLIES NOMBRESES, per A. D. Sertillanges a "Revue des Jeunes", 10 de febrer, 1927. París.

Les darreres estadístiques són sempre les que ens obsessionen. Els que transgreixen llur deure familiar, ho fan només amb l'esperança d'endolcir llur vida, de fer-la menys onerosa, menys aventurada, més tranquil·la, més manejable i més joiosa. La pròpia complaença és l'única raó de negligir l'obligació. No és, doncs, inoportú de mostrar a aquests calculadors, que ells s'enganyen, que almenys hi estan molt exposats. S'enganyen certament de mig a mig si el problema és plantejat en els seus termes absoluts, relativament al destí pres en conjunt, inclòs el més-allà; però en el que és visible i tot, ells tenen interès a saber i nosaltres tenim interès que sàpiguen com la *prudència del serpent* és enganyadora quan oblida d'aliar-se a la *sensillesa de la coloma*, és a dir, a la rectitud de cara a la vida.

Una mica de llum sobre aquest punt serà, potser, un estimulants per als coratges dèbils. Tots se'n podran aprofitar a les hores adverses; a les favorables, hi veuran un encoratjament a comportar-se millor encara, una recompensa provisòria, i una muda lloança per a Aquell que així mostra la seva dolcesa ensems que sa justícia, que posa una corona fresca i una garlanda verdejant a la vora del gladi de la llei.

Hi ha tres nocions semblants que hom embrolla fàcilment, la precisa significació de les quals és molt útil de considerar, si es vol orientar el judici en aquestes matèries complexes. Parlo de la felicitat, de l'alegria i del plaer.

La felicitat és un estat de plenitud, d'acabament de la nostra vida, tal que pugui sadollar la facultat de desig que hi ha en nosaltres i acontentar la raó quan ella jutja del destí en tot el seu conjunt. L'alegria és un impuls del cor que se satisfà

amb un bé o una esperança. El plaer és el sentiment d'una funció vital acomplida vivament i favorable.

Tenen alguns punts de contacte; en el fons, però, no s'assemblen gaire, i hom veu tot seguit que la felicitat és incompatible amb una vida amputada i desviada, com la dels violadors del matrimoni. Al contrari, en aquesta vida malsana, el plaer pot ésser freqüent: és a ell a qui tot se sacrifica. Mes l'alegria, almenys l'alegria profunda ensens íntima i àmplia, preludi i manifestació anticipada de la felicitat, podria resultar de les tramoies i les entremaliadures de la vida conjugal? No, ella és el cabaleratge del deure, i les maleides habilitats del neo-maltusianisme són generalment castigades per on elles pequen; la realitat les recobra en ses lleis venjadores, per haver menyspreat ses lleis benfactores.

S'hi hauria de pensar. El deure, és la natura; la natura és la font de les alegries; contradir la natura, falsificar el seu funcionament, és, potser, un instant, exaltar sobre un punt els seus recursos; però també és invitar-la a reaccions.

Les alegries normals són de molt les més segures i les més durables; són les més profundes perquè assoleixen la religió en la qual s'elaboren els primers instints. Hom podria interpretar en aquest sentit el mot de l'Evangeli: *Cerqueu primer el regne de Déu i la seva justícia, la resta vos serà dada d'escreix*, és a dir, respecteu primer de tot la naturalesa de les coses, en la qual es manifesta aquí baix el regne de Déu; subjectar-vos-hi és entrar en la via de la justícia i merèixer l'escreix promès en forma d'alegria.

Totes les coses treballen per a llurs fins, en els quals van englobats els nostres; totes les coses treballen per als fins de Déu. Quan nosaltres les capgirem, elles es vengen, i Déu es venja en elles. Déu, que és pacient fins a l'eternitat, té ara sancions visibles. La rectitud ens defensa; els deures i capteniments aparten les adversitats. El just, diu l'Escriptura, *pren l'equitat per escut invencible* (Sap. V, 20). Al contrari, quan hom esbiaixa, quan hom defuig el que és honest i legítim, hom ha jaquit la posició inexpugnable i està exposat a marrades que ningú no pot prevenir. La justícia immanent és industriosa: un mínim incident capgira en un instant la bastida més ben muntada, i per haver volgut la seva tranquil·litat hom es desvetlla en la torbació, i per a ésser un gosador, hom no és pas més feliç.

Preciseu això tot aplicant-ho al nostre objecte, i veureu que sovint les "prudències" introduïdes en la vida no treuen més que a comprometre, a agrejar, a adolorir i a disminuir aquestes existències que hom hauria volgut més amples i menys feixugues. Les idees d'enlairament i d'estalvi, de previsió i de mesura de les forces en nom de les quals s'obra d'aquesta manera, són segurament bones en elles mateixes; però manllevar al deure ço que es vol donar, diguem-ne, a la prudència, és una fallàcia. Tots els raonaments de l'egoisme es poden trobar aviat contradits.

Es parla de la salut: i bé, els metges més eminents yeuen en la maternitat repetida un remei admirable o un preservatiu contra un gavadal de malalties. *La dona serà salvada per la generació dels fills*, diu Sant Pau (I Tim. II, 15). Això és tan cert físicament com moralment, i els casos particulars en sentit contrari, són millor resolts per la cordura i les disciplines virtuoses que pels maneigs que disten molt d'ésser sempre sense perill.

Hom vol servir la llibertat i no encadenar-se massa a la ruda tasca que, en efecte, comporten múltiples educacions: però la vida normal de les dones i la dels homes que hi concorren de la seva banda, estan molt millor així que en mondanitats, en sortides a deshora, la vida de *círcol* o la vida de coqueta, els comportaments

de dandy o de dona enterada; hom hi troba menys enuig, hi experimenta menys humiliacions a preu d'una nècia gloriola; l'interior calent us dona més pau i repòs del cor que l'atmosfera fictícia i hostil dels salons i de les batalles vagaroses.

Que, si es tracta de recursos, en què podeu despendre'ls millor que a donar vida? El diner és per a la vida i no és únicament per a la vostra; engolfar-vos en vosaltres mateixos o en les vanitats és privar-vos dels vostres millors tresors. Estàrieu més ufanós de les vostres unces que dels vostres fills? O serieu víctima de l'error corrent que dona al diner un poder tal que obliga la persona vivent, i persuadeix la família de disminuir el nombre dels fills per no disminuir la riquesa?

Si hom raona sobre casos individuals, és cert que els fills empobreixen molt sovint, sobretot a les nostres ciutats, almenys amb les estultes exigències que les nostres complicacions imposen als pares i a les mares en matèria de vida jovenívola i de col·locació. Mes la riquesa gastada així té els seus camins de retorn; puix si els infants vaguen el capital produeix, ells són els agents del capital a produir, i si teniu l'encert d'ensenyar-los el treball, s'esdevindrà sovint que, com més nombrosa serà la riuada, més pròspera serà amb el temps. Hi haurà moments pesats; però la Providència ha disposat que el pare estigui en plena forma quan els fills neixen i encara no produeixen. Si ell mateix és un treballador, si la dona és de sa casa, un hom se'n sortirà, i fruità el goig d'un esforç que s'alleguerirà de dia en dia.

Es tracta de la vida moral de la llar, de les afeccions que s'hi canvien i de l'acció mútua que s'hi exerceix, ja no parlem de probabilitats i riscos generosos; hi ha certesa de guany per a totes les vides escalonades que constitueixen una família nombrosa. Els pares hi estan millor units; en igualtat d'altres condicions es fonen més l'un amb l'altre. Per afirmar-ho no cito les teories medicals segons les quals la vida fecunda unida inclina el pare i la mare a semblar-se: dic que les col·laboracions llargues creen a poc a poc una ànima comuna. No s'estima impunement un mateix ésser a la vida i a la mort. Si això es repeteix, s'arriba no fer veritablement més que un en tot això que s'aboca a l'obra comuna; els hàbits del cor, com els de la casa s'entortolliguen i barregen.

S'esdevé que els esposos creuen que es basten; però això no ocorre quan l'isolament és voluntari i pecaminós. És un trist mitjà d'unió, el tenir cadàvers entre ells. De cop hom s'embriaga, després s'enganya, algun cop s'irrita i per acabar es contrapunta. Una nombrosa progenitura és un altre lligam! No és d'això que germinen ordinàriament els divorcis; hom no té temps; això no s'acut; les vides reforcen la vida, la vida que creix dreta i viva, com una flama única.

Quant als infants, el cor tem la dispersió? Jo creuria més aviat que s'exercita en multiplicar, sens voler dividir-ho, ço que posa sobre les testes cadascuna de les quals vol la seva part sencera. No tenint més que un fill, pot ésser que se l'estimi més; en total, però, hom estima menys, puix es tanca el cor, i en tot cas hom estima menys bé, puix es prepara una educació inferior i alguns cops nefasta.

Es que hom no sap que els fills formen els pares i que els obliguen, amb una dolça rigor, a reprimir llurs defectes, a desplegar llur discreció? La veritable paternitat i la veritable maternitat millor es troben, doncs, en les llars nombroses, i això serà, per a l'educació, la primera superioritat d'aquestes famílies. Menys contemplacions, probablement; però més bona formació, més treball, més disciplina, més renunciament i austeritat, més adaptació a les necessitats de la vida, més respecte als altres i a tot el que és respectable, més economia i més ordre, més serietat i també més recíproques alegries, més vida, i ensems més virtut.

I això és cert sobretot quan estan barrejats fills i filles. Els dos sexes s'enfronten en profit l'un de l'altre; s'acaben i es corregeixen mútuament; satisfan el millor d'ells mateixos i es preparen a la vida completa, prop de ço que és real i lluny de les passions. En ells també la paternitat i la maternitat es desenrotllen; s'exerceixen per anticipació; els grans ajuden els petits, s'encarreguen de responsabilitats que ensenyen la vida millor que l'art del fill únic. I aquesta paternitat en escriu retornarà més tard als pares vells, la vellesa dels quals no serà ni abandonada ni enganyada, com la dels grans estèrils.

No tingueu por per als vostres fills més que per a vosaltres d'un xic de pena, ni fins de molta, si teniu cura de llur veritable bé, i no solament de llurs fantasies sensuais. Evitar-los l'esforç no és pas ésser-los útils. Ensenyeu-los que donar-se a la vida és el mitjà normal d'ésser feliços, que el treballar és el mitjà d'ésser rics, que s'ha de servir ans de fruir, produir—com diuen els economistes—ans de consumir. La certesa d'una vida tota feta que no sentirà l'esperò, és una certesa corruptora, que no neutralitzaran belles paraules. Solament la vida ensenya. Deixeu que els vostres es formin en aquesta ruda escola. Si vosaltres els estalvieu, la vida no els estalviarà pas, i per haver volgut allunyar-los de la necessitat, els haureu allunyat de la discreció, i per haver volgut trampejar, no tindreu de l'esdevenidor ni tindran ells més que venjança.

El fill únic és generalment mimat, adulat, i ell n'abusa; esdevé un "fillet de la mare" hàbil a aprofitar-se de tot, com sospita que feren els seus ascendents. Per por que les circumstàncies hi ajudin, farà expiar terriblement a aquells que s'hi abandonaren, uns càlculs que només li són favorables en aparença. Com que no se li han intimat obligacions, ell no coneixerà deures. "Tingueu només un fill—ha dit un autor—i sereu el seu esclau; tingueu-ne sis i sereu el seu amo".

Encara; alguns pares que calculen obliden, en llur sòlida confiança en ells mateixos, un factor a calcular. La mort té també els seus designis, que no es preocupen pas dels nostres; els qui negligeixen d'assegurar-se contra les seves sorpreses veuen alguns cops esfonsar-se en una sola caiguda totes les esperances i totes llurs raons de viure.

Una família ha de poder reparar ses pèrdues. Com un país amenaçat d'un flagell, ha de dir: Qui viurà demà? La guerra ha desolat ensems la pàtria i tantes de llars en les quals no es pensava en aquest hoste! Per a millor administrar la vida, bressols per guardar-se d'una tomba. Fieu-vos més aviat a la Providència i doneu més aparença als goigs de casa vostra, a fi que tinguin millors garanties. La qualitat, el nombre, tan sovint contradictoris, aquí són solidaris; sosteniu l'una amb l'altra, i en vostres càlculs discrets no oblideu pas la mort.

Els pares infecunds tenen llur joventut al darrer; els altres la tenen davant, i fins a llur darrera alenada en poden aspirar la flor. Cada arribada ocasiona, en tota la família un renovellament de vitalitat, a una repetició de canvis; passa un corrent; l'ambient és com recriat; els esperits són estimulats, els cors escalfats, les abnegacions extremades, els egoismes reduïts per la força de les coses. Tals grups són dels qui procuren a una societat els millors elements i els qui en tenen l'avantatge; d'aquí vénen molt sovint els genis i els sants.

No ha notat hom que el major nombre d'esperits eminents i de les ànimes escollides són eixits de famílies nombroses? Això no és una casualitat. Té explicacions científiques i, sobretot, morals. L'ambient és el veritable agent d'una educació; l'ambient ensems íntim i nombrós d'una família fecunda, és, de molt, més fa-

vorable, i sense l'educació, el geni com la virtut es dissipen fàcilment ans de créixer.

Si esbadellen, haurem de dir, també amb la Bíblia, que els fills són per al pare *com sagetes a la mà d'un guerrer, i feliç l'home que en té ple el carcaix* (Ps. CXXVII, 3, 5). Des d'abans del naixement, els jocs de l'amor són preguntar-se, com per Joan el Baptista: *Què penseu que serà aquest infant? Tenir esperances*, segons la bella expressió corrent, no es somiar això? L'eclosió, els petits esdeveniments de la infància, els progressos, els senzills incidents, tan grans per al cor, els èxits que alegren les mares i formen l'orgull somrient dels pares, no són un pa de goig quotidianament repartit?

Molts de sofriments s'hi barregen; però jo demano als que podeu saber-ho si un pare calculant tot el que ell ha sofert, una mare tot el que ha hagut de renunciar estan temptats d'enyorar-ho davant una taula plena. El risc de l'acció no fa trobar bona la peresa; el risc de la vida no ha de fer preferir la mort. La felicitat de les famílies nombroses és una felicitat d'aquí baix; està travessada de cures i de penes; en les grans empreses hi ha riscos més grans; però és la vida, la vida viscuda i donada, és a dir, viscuda dos cops.

Amb pocs fills o amb cap, un cor sec s'alegrarà de tenir menys misèria; si aquesta felicitat negativa l'acontenta, és cosa seva; però en la vida ardent l'home generós troba altres avantatges, i sa pena, alguns cops el seu mateix sofriment, són els provisors imprevistos.

Els místics diuen que l'amor té necessitat del sofriment per sentir-se ell mateix, per experimentar-se, mesurar-se, prendre un contacte íntim amb el seu objecte; puix en el goig, l'amor que us afalaga, resta com a la superfície del cor; en la dolor s'enfonsa com un dard. Els pares ho saben. Ells també volen sofrir per a llurs infants; llurs inquietuds són llur pa; llurs sacrificis mantenen l'amor, com es diu que els petits regals mantenen l'amistat banal; hi troben un goig auster. Puix saben que aquests sacrificis són creadors, n'experimenten l'ardor creadora.

La dona que infanta amb dolor n'és aviat aconsolada; se n'alegra, diu l'Evangeli, *perquè un home ha vingut al món*. De més, aquesta vinguda procurada i buscada, portada fins a una feliç inserció del nou ésser en la soca social, és l'obra de la llar, és una obra de goig continuat a través de les penes. Com més multiplicades són aquestes penes amb el nombre d'infants, més separades estan d'aquest mateix fet, i més s'acimata el goig fonamental; aquest precedeix els naixements i els segueix; passa i repassa els cors com una llançadora activa; austera i tenaç teixeix la trama dels sentiments forts i hi sotmet tots els éssers que ha unit.

La missió de la llar és quasi sobrehumana; no convindria pas que una obra tan gran no costés res; però el que costa, ella ho refà, puix el seu preu és la mateixa valor. El plaer i el goig són salaris providencials; però el bon obrer de la vida, com el de la fàbrica, estima el treball pel treball i no solament pel salari. Manqui la paga, més aviat que un noble esforç; manqui la recompensa, més aviat que el deure; manqui l'èxit, més aviat que el risc: així parla un cor valent.

Tots els altres plaers no valen pas ses penes.

Això que es diu de l'amor és cert, i per excel·lència, de l'amor familiar. Hi ha més matrimonis infeliços per la por del fill que per sobreabundància de fills. La família feliç és aquesta: el pare treballa; la mare és capté; es calcula prudentment; s'estalvia o es gasta com cal. Els fills es passen de l'un a l'altre els ves-

tits i llur poca experiència adquirida; van portant-se l'un a a l'altre, com un raïm, enganxats l'un amb l'altre com les anelles d'una cadena. El jove se separa com més aviat pot, no prematurament; es fan els sacrificis necessaris per tal d'instalar-lo bé; aleshores ell ajuda tot lo món, i la família recupera les despeses de la seva educació. La joveneta pren el seu lloc al costat de la mare, es fa ella mateixa els abillaments, sap conjuminar-se amb gràcia les seves bagatelles, embau-ma tota la casa amb sa joventut i les flors que planta, intervé en la cuina, s'enginya a treure partit de tot i ajuda, com una educadora ja responsable, a la formació dels petits. En aquesta casa hom viu com en una petita humanitat completa, humanitat oberta a fora, però que es pot bastar i que ha sabut garantir-se, tant com ho permet aquest món, fins contra la mort.

Heus aquí la família feliç. Ben ancorada en el deure, ho pot afrontar tot: aparellada per a la vida, no està per dubtar sempre i no viure mai; assumeix totes les seves càrregues, però també desplega tots els seus recursos, i en lloc dels sentiments que apaguen, té els que il·luminen el camí, com els fars d'un auto potent que corre ràpid per camí conegut.

Les ànimes virils han d'afrontar la sort, llançar-s'hi, i no escoltar la desídia que, en proposar solucions més fàcils, prepara resultats mediocres, i a la fi més feixucs. La vora de l'aigua és sempre per al nedador ocasió de temença: ell es tira a la mar, i la mar el porta. El més gran secret de la fortuna és la generositat oberta i confiada. Els que ploriquegen i calculen sempre, no arriben a res. La vida és un risc; hom està segur, gràcies a Déu, de l'èxit suprem; mes sobre el camí mateix, les millors sorpreses estan preparades per al més ardent i més optimista, no al gemegaire que sempre té por que li manqui la terra.

Tenir confiança en si i en la vida, sense il·lusió badoca, sinó confiant en els propis recursos i en Déu que mai ens manca, és el veritable viàtic. Aquí baix convé més treballar que defugir, guanyar més que estalviar, procurar als fills més el benefici del peu a l'estrep que un plat a taula.

Mes, ja ho he dit, la nostra error constant, l'esforç de la majoria de nosaltres, la temptació humana en tot temps, i especialment en aquest temps de mollesa i de culte al benestar, consisteix a desnatar a dissociar ço que ha de romandre unit, a arrancar el plaer de les funcions i la felicitat de ses condicions. Hom vol el dret fora del deure, el triomf sense la justícia, la fortuna sense el treball o el treball d'altri sense retribució equitativa; hom vol el saber sense l'aplicació, la salut sense la higiene, el reconeixement sense el do, l'amistat sense la reciprocitat, l'aparença sense la realitat, l'esclat sense la substància ferma, el suc de les coses sense l'escorça amarga ni la nou rígida. Hom pretèn emparar-se dels objectes de Déu i extreure'n plaer tot menyspreant-los; hom refusa les lleis tot reivindicant-ne els beneficis. I és així com, en fundar una família, és a dir, en establir una vida, hom falseja de part d'avant tot el seu funcionament, en decretar que la natura haurà d'obeir-vos, no vosaltres a ella; que hom extraurà el plaer com s'arrenca a la petxina la perla, i que les llibertats, en lloc d'unir-se a les responsabilitats, que li són correlatives, se'n separaran per tal de fer-se una sort millor.

Tot això és satànic en el fons, puix és la falsificació de l'obra creadora; però, per aquesta mateixa raó, cal dir: això no reix pas, Satanàs mai no arriba a la fi de sa cadena. Hom pot, un dia, captar la força de Déu i fer servir l'oceà per a girar sa mola; però aviat arriba l'hora en què l'onada s'ho emporta tot: la mola, el gra i el moliner. Déu es venja. L'ordre té mitjans segurs de reduir els

perturbadors. La falta i el càstig creixen alhora. Hom assaja de lliscar entre la causa i l'efecte, entre l'abús i les seves conseqüències; és debades: l'atracció és massa forta entre aquestes dues meitats de la natura, entre aquestes dues meitats de Déu; elles es clouen sobre vostre i us esclaién.

En les mateixes coses aprofitables no trobareu res d'aprofitable, si de cop no heu consentit a donar-vos-hi. En el matrimoni, en la família, en tots els vostres establiments, accepteu les lleis i tindreu els avantatges. Trampejar és enganyar-vos vosaltres mateixos. L'ordre sencer de la natura està a vostra disposició i solament està fet per a vostra felicitat; però amb la condició que vosaltres estigueu també dins l'ordre i, com deia Joana d'Arc, *Déu servit primer*.

UNA MICA DE NACIONALISME A PROPÒSIT DE LA NOSTRA LLENGUA. A *La Civiltà Cattolica*, de Roma, 5 març, 1927.

Diu l'editorial que la llengua hauria d'ésser profundament nacional, i per a la nació tanta raó d'existir té el nacionalisme per la llengua com qualsevol d'altre, puix aquella, per dir-ho així s'identifica amb aquesta. Hi ha gent que s'ocupen poc de la llengua, perquè diuen que aquesta és una qüestió de paraules, mentre que el que cal avui són els fets: tant-se-val que un hom s'expressi d'una manera o d'una altra, el que cal, abans de tot, és que la gent s'entengui. La llengua, en efecte, és una qüestió de paraules; però actualment els mots contemporanis dels grans fets, resten íntimament units a ells... Per nosaltres, la nació i la nacionalitat dominen o estan en decadència segons que domini o decaigui la llengua.

El nacionalisme que, per dir-ho així, forma una sola cosa amb l'instint de conservació, ens incita a maldar naturalment per no deixar-nos alterar, desnaturalitzar, a restar el que fórem, a ésser nosaltres i no diferents, tal com ens ha fet la naturalesa, no uns degenerats. Siguin on siguin, els italians resten italians, i no anglesos, francesos o visigots. Per què, doncs, permetem que la llengua es barbaritzi i per ella esdevinguem nosaltres menys italians i més bàrbars? La llengua apareix com una mena de territori dividit en un gran nombre de províncies que serien les diferents categories de paraules, de tal faísó que en algunes hom diria que es troba en un país quasi completament ocupat per l'estranger: n'hi ha prou amb anomenar la cuina, la moda, els exercicis que anomenem, a l'anglesa, el sport, l'hipisme, l'art nàutic, el ciclisme, la cursa, l'automobilisme i d'altres similars. N'hi ha prou amb ésser una mica destre per descobrir el gran nombre de mots estrangers que han fet irrupció i s'han implantat en el sòl d'Itàlia en llurs formes exòtiques o emmascarades d'italianisme. Si hom considera en conjunt o en detall el domini lingüístic, on serà que no descobreixi més o menys d'exotisme? No ens en donen un exemple tots els rètols comercials, tan freqüentment redactats en llengües estrangeres a desgrat de les taxes que els graven? En el llenguatge corrent de nombrosos italians, hom no pot dir dues paraules sense barrejar-hi tres gallicismes. En les converses refinades, les dames, com en els temps que hauríem de creure caducats, prefereixen la *grace française* a la llengua d'Itàlia. Entre nosaltres hi ha una gran taleia a aprendre llengües estrangeres, mentre que només es té una cura minsa d'intruir-se en la llengua maternal...

No podríem en molts de casos reemplaçar per un mot de la nostra llengua l'expressió estrangera que ha prevalgut? I en d'altres en què els mots nous han

estat introduïts a conseqüència d'invençons novelles, no podríem fàcilment trobar termes corresponents que no repugnessin massa amb l'elegància de la nostra llengua i de la nostra pronunciació? S'anuncia a París el nou pentinat de moda "à la garçonne", i el nom sembla màgic, com la cosa que designa. A favor de la crisi financiera que actualment capgira les nacions, arribà la moda de mots poc usats abans i d'altres de nous, naturalment d'origen estranger. Els italians no han dubtat d'enriquir llur llenguatge amb aquestes noves gemmes, i són gargaritzats termes de revalorització, estabilització, inflació i deflació, vocables que faran estremir en llurs tombes les cendres més fredes dels nostres banquers florentins de l'Edat Mitjana, els quals realitzaven tan bé, per tota Europa, llurs afers amb llur llenguatge pisà...

Els bons italians, si no per amor a la llengua, almenys per amor propi, haurien de donar-se menys a la imitació servil de tot el que és estranger, per tal de no fer el paper de simis ridículs, com deia Muratori dels seus contemporanis entusiastes dels francesos, a l'aguait de totes llurs metamòrfosis i de totes llurs modes com si fossin dictades per Júpiter...

Però encara hi ha raons més nobles i més poderoses que apuntalin el nostre zel en aquest domini. A la llum d'una sana filosofia i de la nostra veritable història, la nostra llengua, per la seva precisió, la seva propietat, la seva claredat i per molts d'altres avantatges, és més apta que no pas qualsevol altra per expressar el pensament científic, filosòfic i religiós.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

QUE POT FER LA FAMÍLIA EN L'EDUCACIÓ DELS JOVES PER A LA PURESA.—En la darrera Setmana Social Catòlica de Gènova, Fra Agostino Gemelli, franciscà, presentà un treball en el qual desenrotllava el tema que encapçala aquestes ratlles. L'èxit que assolí per la profunditat i claredat de la doctrina, ens mou a fer-lo conèixer als nostres lectors.

Abans d'enunciar la tesi, l'il·lustre franciscà explica els termes del tema que l'ha suggerida: *educació de la puresa* no *educació sexual*, puix aquesta paraula no solament no representa l'esperit tradicional cristià, sinó que té una marcada savoria positivista i protestant; tampoc, *educació de la castedat*, puix aquesta, al revés de la puresa, solament obliga als que han elegit una vida de perfecció, no a tots els cristians.

Els mals costums envaeixen la societat contemporània. Ells són els principals dissolvents de la unitat i de la funció social de la família. Aquest fet és dolorosament reconegut per tothom. Per tant, s'imposa la lluita contra els mals costums, si volem restaurar el vincle familiar i la funció de la família. Aquesta lluita, però, ha d'ésser iniciada dins la família mateix, puix des de la infància han d'ésser preparades les generacions futures a veure en la puresa un dels principals caràcters de la vida. La família, per tant, és capaç de constituir la millor salvaguarda contra els perills de la seva integritat.

Heus ací la tesi catòlica. Els educadors catòlics veuen en l'educació de la puresa un aspecte de la formació catòlica de la joventut, i lliguen aquest problema amb el vastíssim de la moralitat pública.

Però la lluita contra la immoralitat l'han empresa també els no catòlics, per bé que amb diferents finalitats. Aquests prescindeixen absolutament de l'aspecte moral del problema. Els noms adoptats per designar la lluita contra la immoralitat, indiquen prou bé el caràcter del moviment: hom parla de qüestió sexual, d'educació sexual, de lluita contra malalties venèries, de defensa contra el contagi, de lluita contra els tractes de blanques, de moviment per al certificat prematrimonial, de control dels naixements, etc. Moltes de persones, metges i sociòlegs, principalment, s'han deixat enlluernar per l'aspecte biològic i social del problema; cosa comprensible si es tenen en compte els fatídics resultats que en l'ordre pràctic i polític ha ocasionat la immoralitat, i l'autoritat científica amb què havien envoltat llur actuació els anglo-saxons promotors del moviment.

En l'examen analític veurem millor les discrepàncies que intervenen entre ambdues doctrines.

La doctrina catòlica té un fonament filosòfic i un de teològic. El primer consisteix en la concepció de l'home com un compost de cos i d'ànima, units, però, íntimament i amb recíproca influència. D'aquí dues maneres de manifestar-se l'home: l'una comuna amb els animals, la vida sensitiva; l'altra, pròpia, la vida volitiva i intel·lectiva. La vida psíquica sensible es manifesta amb els instints; la vida psíquica superior amb la raó o amb la voluntat. Entre els instints, el sensual ocupa un lloc importantíssim; i, com tots, ha d'ésser regit per la raó. Aquesta ensenya que la seva satisfacció ha de respondre no als impulsos fisiològics, sinó a les necessitats de l'espècie. D'aquí que la puresa, i, en determinats casos la castedat, ens siguin imposats per la mateixa raó, per motius individuals o socials.

El fonament teològic, la doctrina de la gràcia, ens ensenya que l'home caigut fou redimit per Jesucrist, el qual instituí el baptisme com a mitjà cancellador de la culpa original; però no de les seves conseqüències. La gràcia és necessària per aconseguir la victòria final en el combat contra la carn. La continència és un do de l'Esperit Sant, gràcia divina.

En conseqüència, l'educació per a la puresa és un aspecte de l'educació integral cristiana de la personalitat: educació de la voluntat, com expressió típica de la personalitat; educació de l'intel·lecte amb la coneixença del fi de la vida; exercici de la virtut; ajut de la gràcia amb la pràctica dels sacraments.

Tenint això en compte, hom veu que fóra inútil exercitar la voluntat sola en la puresa, sense exercitar-la en l'exercici de la virtut. La formació ha d'ésser catòlicament integral. La puresa de costums en serà una conseqüència.

Qui és l'encarregat d'aquesta educació? En quant és formació espiritual, l'Església, l'única que administra els mitjans sobrenaturals, és la primera; però a la salvació de les ànimes menen també alguns mitjans naturals, i un d'aquests és la família. Déu donà a la família la gran missió de cooperar amb l'Església a la instrucció dels fills en la religió i en la preparació per a l'acompliment dels actes necessaris a la vida sobrenatural.

Per tant, l'educació de la puresa ha d'ésser obra de la família. Aquesta, en preparar el jove per a la vida l'ha de preparar pur, i ha d'armar-lo per a les lluites contra la impuresa. Així, els fills no solament compliran els seus deures, sinó que la mateixa família es defensarà contra la invasió de la immoralitat.

* * *

La societat del nostre temps, es hereva d'una cultura que ve madurant des del segle XVII: drets de l'home, il·luminisme, naturalisme, positivisme, democràcia i socialisme constitueixen les etapes d'una evolució, de la qual nosaltres toquem les funestes conseqüències. Els qui influenciats per aquestes doctrines han reconegut la necessitat de com-

batre la invasió immoral, han excogitat diversos sistemes que, per bé que profundament diferents, tenen, però, alguns punts de contacte, com són, ara, les afirmacions següents:

El cristianisme errà en sufocar la vida de l'individu, en fer-lo incapaç de lluitar. El jove cristià no coneix l'activitat de la vida, practica virtuts passives: humilitat, resignació, silenci. Per això, les passions en esclatar produeixen tantes ruïnes. Dos mil anys de vida cristiana no han sabut educar les nostres generacions. La renunciació dels béns temporals per assolir els eterns debilita l'home, i fa que cerqui en el silenci i el secret la satisfacció dels seus desigs. L'home, al revés, porta en ell mateix els fins de la pròpia vida; ha de desenrotllar lliurement les aptituds naturals. Ha de viure, ha de fruir de la vida, amb l'única limitació que la naturalesa li imposa: el bé social. Per tant, la lluita sexual esdevé acció social; en conseqüència la lluita antivenèria, la lluita contra els tractes de blanques, contra la pornografia, contra l'alcoholisme i contra qualsevol forma de delinqüència social, han de valer-se, com d'element fonamental, de mitjans socials, els quals, tot deixant a l'individu el ple desenvolupament de les activitats sexuals pròpies, n'impedeixin els danys socials. D'aquí la difusió dels mètodes d'educació sexual popular, les propagandes diferents, les conferències, les associacions que promouen l'educació sexual de base biològica, a tot tirar, amb una moral subsegüent, vaga i ineficaç. Els remeis que aquesta propaganda recomana, són:

a) L'ensenyament científic precoç en el camp sexual, que hauria d'ésser donat a les escoles, casernes i per tot arreu on es reuneixen joves, com un capítol d'higiene, pel metge especialitzat, que faria veure tots els perills i conseqüències dels mals veneris. L'educació moral seria només un complement d'aquesta instrucció, i feta sempre a base d'obligacions socials.

b) Organització de la lluita contra la prostitució i tota forma de delinqüència social, especialment en les relacions entre els joves.

c) Lluita contra la pornografia, especialment en els espectacles públics i en la premsa.

d) Lluita contra els tractes de blanques i d'infants.

e) Neomaltusianisme i control dels naixements com a mitjans de lluita preventiva antivenèria en els adults.

Entre aquestes providències n'hi ha de bones, d'inadequades i d'immorals; però no constitueixen per elles mateixes cap límit en la recerca del plaer. Les lleis repressives han aconseguit molta cosa, però no han arrencat l'arrel del mal, i el perill és sempre imminent.

Cal fer notar l'existència d'una teoria intermèdia que retreu als higienistes el que mirin la qüestió com un senzill capítol d'higiene pura, i als moralistes, el que tement l'efecte desmoralitzador d'un ensenyament massa materialista, vulguin fer de l'educació sexual un ensenyament purament moral.

Els catòlics no neguen la importància que de fet pugui tenir la lluita higiènica; la reconeixen en les normes de l'eugenètica negativa, que combat la transmissió a les noves generacions de caràcters patològics;

pero això sol, ho considera insuficient: el cristià ha d'ésser pur per raons sobrenaturals, i no solament per raons de caràcter social.

Per al cristià l'instint sexual no respon a una necessitat de l'individu sinó de l'espècie, la qual sense la reproducció s'extingiria. Per això el Cristianisme protegeix la procreació amb la institució de la família recolzada en fonaments naturals i sobrenaturals que assegurin l'educació dels fills.

Per garantir a la societat sanes generacions i a aquestes llur educació, el Cristianisme estableix la castedat fora la família i la puresa en les relacions familiars.

Hom ha fet molts retrets a la doctrina catòlica, però no ha pogut negar-li el caràcter de bellesa ideal; per això, en voler combatre-la l'han titllat d'inaplicable, sobrehumana, contra natura.

En afirmar que la família té un gran paper en l'educació dels fills per a la puresa, i que la doctrina que confia l'educació sexual dels joves a una institució de la societat és insuficient, inadequada i votada al fracàs, dos principis comparatius apareixen:

1) Les normes d'educació per a la puresa han d'ésser accessibles a tots els educadors, o sigui, han d'ésser compreses i practicables per tots els educands, de qualsevol condició social o grau intel·lectiu que siguin.

2) L'educació de la puresa ha d'ésser doble: negativa i positiva. Negativa o preventiva en quant cal defensar el jove de les influències funestes i dels contactes impurs, mitjançant una vigilància contínua i perspicaç. Positiva o activa en quant és formadora de la personalitat, desvetlladora de les aptituds personals, plasmadora de l'home nou, segons els fins ideals que es proposa en la vida. Per tant, no es sols obra social, sinó, i principalment, l'educació és obra de formació individual. A preparar l'individu contra les insidies de la vida s'ha d'atendre, abans que a les mesures preservatives.

Algú escriu que l'educació de la puresa ha d'iniciar-se al bressol: més val dir que ha d'iniciar-se en el prometatge dels pares futurs. Si la puresa guies tots llurs actes, els fills naixerien en un ambient propici.

Prescindint de les construccions teòriques que sobre elles basteix, és oportú recordar aquí les observacions pràctiques que Freud ha fet sobre la influència que tenen en l'adult algunes fases de la vida sensual de l'infant; i així mateix la gran importància, demostrada per Adler, que té en la direcció de la vida de l'individu, l'ambient dels primers mesos i dels primers anys de la vida. D'aquestes dues sèries de fets aportats per la moderna psiquiatria, surten dues conseqüències de gran importància per a la qüestió que estudiem:

a) La vida de la infància té influència, i molt gran, sobre la vida sexual de l'adult: doncs, l'educació de la puresa ha de començar els primers anys de la vida.

b) Sol ésser atribuït l'origen de certes formes nervioses de contingut sexual, als conflictes que, en certs casos, susciten el vot de castedat i, en altres, la voluntat de puresa. I, així com aquests conflictes són moltes, massa vegades, el fet més ostensiu que es presenta en determinades formes morboses psíquiques, així s'imputen aquests episo-

dis a les normes de castedat i fins de puresa que imposa el Cristianisme. Ara, a propòsit de tot això, ha d'ésser observat que l'ambient sà i pur de la família, en permetre de fer créixer el jove en un sà equilibri, constitueix, de l'una banda, el millor antídote preventiu contra certes formes morboses de fonament o caràcter sexual que dissortadament sempre creixen en nombre, i de l'altra banda, és el millor antídote contra certes psicosis i neurosis que són tan aplicables al Cristianisme, com ho pugui ésser el pecat de luxúria pel sol fet que el prohibeix.

* * *

Posats aquests principis fonamentals, comparem les doctrines exposades. Es la família qui ha d'educar per a la puresa, o bé la societat amb les seves diverses institucions: l'escola, la caserna, el municipi, l'Estat? L'educació ha de reposar sobre la il·luminació de la intel·ligència, per tal que el jove conegui els danys i perills de la impuresa, o bé sobre la formació del caràcter i de la voluntat? Basta nodrir la intel·ligència perquè la voluntat la segueixi en la recerca del bo? S'ha de parlar, dones, d'educació de la puresa, o sia de castedat fora del matrimoni, i de castedat relativa en la vida matrimonial, i sempre de culte del pudor; o bé s'ha de parlar d'educació sexual i s'ha d'ensenyar a usar de la pròpia vida sexual, d'una manera innòcua a si mateix i als altres, i de procrear una fillada sana? Hem de cercar l'ajut dels principis sobrenaturals, o basten els naturals?

No cal examinar un per un tots aquests punts, puix estan enclosos en la qüestió: l'educació de la puresa, ha d'ésser familiar o social?

Fou qüestió molt debatuda si havia d'ésser instruït el jove en els problemes de la vida sexual. Molts catòlics havien sostingut l'afirmativa, però l'experiència els desenganyà. Això no vol dir que hom defensés la ignorància absoluta; puix els joves viuen en un ambient de corrupció, això seria una il·lusòria esperança, tan extremista com l'educació científica, que no repara que l'instint està a punt de desvetllar-se, i d'ésser excitat pels mals costums. De més, aquest mètode és inaplicable, puix es tracta de joves en extrem desiguals; i és ineficax, puix la influència que pugui exercir l'oratória del mestre, de l'oficial, del propagandista, és fàcilment contrarrestada per la insinuació de l'amic, per les lectures...

Doncs, l'educació ha d'ésser individual. I ningú millor que el pare i la mare no podrà conèixer les tendències afectives de llurs fills i encarrillar-les, per tant, per a la lluita futura.

Hom podrà observar que moltíssimes famílies no estan capacitades per a aquesta comesa. Per això molts assenyalen l'escola. El mestre és, a tot tirar, un cooperador eficaç si predica amb la paraula i l'exemple. Com que es tracta d'una educació completa i progressiva, en ella han de col·laborar els pares, el mestre, el sacerdot; així es formarà la consciència moral, es farà l'home, s'orientarà en la vida.

Cal observar, en primer lloc, la gran missió substitutiva que en l'educació de la puresa pot acomplir el sacerdot; en segon lloc, que, més que la instrucció precoç, pot prevenir el contagi per companyies,

lectures i espectacles, l'isolament, i res no pot oferir-lo millor que una família honesta.

Un altre punt sobre el qual convé insistir és que l'educació de la puresa s'ha de fer educant la voluntat i formant el caràcter. Els lloats motius de la doctrina de l'autonomia moral tenen una valor, però molt feble, puix són abstractes i no s'adapten plenament i durable a l'esperit humà. Cap doctrina com la cristiana no posseeix una capacitat educadora de la voluntat i formadora del caràcter i plasmadora de les passions. I a l'objecció tants de cops repetida que el cristianisme en dos mil anys no ha transformat la societat, cal respondre que el fracàs és proporcional a l'allunyament de les normes de la vida cristiana.

Debades intentarà l'educació de la puresa qui prescindeixi de la religió.

Cal no oblidar la gran defensa que per a la puresa representa el pudor, i que ell té necessitat de l'ambient pur i serè de la família per obrar i mantenir-se. Per això dins una família sana la impuresa no troba ressò.

Fins els adversaris de la concepció cristiana admeten que l'instint sexual no sempre i arreu ha d'ésser satisfet. La vida sexual ha d'ésser disciplinada. Per a això s'ha de combatre no en el terreny fisiològic, sinó en el psíquic. L'impuls sexual és de naturalesa psíquica; i l'excitació fisiològica està subordinada a la mateixa vida psíquica. D'aquí que l'antiquíssim costum de tenir amagat ço que es refereix a la vida sexual, constitueix una potent defensa psíquica, i ensems un aliat per a dominar els instints sexuals. Per això, mentre certes lectures i habituds són perilloses per llurs impaliades demostracions, la família és indicadíssima, puix envigoreix aquella tendència.

Si el pudor provoca conflictes sexuals, són sempre casos patològics; mentre no s'entengui per pudor la meticulositat exagerada.

Doncs, la família, en l'educació de la puresa, pot fer tot allò que té valor essencial; puix aquesta educació 1) ha de tenir un fonament religiós, 2) ha d'ésser individual, 3) no ha d'ésser científica, perquè no és una instrucció, 4) ha de valer-se principalment de mitjans sobrenaturals, i 5) ha de valer-se de mitjans auxiliars com el pudor. Totes aquestes condicions s'entenen en vida normal, per a joves sans i per a famílies cristianes honestes.

ADVERTIMENTS DEL SANT PARE ALS PREDICADORS QUARESMAIS DE ROMA.—Es costum de cada any que, abans de començar la Quaresma, els oradors que han de predicar-la en les parròquies de Roma, acompanyats dels respectius Rectors, es presenten al Sant Pare per rebre la benedicció Apostòlica. En aquest acte, sol adreçar-los un parlament donant advertiment i orientacions. En la recepció d'enguany, que tingué lloc el dia 28 de febrer, els féu el Sant Pare tres comandements.

Es refereix la primera a una qüestió apuntada ja en les darreres Allocucions Consistorials, ço és, el concepte cristià de l'Estat: "Desitja el Sant Pare que els predicadors inculquin una idea de gran importància: ço és, el veritable concepte de l'autoritat, de la societat, de les fun-

cions de l'autoritat i de la societat i d'aquells que la constitueixen... en la formació d'aquella societat que hauria de considerar-se com a model, i prendre's per norma de totes les altres, ço és l'Evangeli, ressurt admirablement el disseny que domina tota aquesta instrucció: *el respecte a la individualitat humana*. No són els homes per a l'Església, ans l'Església ha estat creada per als homes."

"Perquè l'home no és, no pot ésser, mitjà. ell és fi—no, ja s'entén, el fi últim i suprem, que és Déu—però en la creació l'home és verament el fi, el centre al qual tot és ordenat, fins quasi a penetrar en el món invisible, puix els àngels mateixos són destinats a la guarda i al bé de les criatures humanes... *Per tant, ni el concepte de raça, ni tan sols el d'Estat o Nació, no han de predominar sobre tot: Propter nos homines et propter nostram salutem*, i per aquest objecte talment, per aquesta finalitat, l'Apòstol deia del Salvador: *Dilexit me et tradidit semetipsum pro me*... Considerin, doncs, els predicadors com és gran aquest concepte, com és important i capaç d'immens desenvolupament i de consegüents aplicacions."

Tracta en la segona comanda de la manca de dignitat en la indumentària humana i cristiana. "Feliços de vosaltres, diu, si amb la vostra paraula podeu fer sentir a algunes ànimes, a moltes ànimes, quina vergonya fa que el sentiment de la modestia i del pudor hagi minvat tant en el poble cristià, que pot rebre lliçons dels pobles no cristians. Cal fer sentir profundament la necessitat d'acabar aquesta mena de costum de molts cristians i cristianes, el comportament dels quals és per a fer sortir els colors a la cara de Nostre Senyor, tant llurs actituds i vestimenta són indignes del nom cristià i fins de la criatura humana. Són verament freqüents els casos en els quals el Redemptor haurà de tornar a dir: *Eru-bescam*, me'n dono vergonya."

Per acabar, el Sant Pare feia remarcar la necessitat de l'oració. "Mai com ara és necessari de pregar, perquè mai com ara s'ha deixat sentir la necessitat de l'ajut de Déu, i mai com en els nostres dies s'han de posar esdevinements en mans de Nostre Senyor". Alludeix als treballs que passa l'Església a Mèxic i a la Xina, i afegeix: "Després cal pregar per tantes altres necessitats menys llunyanes, però no menys greus ni menys difícils, en les quals de tantes maneres està compromès l'honor i l'amor del Rei diví de les ànimes. Per això els predicadors diran a tothom que cal pregar, mai no cessar, mai no desistir, i esperar-ho tot de Déu, com si res no depengués de nosaltres."

Com venien els nostres lectors, la dignitat de la persona humana individual, amb tots els seus drets irrenunciables, és defensada pel Sant Pare talment com si fos negada per una heretgia novíssima. Per això no es limita a exposar la verdadera doctrina amb les paraules mesurades i protocolàries d'una Allocució Consistorial, sinó que vol que es prediqui al poble en els sermons quaresmals per tal que tothom es convenci que l'Església no aprova certes formes d'Estatisme, de les quals es pot dir, com de l'"Acció Francesa", que en comptes de servir l'Església volen servir-se de l'Església. (L'Osservatore Romano, 2 de març.)

L'ACTUACIÓ POLÍTICA DE LA CLERECIA.—Les agències telegràfiques han tramès una confusa informació sobre un decret de la Congregació *Conciliar* referent a l'actuació política de la clerecia. Es tracta d'un decret de la Congregació del Concili, de data 15 de març passat, en el qual l'esmentada Congregació declara que els Bisbes tenen el dret i el deure de prohibir als clergues, per mitjà d'un precepte, una determinada actuació política si en ella no es conformen a les instruccions de la Santa Seu, i que si no obeeixen, i després d'avisats, no s'esmenen, poden castigar-los amb les corresponents penes canòniques.

(A. A. S., vol. 19, pàg. 138.)

LA SAGRADA PENITENCIARIA I ELS SECTARIS DE L'ACCIÓ FRANCESA.—La condemnació de l'"Acció Francesa" i de les doctrines per ella sostingudes ha plantejat a França una sèrie de casos de consciència que han estat proposats a la Penitenciaria Romana, la qual els ha resolt en un decret del 8 de març passat, que pot resumir-se així:

a) Els eclesiàstics notòriament partidaris de l'"Acció Francesa", els que aconsellen els fidels que continuïn adherits a l'esmentada organització i els que absolen sense cap condició els lectors del diari o els caps del partit, han d'ésser amonestats, i, si no s'esmenen, no poden ésser absolts, i en el fur extern se'ls ha d'imposar un precepte en el qual consti clarament el que ha de fer, comminant-los amb les corresponents penes canòniques si no el compleixen.

b) Els seminaristes adherits a l'"Acció Francesa", si avisats no s'esmenen, no poden rebre l'absolució i han d'ésser acomiadats del Seminari.

c) Els fidels lectors habituals de l'"Acció Francesa", membres d'aquest partit o que el subvencionen, si després dels advertiments oportuns no s'esmenen, no poden ésser absolts, i en el fur extern han d'ésser considerats com pecadors públics.

d) Tots els lectors, lligaires i propagandistes de l'"Acció Francesa", notòriament coneguts com a tals, no poden ésser admesos a rebre la Sagrada Comunió, i, mentre no es sotmetin completament i pública als preceptes de l'Església, no poden ésser admesos o tolerats en els agrupaments catòlics.

(A. A. S., vol. 19, pàg. 157.)

CULTURA GENERAL

LA BATALLA DEL LLIBRE.—Aquests mots que podrien semblar el títol d'una publicació de casa nostra, ara que podem dir que l'han posat totes a l'ordre del dia, encapçalen un article de R. Bondioli a la revista italiana *La Stirpe*. El mateix que el títol, alguns dels conceptes en ell continguts es faran interessants als lectors preocupats pels problemes de la divulgació cultural.

Els editors—com remarca Bondioli—diuen que el públic italià no llegeix; els autors, que els editors són gent gastada i incapaç... El poble italià és un poble de treballadors. Qui treballa té poc temps per perdre, i aquest poc temps, no el vol despendre a comptar els estels ni a resoldre la quadratura del cercle. El poble italià és un poble ric de fantasia i de sentiment, i generalment dotat de molt bon sentit. El poble italià no és ric. Estem d'cord? Sí? Doncs, bé. Per què vosaltres, diu, autors, quan escriviu un llibre, i vosaltres, editors, quan l'imprimiu, no penseu en això?

Vosaltres doneu en 250 o 300 pàgines un argument que brolla enuig. En 200 o 300 pàgines us gireu entorn de la situació com un gos que es vol mossegar la cua i porteu els vostres herois o les vostres heroïnes a través dels salons i dels tabarins, quasi sempre a París; féu discórrer escèptics i dames fatals per un episodi que podria egotar-se en deu planes. Aquestes 200 o 300 pàgines (paper excellent, impressió magnífica, cobertes *chic*), el venen a 10 o a 15 lires. El poble que treballa només té poc temps per a llegir; i, quan llegeix, no es vol morir d'avorriment. El poble que és ric de fantasia i de sentiment i de bon sentit, no capeix les dones fatals i els escèptics. S'ofega de trobar-se sempre al mateix punt, a la mateixa intriga, a la mateixa trapaceria, sense vida, sense moviment, sense interès i sense una troballa. No pot comprendre com un home pot arribar talment a analitzar una dolor o una passió en lloc d'obrar, i no capeix aquesta psicologia refinada, si la volem anomenar així, i diu: Pobres 10 (o 15) lires! Un altre dia serà; jo me'n vaig al cinema!

El públic, el gran públic (la classe mitjana i popular de mitjana i petita cultura) no vol, a canvi de la seva despesa, una obra estètica (en el sentit d'una bella edició), sinó la literatura emotiva, en el sentit que un bon llibre és per a ell l'obra que li interessa i el commou. L'anomenada d'un Da Verona i l'èxit de les seves novel·les en són una prova.

I aleshores? Aleshores és necessari que els autors tinguin més fantasia, millor dit, que deixin estar la filosofia on és, i s'acontentin de posar vida en els seus llibres. Es desitja que els editors posin el llibre a l'abast del gran públic, que les edicions siguin menys sumptuoses i

menys cares. Es necessari que els textos i els tipus no tinguin defectes; però no ho és que el paper sigui escollit i la coberta a tres o quatre colors, i que cada pàgina tingui marges de missal o de Bíblia. Com volem que un lector de diari d'informació que s'apassiona per un match de boxa, s'obligui a llegir la nota bibliogràfica, la fi del fi, l'espiclelegi dels arxius, la quintaessència de l'erudició, la notícia bibliogràfica que parla de tot menys del llibre del qual hauria de donar un judici?

En ple segle XX, al temps en què la vida esdevé més i més agitada, hom no es pot aturar si no vol restar endarrera. L'editor, llança una mercaderia o no? Que es comporti com els altres comerciants, doncs. Que no defugui els cartells, els prospectes, el reclam.

Hi ha altres problemes. El de l'exportació del llibre, per exemple... Primer que tot seria útil que els manuscrits enviats a la casa editorial fossin llegits per una persona de bon sentit i de bon gust, i no fossin impresos tot seguit. Els editors diuen que França, per exemple, té l'avantatge (que afavoreix el comerç d'exportació de llibres) de posseir una llengua coneguda arreu del món. A això jo responc: Itàlia té la sort de tenir pel món deu milions o més de fills, que, naturalment, parlen italià, i això ja és alguna cosa! Però la qüestió no és aquesta; és molt diferent: exportar un llibre vol dir exportar una idea. Si, doncs, no hi ha idees en els vostres llibres, què diantre voleu exportar? Si llançeu al món un llibre que parli dels tabarins de París, com volem que el públic el prefereixi a un llibre francès en el qual els tabarins són descrits de visu? Els francesos exporten molts llibres, i és ben cert que gràcies a la sort de tenir un idioma quasi universal. Però els italians ho podrien fer molt millor del que ho fan, si es volguessin donar compte que, per exportar i per fer-se valer a l'estranger, primer que tot s'ha d'enviar millor mercaderia, i, en segon lloc, s'han d'organitzar les trameses de tal manera, que sigui possible de penetrar a les places i de sostenir la competència...

MOVIMENT INTERNACIONAL

FER EL BOT PERÒ NO ESCOMETRE'S.—El mes passat subratllàrem la tensió produïda per l'actitud italiana. Però una altra tensió existeix, que ve de temps, entre Anglaterra i Rússia. De fet els dos punts més delicats i cabdals. L. Dumont-Wilden en *Revue Bleue*, de 2 d'bril, hi fa un comentari savorós, que extraïem. Diu que aquesta primavera de 1927 té estranyes semblances psicològiques amb la de 1914. Us en recordeu? De l'una banda l'instint dels pobles els advertia que la guerra era pròxima, de l'altra banda la raó els invitava a no creure-hi; semblava impossible que al segle XX, després de tants progressos científics, en presència d'un tei-

xit tan espès d'interessos internacionals, les armes vinguessin a interrompre un equilibri a la inestabilitat del qual hom s'era habituat. I els economistes i els financers venien a refermar l'optimisme oficial dels moralistes polítics que creien en el Tribunal de La Haya, com els d'avui creuen en la Societat de les Nacions: "Per manca de diners, deien, una gran guerra europea no podria durar més de tres mesos". Tanmateix, després de repetides falses alertes, la guerra va esclatar i durà més de quatre anys...

Avui igual. Un remoreig d'armes propaga la inquietud per tots els països de l'Europa, i a despit del pacifisme del qual és l'expressió suprema la Societat de les Nacions, els pobles es preocupen seriosament. I com en 1914, la raó diu que no s'ha de creure en la guerra, els governs que fan semblants de tranquils s'esforcen, els demés, a fer-la impossible; hom sap per experiència que la guerra no dona; que al capdavant els vencedors es troben, si fa no fa, tan malament com els vençuts; no hi ha cap home d'Estat solvent que no reculi d'horror davant la idea de prendre la responsabilitat d'una aventura així; i mentrestant les causes de conflicte es multipliquen més rapidament encara que les precaucions que hom pren per evitar-los. Nombre de problemes resten sense solució i semblen ara com ara insolubles; però n'hi ha dos que dominen tots els altres: la vella rivalitat anglo-russa que data del segle XVIII i que els mètodes de la diplomàcia soviètica han aguditzat; i el problema de la Mediterrània que la febre italiana, que no és més, potser, que una febre de creixença, però que no per això és menys perillosa, fa singularment actual.

De prendre sols en consideració les recents manifestacions, hom esguardaria més aviat com una cosa filosòfica la querella anglo-russa. De l'una part com de l'altra, les violències de paraula, si es vol sien oficials, si es vol sien periodístiques, traeixen més d'aprensió que de resolució; les paraules amenaçadores que arriben periòdicament del Gabinet de Londres o del de Moscou fan pensar en l'amenaça clàssica del matamorsos: "Aguanteu-me, o faig una desgràcia". D'ençà de 1921, és la sisena vegada que un ministre anglès protesta contra les intrigues bolxevistes. Ni els directors de Moscou, però, no se'n ressenten, com no se'n resent la pau del món; i pel menyspreu de llur indiferència i de vegades per la insolència de llurs respostes, un hom s'adona que els Soviets saben perfectament que són inaccessibles. No han oblidat que les decepcions de Gènova no han impedit les experiències Mac Donald, i veuen que el Gabinet Baldwin, tot i que fou dut al poder per una reacció nacional contra les complaències dels socialistes pels Soviets, no ha pogut ni prevenir, ni combatre seriosament la propaganda revolucionària. Per què s'han d'amoïnar?

Tanmateix, en les maneres provocatives dels homes de Moscou—segons Dumont-Wilden—hi ha bon xic més d'ironia i de cinisme que de veritable combativitat. Els Soviets saben prou que si políticament són gairebé inaccessibles, podrien, econòmicament, perdre quisaplo en una ruptura definitiva amb l'Anglaterra. Els surt més a compte d'aprofitar els escrúpols del liberalisme i del socialisme per donar una sèrie de cops sense rebre'n, i àdhuc per penetrar en la plaça de mica en mica; es recor-

den perfectament que llur atac brusc contra la Polònia els hagué de costar car. Encara, en llur insolència, són prou destres per saber jaquir llast a temps.

Creu Dumont que entre els Anglesos que no es decideixen a tirar avant i els Russos que prefereixen amenaçar a actuar, la topada no sembla imminent a Europa. Però hi ha l'Àsia. Allà, la guerra sorda de Russos i Anglesos es complica d'elements misteriosos qui la tornen més temible que arreu. Hi ha el nacionalisme xinès; hi ha la rivalitat tradicional dels Estats Units i del Japó. En una paraula, és allà que la política mercantilista de la Gran Bretanya es clivella.

Els Anglesos han estat sempre uns mercaders—diu encara el mateix autor—, i és sempre com a mercaders que pensen de les coses de la política; és en l'esperança de retrobar un mercat perdut que han treballat, contra els interessos de llurs aliats, a la reconstitució d'Alemanya; és per la mateixa raó que han cregut possible de conciliar llur vella i sòlida organització capitalista i l'anarquia russa. Han cregut molt de temps que els directors del bolxevisme es transformarien en conservadors. Quan Lenine confessà el fracàs de la seva fórmula comunista, els Anglesos cregueren que era arribat el moment i amb impaciència esperaren els resultats de la *Nep* (Novella Política Econòmica). Vana esperança; la Rússia, probablement, acabarà per reconstituir-se sota una forma qui al seu caràcter i als seus interessos convindrà millor que no el comunisme integral, però és cert que el moment no és arribat, i després d'aquesta gran decepció la política mercantil de la Gran Bretanya ha trobat sempre entre els agents dels Soviets els seus adversaris més perillosos i més ben armats. També els homes d'Estat i els banquers britànics han acabat per comprendre que el geni destructor del bolxevisme tira alhora contra els car-reus econòmics de la Gran Bretanya i contra els fonaments internacionals de l'Imperi. Les vagues mineres obertament subvencionades per Moscou i el cataclisme xinès en són la prova. Per això, sens dubte, no hi ha ningú avui a Anglaterra que no tingui la sensació aguda del perill. No sabem quan i com el combatrà.

La situació és molt embarassant; què fer? Hom podria denunciar el tractat de comerç. Evidentment, la Rússia en patiria; però hom sap per experiència que Rússia pot viure sense crèdits exteriors i àdhuc sense comerç; alguns milers més de *mujiks* es moren de fam, no per això l'Estat soviètic deixa de fer el seu camí. I per altra banda, per minso que sigui el corrent dels canvis, la supressió del comerç amb la Rússia no faria sinó agreujar el problema dels sense treball a Anglaterra. Quant a la ruptura de les relacions diplomàtiques, a penes entrebancaria la propaganda de la Tercera Internacional que es fa a les fàbriques i a les mines angleses amb un implacable mètode.

Aquest número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa